

РЦИ-АЛАНИЙ АХУРАДЕ АМА НАУКИ МИНИСТРАДЕ

Н. Г. ОСОКИНА

**ХУЗÆКÆНУНИ АРÆХСТДЗИЙНАДИ
ИРÆЗТБÆЛ КУСТ**

РÆВДАУÆНДÆНТТИ АСТÆУГКАГ КЪУАР
(4–5-АНЗДЗУД)

МЕТОДИКОН ÆНХУСИ КИУНУГÆ
(АХУРИ УСМИТИ КОНСПЕКТАÆ)

Уагъд æрцудæй Уæрæсей Федераций
Ахурадæ æма науки министради барлаæвардæй

Дзауæгигъæу
2011

74.268.1

О

Методическое пособие подготовлено в рамках проекта «Теория и практика полилингвального образования на Кавказе» кафедры ЮНЕСКО Северо-Осетинского государственного педагогического института.

Руководитель проекта – доктор филологических наук, профессор Т. Т. Камболов

О 8 **Осокина Н. Г.** Развитие художественных способностей (средняя группа ДОУ): – Владикавказ: Издательство СОГПИ, 2011 – 130 с.

74.268.1

© СОГПИ, 2011

© Осокина Н. Г., 2011

Настоящее методическое пособие разработано на кафедре ЮНЕСКО СОГПИ в соответствии с базовыми принципами «Концепции осетинского национального образования». Конспекты созданы на основе «Примерной общеобразовательной программы воспитания, обучения и развития детей раннего и дошкольного возраста» под редакцией Л. А. Парамоновой, включающей базисное содержание образовательного процесса в дошкольных учреждениях и предусматривающей вариативность ее реализации. Выбор этой программы обусловлен наличием в ней наработок по деятельности двуязычного детского сада. Создавалась эта программа как основа для региональных и авторских методических разработок, поэтому она и получила название «Примерной». В разработанных конспектах национально-региональный компонент включается в образовательное пространство ДОУ как полноправная составляющая часть обучения и развития ребенка.

В целях создания единого образовательного пространства в детском саду был разработан единый перспективно-тематический план. Тематическое единство прослеживается во всех видах занятий, а также в других режимных процессах. Организационная форма всех занятий – подгрупповая, основанная на свободной деятельности ребенка в образовательной среде. Основным методом обучения дошкольников на занятиях является дидактическая игра.

Изучение каждой темы начинается на занятиях по ознакомлению с окружающим миром, проводимых в начале каждой недели. Далее, в рамках остальных видов учебной и воспитательной деятельности, происходит расширение и углубление представлений по изучаемой теме.

Авторский коллектив рассчитывает на конструктивное сотрудничество со своими коллегами и просит направлять все замечания и пожелания по настоящему методическому пособию по адресу:

362003, РСО-Алания г. Владикавказ, ул. К. Маркса, д. 36,
Северо-Осетинский государственный педагогический институт,
кафедра ЮНЕСКО.

Телефон: (8672) 53-89-73

Астæугкаг къуари ахури пълан

№	Ахури усмæ	I вариант (ахури къуæре)	II вариант (ахури къуæре)
1	Математики хумæтæги зонундзийнадти ирæзунадæ	1	1
2	Дигоронау дзоруни ирæзунадæ	1	1
3	Уруссагау дзоруни ирæзунадæ		1
4	Алфанбулай дуйней хæццаæ базонгæ кæнун	1	1
5	Физкультурæ	2	2
6	Музыкалон аййевадæ	2	2
7	Хузæкæнуни аййевадæ	1	1
8	Дигорон æвзаг ахур кæнун		3
9	Уруссаг æвзаг ахур кæнун	2	
		10	11

Асæугкаг къуари ахурти тематикæ

15 сентябрæй (рухæн) – 22 сентябрмæ	Мæ бийнонтæ
23 сентябрæй – 30 сентябрмæ	Мæ рæвдауæндонæ
1 октябрæй (кæфти мæйæ) – 21 октябрмæ	Фæззæг
22 октябрæй – 29 октябрмæ	Мæ бæстихай
30 октябрæй – 14 ноябрмæ (геуæргобай мæйæ)	Æз æма мæ бауæр
15 ноябрæй – 22 ноябрмæ	Хе даруни æгъдау
23 ноябрæй – 1 декабрмæ (цæппорсе)	Театр
1 декабрæй – 15 январмæ (æнсури мæйæ)	Зумæг
15 январæй – 22 январмæ	Хуæруйнаг æма тæбæгътæ
23 январæй – 1 февралмæ (комахсæн)	Уæледарæс
2 февралæй – 9 февралмæ	Мебель
10 февралæй – 17 февралмæ	Музей
18 февралæй – 8 мартъимæ (кæрдæгæзмæлæн)	Мади бон (бæрæгбон)
9 мартъийæй – 16 мартъимæ	Дæсниæдти дуйне
17 мартъийæй – 23 мартъимæ	Транспорт
24 мартъийæй – 15 апрелмæ (хумидайæн)	Уалдзæг
16 апрелæй – 23 апрелмæ	Æрдзæ
24 апрелæй – 9 маймæ (ханси мæйæ)	Хæлар æма хæран (хуарз æма фуд)
10 маййæй – 17 маймæ	Арæхсгæ уо (дæхе гъæуай кæнæ)
17 маййæй – 1 июнмæ (амистол)	Сæрдæ

Бæнттæ зæрдиаргъæвæй лæвæрд æнцаæ, æма уомæ гæсгæ, темитæ иуаргæй, гъуди кæнун гъæуй мæйтæн сæ календарон бонтæ.

Сентябри дууæ къуæрей – хе æрлæдæруни бонтæ.

Январи фиццаг къуæре – зумæгон каникултæ.

Перспективон-тематикон пълан астауткаг (4-5 анэдзуд) къуаран

Программи мелес																			
		Нисанта		Айивалон-ахуралон ихасте															
				Айивалон аенгасали малзелтга базонун		Хузезонуннаде		Композицтга											
1	Мæин къуаретæ	1	Еумейнаг темæ	2	1 «Мæ бийнонтæ»	3	1	4	«Нæ лиман бийнонтæ»	5	Зæрдæбæл ба-дарди бундорæ гæстæ Хуэтин кæнун. Флорастертæй ко-сун	6	Хе бийнonti иуæнтæ аема хæстæгуги зонун. Урухдæр кæнун сабийти портретон жанри зонундзийнадтæ.	7	Фелларун хæстæгуги цæстæнтти хуэте кæ-нун.	8	Барей равзарун аема пайда кæнун фæлмæн, зердæхæлар, ирд хуа-рентгæй.	9	Къуарон портрет. Бавзарун бийнон-тæй алке фæлгонц дæр бавдесун.
2	Рухен III-къуарæ	1	Еумейнаг темæ	2	1 «Мæ бийнонтæ»	3	1	4	«Нæ лиман бийнонтæ»	5	Зæрдæбæл ба-дарди бундорæ гæстæ Луаштæй кæнун. Луаштæй кæнун. Флорастертæй ко-сун	6	Хе бийнonti иуæнтæ аема хæстæгуги зонун. Урухдæр кæнун сабийти портретон жанри зонундзийнадтæ.	7	Фелларун хæстæгуги цæстæнтти хуэте кæ-нун.	8	Барей равзарун аема пайда кæнун фæлмæн, зердæхæлар, ирд хуа-рентгæй.	9	Къуарон портрет. Бавзарун бийнон-тæй алке фæлгонц дæр бавдесун.
3	Кæфти мæинæ I-къуарæ	3	«Фæззинтон фæкткъу бæлæгæ»	2	3 «Фæззæгæт»	3	3	4	«Фæззинтон фæкткъу бæлæгæ»	5	Натри фæдбæл хузæкæнуннадæ. Луаштæй косун	6	Хе бийнonti иуæнтæ аема хæстæгуги зонун. Урухдæр кæнун сабийти портретон жанри зонундзийнадтæ.	7	Фелларун хæстæгуги цæстæнтти хуэте кæ-нун.	8	Барей равзарун аема пайда кæнун фæлмæн, зердæхæлар, ирд хуа-рентгæй.	9	Къуарон портрет. Бавзарун бийнон-тæй алке фæлгонц дæр бавдесун.
4	Рухен IV-къуарæ	1	Еумейнаг темæ	2	2 «Мæ рæвдæуæндонæ»	3	1	4	«Алæмæти фунтæ»	5	Фриминти бун-дорæ гæстæ хуэте кæнун. Луаштæй кæнун. Луаштæй кæнун. Флорастертæй ко-сун	6	Хе бийнonti иуæнтæ аема хæстæгуги зонун. Урухдæр кæнун сабийти портретон жанри зонундзийнадтæ.	7	Фелларун хæстæгуги цæстæнтти хуэте кæ-нун.	8	Барей равзарун аема пайда кæнун фæлмæн, зердæхæлар, ирд хуа-рентгæй.	9	Къуарон портрет. Бавзарун бийнон-тæй алке фæлгонц дæр бавдесун.
5	Кæфти мæинæ I-къуарæ	3	«Фæззинтон фæкткъу бæлæгæ»	2	3 «Фæззæгæт»	3	3	4	«Фæззинтон фæкткъу бæлæгæ»	5	Натри фæдбæл хузæкæнуннадæ. Луаштæй косун	6	Хе бийнonti иуæнтæ аема хæстæгуги зонун. Урухдæр кæнун сабийти портретон жанри зонундзийнадтæ.	7	Фелларун хæстæгуги цæстæнтти хуэте кæ-нун.	8	Барей равзарун аема пайда кæнун фæлмæн, зердæхæлар, ирд хуа-рентгæй.	9	Къуарон портрет. Бавзарун бийнон-тæй алке фæлгонц дæр бавдесун.

Кæфти майнае II-кӕуыре			Халартæ дзæхæрдонаей	Нартæмæ гæстæ	Зæрдæбæл бартæ Хузгин гæстæ Хузæ дартæ бундурмæ Хузæ кæнун	Сабийти зонун- дзыйнае дтæ фæсфулдæр кæнун фæззыгон афоне – тиллаг афнайæн рæстæгит туххæй	Ахур кæнун сабий- ти, предметти хузтæ гæнгæй син сæ харак- тер исбæрæг кæнун æма бавдесунбæл	Æрдзон хуарæни хузтæ æнгæс дæ- рун. Палитрæбæл хуарæнтæй равзарун предметти æрдзон хуарæни хузтæ	Сæ æстæ æма характертæ ал- лихузон кæмæн æнцæ, уæхæн ф о р м и т æ н тъæфæбæл бунат искæнун. Хузгин цъæрнагтæй куст.
Кæфти майнае III-кӕуыре			«Сутъæрриннае» фæззæт»	Зæрдæбæл бартæ Хузгин гæстæ Хузæ дартæ бундурмæ Хузæ кæнун	Ф а ф у л л æ р кæнун сабийти зонундзийнае дтæ фæззæгит минегу- ти туххæй. Раг æма æрагтæвæзæг.	Бæлæсти хузтæ кæ- нун фæлтæрд æма арæхсдзийнадтæ ниф- фелар кæнун. Хузи бундурæн (фонаен) хуз- гин гæгъæдийæй пайда кæнун.	Активон куст хуарæни хузæ æнкъæруни ирæзтбæл. Хуарæни хузтæ æртасун сæ æнкъæрæнтти уагмæ гæстæ.	Фæззыгон пейза- жи хузæ. Хуарæни хузтæй æрдзи уавæр бавдесун.	
Кæфти майнае IV-кӕуыре	4. «Мае бæстихай»	1	«Футæ æма финийау»	Æрминсунадæмæ гæстæ Хузæ дартæ бундурмæ Хузæ кæнун	Радзорун Иристони заенхи цъари (ланд- шафтон) хецæндзий- надти туххæй	Адæймаг æма хæлдзай- рон цæрæгтойти гур- ти хузтæ гæнгæй син сæ еугур, сæйрагдæр хæйттæ бавдесун	Сабийти æвзурæг хузтæ – зæрдæхæлар, хорау гъар, сабур. Нихмæвæрд амалæй пайда кæнун	Тъæфæбæл, хонхи пейзажи фонбæл бавдесун фиййау æма цалдæр фусей гуртæ.	
Гæуæрроба I-кӕуыре	5. «Æз æрма мæ бæуæр»	2	«Æз æртайнун»	Æрминсунадæмæ гæстæ Хузæ кæнун. Соинин мæлтæй ко- сун.	Илдæрдæр парахаг кæнун сабийти зонун- дзийнадтæ адæй- маги исконд – арæзти туххæй. Адæймаги гу- рисконди сæйрагдæр хæйттæ мæ гъос æр- дарун	Ниффæдæр кæнун адæймаги гурискон- ди хузтæ кæнун нади фæлтæрд æма арæхсдзийнадтæ. Гу- рисконди еугур хæйттæ дæр сæ бунатти куд уонцæ	Пайда кæнун рохе, кæлдзос, науæг хуа- рæни хузтæй æма ка- лæгæй фигури федæуæ кæйи федæуæ кондæй	Тъæфæбæл бавдесун дууæ æртæй лæгæй фигури æмбæстдзийнадæ.	

И-кыяра	6. «Атареэрдн кыргыре»	1	«Робас ама»	Илардлар парахаг кенун сабийти зонун- дзыйнадта алаймаги исконд араэрти туххай. Радзорун азмаэлте гьээтити азмаэлте ама ахеду- нади туххай	Илардлар парахаг зарун гури хуза цаугтай бавдесун	Фийцаг хагт бав- десун гури хуза цаугтай бавдесун	Пайда кенун игьел- дзаг ама азмаэлте гьээрти анкьарентге ка аьвдесуй, уаехан ирд ныхмаверд хуарантэй	Гьяфебел бавдесун, еу архайдай баст, цаллар сувеллоней устур гурта.
И-кыяра	И-кыяра	1	«Робас ама»	Радзубанди кенун агьдауи, уаги ама культура алани кералэме цэстедарди рахасты туххай	Гьелдаг цера- гойти хузаг кенун. Сае формаг ама хейти конди хецьандзынадта син базонун	Церагойти хуарени хузаг арлелларун. Хуарантэй бав- десун аргьауи еу рауэни (моментти) заердиуагэ	Гьяфебел бавдесун, сжожетон гьудийтай баст ка ай, уаехан цаллар царегойтай гурта	
И-кыяра	7. «Театр»	1	«Артисти равдист»	Сабийти базонге кэ- нун театри хэцце. Радзорун актери дес- нийади туххай	Феллард ама арахсдзийнадтай пайда кенун, левард темабел , хуматаги сжоже- тон композици кантэй	Хе уоли уаги уавер бавдесун, ирд хуа- рантэй пайда гьээти. Хуэтин гьэ- гьэдийтай испайда кенун куд еугенетон хуэи бундор (фон), уота	Зердемаг фэцшеугэ свайраг архайгути – артистти устур хузаг, театри дзаумэутти хэцце.	
Цаенорсе	8. «Зумаг»	4	«Сабийти зумагтон гьээтитэ»	Илардлар дзорун зу- меги сермагонд ми- неугути туххай	Феллард ама арахсдзийнадтай пайда кенун хуматаги пей- заж ама фигурити хузаг кантэй	Исаразун зумагги хуэ- тин фелгонд. Мел- дуйней анкьарентни уавер хуэакенуни малзэлттай бавдесун	Гьяфебел бавде- сун композиций хуматаги сжожет цаллар фигуремэй, кэцитге баст аенце еу архайдай – Гьээти.	

Цэнорсе II -кыяре				Рафаэлтун зумаги сайрагдар минеургуте. Ермаги генахур амунди фэрти темама, цэмелес игъуст, дэргъветин кенун	Зумаги хецен бегътенани хузгай пайда гэнгай ин ае аллегорион (фасномуг) поррет бавдесун	Барэй хуарени фэелгузга равзарун зуймон аргъау теми агкал. Хуарентан сазеуга кене лаугтай.	Тыафэбел хеценей бавдесун аргъауи фелтонц цэуга кене лаугтай.
Цэнорсе III -кыяре	«Метин Баба»	Фантази ама аецгали бундормагэ Фантази ама аецгали бундормагэ гасга хузе кенун. Лэтон ружкитэ ама хузгин фтомас-тертай косун	Иларддер дзубанди кенун зумагон берэгбеннти хецендзийнаелти тууххай	Метин Бабай порретон сорет исаразун з а р д а м а е и с т . з у л д г о н д ф е т к и - т а б а л а н ц о й н а е г а н г а й	Бавзарун хуарентэй аййев сорет исаразун	Тыафэбел, Метин Бабай устур хузе искенун, ае алливарс – бэраэг бони уавэр.	
Цэнорсе IV -кыяре	«Ху ар а е н д о н а е м а р г я т а н»	Вафшпайлмагэ гасга хузе кенун. Хузгин гуаштай косун	Фаэфулдар кенун сабийти зонундзийнаелтае зуймон уодетас ардзи тууххай, маэргъти цард данцаен аргъаегэй	Иларддер парахат кенун фэллард ама арэхсунади зонундзийнаелтае, маэргъти хузте кэнгай	Цийнае кенун маэргъти пакути тамаенкалд хуарентги хузтебел	Маэргъти хуарендонсе ама ае алливарс цалдер шьеуей хузти конд, куд егонд композиций райдайаен.	
Ансури маёна III кыяре	«Федори маст»	Аргъамагэ гасга хузе кенун. Гуаштай косун.	Радзорун кыябеди алихузон дзумаеутти нисанеуга ама гъеунадабел	Предметти хузте гэнгай син сазе форми характер бавладерун уелда бавдесун	Меддуйней анкьярунади уавэри рэстег хуарентэй бавдесун	Тыафэбел лаги гура ама предмети хузте искенун. Ци сазе еу кенуй, еши анкьярентги бастдзийнаде бавдесун.	

Ангури мөинэ IV күүрө	10. «Хьэпбэуагтэ» мэуттэ (мөбөл»	1	«Диторон киндзэ» (ностэ»	Натрэмэ гьэстэ гьэстэ Хуэтин Фломас- хуэзе кэнун. Фломас- гьэстэи косун	Фэу ф у л д а р кэнун сабийти зонундзийнагдгэ уаелдараси туххай. Базонгэ ун диго- рон националон уаелдарасэ ама орна- ментти хэщэ	Бавзарун сиптой- националон уаелдараси андарги сэйраг конструкци бавдсун	Аци ихэслэвэерди хуарэни хуэзе пайда- гонд шэуй куд графичи- кон, аенхусадон, уотэ	Композиций барэет аэтеу – ности (киндзи) хуэзе национа- лон уаелдараси. Алливарс – барэагбони уавэр.
Кохасен I күүрө	11. «Хьэуари дэу- мэуттэ (мөбөл»	1	«Гьэзэнтти скьашп»	Зэрдэбэладармэ гьэстэ хуэзе кэнун. Хуэтин Фломас- гьэстэи косун	Радзубанди кэнун хьэуари дэуэмэутти нисанеуэг ама аен- цонвауэатти туххай. Сабийти мөбелти хе- цэндзийнадэ	Фалгард арэахсдзийнадэ ирэзун кэнун хьэуари дэуэмэутти хуэзе гьэнтгэй. Устур хуэзгэнтти минкьийтгэй кэнун	Мөбелти хуарэни хуэзе графичон, бэ- рагэ – дзурдгонд. Гьэзэнтти хуэзе ба – ирд.	Гьэзэнтти хэщэ скьашп – компо- зиций сэйраг хай.
Кохасен II күүрө	12. «Мүзэй»	1	«Игьэуэуэ гьэ- зэнтэ»	Натрэмэ гьэстэ хуэзе кэнун. Хуэ- тин Фломасгьэстэи косун	Базонгэ ун адэмон традицион гьэзэнтти музейи хэщэ	Гьэзэнтгэ ама син сэе алдэаендигтэабэл щийнэ кэнун. Нифре- лар кэнун лэдеруй- надэ «фэлуэст» – фэлуэсун	Хе гьэзээн хуаргэй, банкьарун хуарэни фэлуэсуни равтгэ	Тьа ф а б а л искэнун еу кена цалдэр гьэзэни.
Кохасен III күүрө	13. «Фидиовэстэ гьэуауагьэнтгэ»	1	«Фэундуй мэе армий сгьэбэ кэнун»	Натрэмэ уадмэ гьэстэ хуэзе кэнун. Хуэтин Фломасгьэстэи косун	Ефсад ама гьэ арэзти туххай зонундзий- надгэ радгун	Фалгард арэахсунадэабэл косун, бэвэвэруэг техникон формти хуэзе гьэнтгэй. Уалдай ламбунгьэдэр каст гьэ хьэйтгэмэ	Хуарэни хуэзе – гра- фичон, кэсунмэ антон. Фулдэр кьэрдэгхуэ хуарэен	Тьа ф а б а л искэнун афсэд- дон техникти цалдэр хуэи.

Комакхсен I V кызыре	14. «Мадн бон» не»	1	«Авдгени зар»	Днкарентгаге ама зэрдрэбэдлэдрэ мафэцэцэугэ аен- бундрэме гэгэге кэнун Гуаштэй косун	Илардлер архайун ама мадн фаэлмаензэрдрэ сорэббэл	Дууге тасагаге гу- рей фэрици бав- десун хэстег ама уарзондзий- нади аенкыраени аууултга	Имочу хуарени хузтэй пайда кэнун. Хуаренти фэрици хуаземаге хезэрдрэдрэ ама ме- лодий изэлти уагаге бахассун	Гыафэбэл искэнун дууафигурон компо- зици.
Кардгетэзмэглэн II кызыре	15. «Дэснинэгэти дуй- не»	1	«Дохтур Айболит»	Сонтун мелтэй куст гэгэге хузэ кэнун. кыраентни бундрэме мафэцэцэугэ аен- фэстэ ама синзэрдрэ- бакасти	Сабийти базонгэ кэнун дохтур ама фонси дохтури дэсни- ади хэцше	Алаймаг ама цэрэгтойти гур- ти хузтэге кэнун. Гыудий нисани амунди фэрици син се 'хсэни баст- дзийнаде бавдесун	Хуаренти раувзрст хузтэй бавдесун мел- дуйней аенкыраени уавар (момент)	Гыафэбэл бавде- сун адеймаг ама цэрэгтойти гуртэ улта са ци еу кэнуй, еци архайдтига ама аенкыраентни бастдзийнэгэге.
Кардгетэзмэглэн III кызыре	16. «Транспорт»	1	«Башни космосон наугэбэл»	Фантазий бундр- ма гэгэге хузэ Хузэни гэгэге, дивбэл гуаш- тэй косун	Радзубанди кэнун т р а н с п о р т о н мадзэлти нисанеуэг ама хузти туххай. Космосон науге (ко- рабль) – не 'сон бони транспорт	Ракети тахт бавде- сун. Фэлтард ама архесуйнадебэл косун, минкый формити хузтэ гэнгэй	Хуарени хузтэй бав- десун тэхуни игьэл- дзегаладе, аенахур уавар ба – ирд хуарентгэй	Гыафэбэл стья- лугин арви фонбэл искэнун тэхтэ ракетэ аэд космонавтгаге.
Кардгетэзмэглэн IV кызыре	17. «Авлзэрт»	3	«Ез садзун»	Фенпайд ама ари- мисуннадеме гэгэге хузэ кэнун. Сой- нин мелтэй косун	Сабийти гыос ар- дарун уалдзэги афо- наме – уалдзигон дзэхарадонае ама рэзбуни кустити рэгэстгаге	Гури хузтэ гэнгэй бавзарун азмэлд ама гурти лэул (позе) бавдесун	Хуарени хузи фэрици бавдесун аэрлзи райгыали цийнае. Фулдлар аенце уалдзэги неуагэ фэлгызтэге	Гыэуге уавери астаеу (рэзбун, дзэ- харадонае) дууге фи- гури бавдесун. Се архайд ама гыудий бастдзийнэгэге син бавдесун.

Хумдайн I күүрө					Фарфудлар кәәнүн сабийти зонундзий-недтә уалдзәги туххәй, сифти, гьәди нарл, дәнцән әрхәсгәй	Гьәддаг хузтә кәәнүн, Фигу-рипти таст әма цуди фарци син бавдесун сә хәсгәгдзийнаде әма әнкьаренти бастдзийнадтә	Хуарәнтәй царәгойти хузтә бавдесун. Листәг пьәлойәй пай-да гәнгәй гьуни фактурә бавдесун	Гьәфәбәл гьәди фони бавдесун су стожетәй баст кә әй, уәхән цалдар царәгойәй хузтә.
Хумдайн II күүрө			«Тьәди царгүтә уалдзәти»	Үрими су да әмә гәсгә хузә кәәнүн Сойнини мөлтәй кәәнүн	Идарлар сабийти зонгә кәәнүн уалдзәги минеугути хәццә. Сә зонундзийнедтә син фулдар кәәнүн аллихузон бәләәсти туххәй	Бәләәсти хузтә гәнгәй син листәгдар әркәсун сә әндергтә (силу-әттә) бавдесунмә. Л а м б у н а г д а р әркәсун мин-кьий хузтәмә – деденгүтәмә, лис-тәг царәгойтәмә	Хуарәни науәг әма имонау хузтәй уал-дзәги зәрдиуагә бавдесун	Т а ф а б а л и с кәәнүн цалдар д з а г а р а г к а л а г бәләәй хузтә. Уал-дзәги баләдәрд бав-десун.
Хумдайн III күүрө	18. «Үрзә»	—	«Кәсәлпнәтә»	Бафшайимә гәсгә хузә кәәнүн. Гуашгәй кәәнүн	Базонгә кәәнүн са-бийти дони мөлцәгә шәргүти хәццә. Рад-зорун дони нисанеуәг әма ахәдунади туххәй	Исбарәг кәәнүн әма бавдесун кәсәлпти сәрматонд гурисконд. Уалдай л а м б у н а г д а р әркәсун листәг хәйтгәмә	Л а м б у н а г а р кәсәсун аллиху-зон хуарәнтәй хурст кәсәлгити рәсугьддзийнадемә	Гьәфәбәл искәәнүн, асәй аллихузон кә әй, уәхән цалдар кәсәлпти, дони мөлцәгә.

Хумидайан I V кызыра	19. «Хуарз ама «фуд»	1	«Хуарз ама «фуд»	Бай ар туд ар т а р т а у м а е г а с т а е к а с у н . Луштай кочун	Фецширгыдар кенун сө гьосердард л а д е р у й н а д т а «хуарз» ама «фуд»-ма	Айивалон сорет аразгай, анкьаран аууэлги иразгьбел кочун	Баархайун ама ис-серун хуарэни хузгай ледде-руйнаде «ху-арз» ама «фуд» бавдесунма.	Сложети равзурст – барвендон. Бавзарун хе ганкьарента ама файинд цард бавдесун.
Ханси майна II кызыра	20. «Тради кена»	1	«Тикиси хедзаре «искуртай»	Ар т а е у т т а м а е к а с у н . Луштай кочун	Радзубанди кенун (зинги) ар а х с у н а д а б а л к о с у н б а й а р - г у д а р г ы а у т т и и л л ю с т р а ц и я к е н г а й	Фелгард ама ар а х с у н а д а б а л к о с у н б а й а р - г у д а р г ы а у т т и и л л ю с т р а ц и я к е н г а й	Хуарэни хузгай таессаг уавари анкьарунаде бавдесун. Уелдай аенгас аердарун сурх хуарэнима	Тьяфобел бавдесун сюжетон бастай су-гонд ка ай, уахен цалдер хузи. Бавдесун хе рахааст хузискондма.
Ханси майна III кызыра	21. «Серде»	2	«Серди хуэнбести»	Серде – уолафт ама аердзи уни афона	Серди сэйралдер ми-неугтае рафалхагун. Серде – уолафт ама аердзи уни афона	Хуэнхта ама хуэнхти цард бөс-тонгей аедсгей, пайда кенун асти (размерти) нихмаверд амалай	Хуарэни хузгай бавдесун сардигон аердзи аллихузон аертывагае хуарэнти ресугьдзийнаде	Тьяфобел бавдесун пейзаж ама хуэнхаг царди хе ц а н л з и н а д т а б е с т о н а й (цау-гаденгта, надта, хезнигта)
Ханси майна IV кызыра			«Апи дуйне мае пиваварей уинун «фендуй»	Ар дзи х а п ц а е ф е м б а д л и а н к а р а н т а м а е г а с т а е к а с у н . Луштай кочун	Радзорун сарди туххай – аерди уни афони (растегги) туххай. Фецширгыдар син кенун сө гьосердард экологий гьуддагае хабертгамае	Сердигон аердзи ресугьдзийнаде бавдесунмае равза-рун ирд, цьахснаг, хоренгас хуарэни хузгае	Сердигон аердзи ресугьдзийнаде бавдесунмае равза-рун ирд, цьахснаг, хоренгас хуарэни хузгае	Сабийи аевзурст хуза. Тьяфобел аерди ресугьд хурст объекти хузгае бавдесун

Еумайаг темæ: «Мæ бийнонтæ»

Темæ: «Нæ лимæн бийнонтæ». Хеуонти хузæ зæрдæбæлдардмæ гæсгæ кæнун

Нисан: – Хе бийнонти иуæнгтæ æма хæстæгути зонун. Фæуурухдæр кæнун сабийти портретон жанри зонундзийнæдтæ – «къуари портрет».

– Ирæзун кæнун цæстæдарунадæ, феппайунадон æма æнкъарунадон зæрдæбæлдарунадæ.

– Бийнонти æгъдæуттæ æма хæстæгути бастдзийнæдтæн аргъ кæнун куд зононцæ, уотæ сæ гъонбæл кæнун.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Фæлтарун хæстæгути цæсгæнтти хузтæ кæнун (цæсгони дæргъдумбул, æрфгута, цæстихаутæ, фий, гъæлæс, ростæ). Цæсгони хæйтти æстæ æма се 'вæрд рæстмæ ун.

2. Хузæзонунадæ (цветоведение)

Барæй равзарун æма пайда кæнун зæрдæхæлар, фæлмæн, ирд хуарæнтæй кæцитæ хузæмæ уарзон цæстæнгас дарун кæнунцæ.

3. Композици

Бийнонти иуæнгти портрет. Бавзарун алке фæлгонц дæр бавдесун, хецæндзийнæдти æнкъарæнтæй (хъопбæгъ цæститæ, бæзгин бецьотæ, рехæ, цæсгони æнцъулдтæ æма æнд.) удта æнгæсади детальтæй (фæрдгута, гъосицæгтæ, галæстук æма æнд.) пайда гæнгæй.

Косæндзаумауттæ: хузгин фломастертæ.

Хузæвдист (изображение): ханхон-графикон хецæн хурстити хæццæ. Хузфинсти характер – цалдæр кæрзахсæнон цæсгонеи хузтæ.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: бийнонтæ æма хæстæгути хузтæ (хузиститæ). Къæбистæ æма тикиси бæдæлтти (райсæн ес С. Чарушини конд хузтæ), æнгъезуй гъолон урути, тотийти, уæртгун хæлсити, кæсæлгити æма. æнд.

Иуарунмæ: гæгъæди А-4, 12 хузгин фломастери.

Рагагъонмæ куст: сабийтæн зæгъун, цæмæй бийнонти æма

хæстæгути (нанай, бабай, фидихуæри, фидиæнсувæри, мадихуæри, мадиæнсувæри, фидиæнсувæри кизги, мадиæнсувæри биццеуи æма иннети) хузтæ сæхецæй æрбахæссонцæ.

Рагацау сæ, хæдзари циуавæр цæрæгойтæ цæруй, уобæл бафæрсун, æвдесунмæ æрмæг æрцæттæ кæнуни туххæй.

Ахури цуд

Гъ. Сувæллæнттæ, æрбакæсайтæ, уæ рази – бийнonti хузтæ. Радзоретæ уæ бийнonti туххæй. Устур бийнонтæ айтæ æви минкый? Хуæртæ 'ма уин æнсувæртæ ес? Уæ нана æма баба уæ хæццæ цæрунцæ æви нæ? Абони мах се 'гасемæн дæр кæндзинан сæ хузтæ, – е æй нæ ахури темæ.

Сувæллæнттæ хузтæмæ кæсунцæ, æвдесунцæ сæ бийнonti иуæнгти æма си алке туххæй дæр дзорунцæ.

С. Нæ хæццæ цæрунцæ нана дæр æма баба дæр. Айæ ба æй мæ хестæр æнсувæр, е берæ цидæртæ зонуй æма мæн дæр ахур кæнуй. Ес мин кæстæр хуæрæ дæр – Фатимæ. Анз дæр ибæл нæма цæуй. Е нерæнгæ нæма зонуй цæун дæр æма дзорун дæр, айдагъдæр ходуй æма «гугутæ» кæнуй. Æз æй хъæбæр берæ уарзун.

Гъ. Бийнонтæй алкæмæн дæр ес æхе куститæ: фидæ рандæуй кустмæ, цæмæй æ бийнonti дара, мадæ хуæруйнаг искæнуй.. Хестæр сувæллæнттæ скъолай ахур кæнунцæ, кæстæртæ ба рæвдауæндонæмæ цæунцæ. Фал фæууй уæхæн бæнттæ, æма бийнонтæ еумæ æрæмбурд уогæй игъæлдзæгæй сæ рæстæг ферветунцæ. Зæгъайтæ, ейæ кæд фæууй?

С. Уолæфти рæстæг – хуцаубони кенæ ба бæрæгбæнтти – Нæуæг anzi, райгурæн бони...

Гъ. Уæхæн бæнтти бийнонтæ еумæ æрæмбурд унцæ, хæстæгутæ дæр æма иуазгутæ дæр æрбацæунцæ. Катæ фæуунцæ етæ?

С. Махмæ бæрæгбæнтти æрбацæунцæ мæ мади æма мæ фиди æнсувæртæ, уони цæуæт. Сæ хæццæ алли хатт дæр æрбахæссунцæ лæвæртæ – адгийнагтæ, гъзæнтæ. Мæ фиди æнсувæр мин мæ райгурæн бонмæ балæвар кодта гъзæнтæ – хуæдтолгæ æма дамбаца!

Гъ. Сумах нуртæккæ кæндзинайтæ уæ бийнonti хузтæ. Ке хузæ кæндзинайтæ?

С. Мади, фиди, сувæллæнтти, бабай, нанай.

Кæд сабийтæй ескæмæн æнæнхæст бийнонтæ кенæ минкъий бийнонтæ ес, уæд сæмæ сæрмагондæй цæстæ дарун нæ гъæуй, æндæр хæстæгути хузтæ искæнæнтæ.

Гъ. Ке фæндуй, е æ мади хуæртæ æма æнсувæрти хузтæ скæнæд – ке уарзетæ, уони хузтæ кæнетæ.

Хузти уонæй алкедæр хецæнæй æй, мах ба син сæ хузæ искæндзинан еумæ, еу гæгъæдибæл, æма си рауайдзæнæй еу тумугъ бийнонти портрет.

Гъæуама рауайа бийнонти къуари еумайаг портрет. Фулдæр – стур цæсгæнттæ, фал æнгъезуй къахæй – сæрма дæр хузæ скæнун. Аци ихæславерди портрети фонбæл гъæуама уæлæнхасæн хузтæ ма уа. Етæ сабийти къулумпи кæндзæнæнцæ, сæйрагдæр ци æй, уомæй – хæстæгути портрети хузæй.

Гъ. Райдайæн хузæ кæнун. Ке хузæ скæнæн фиццаг? Уæ бийнонти хестæр ка æй?

С. Фидæ, баба.

Гъ. Мадта уонæй райдайæн. Фиди хузæ кæнæн. Цæхуæн æй?

С. Стур, тухгин, тузмæг. Ку исустур уон, уæд мæ фæндуй мæ фиди хузæн ун.

Гъ. Дæ баба ба цæхуæн æй?

С. Бабайæн ес уорс бецъотæ, уорс сæригъун, æ тæрнихбæл ба – æнхъирдтæ.

Сабийтæ дзорунцæ сæ хæстæгути туххæй.

Гъ. Нур ба скæнæн мади хузæ. Мади хузæ мах кодтан раздæр. Алке уи æ мади туххæй радзорæд.

Кæсæ кæстæр къуари II темæ æма 21-аг ахури усмæмæ.

С. Мæ мадæ æй хæларзæрдæ, фæлмæн, рæсугъд, ес ин рæвдаугæ цæстæнгас, хæмпос дзигготæ, рæсугъд устур цæститæ. Алкæддæр идзулгæй кæсуй.

Гъ. Нур ба уæ цæститæбæл рауайун кæнетæ уæ фидихуæри, фидиæнсувæри, уæ мадихуæри, мадиæнсувæри æма син сæ хузтæ искæнетæ, цума уæмæ иуазæгуати æрбацудæнцæ, уотæ. Хестæртæ гъæуама хузи устурдæр уонцæ, сувæллæттæ (хуæртæ æма æнсувæртæ) ба – минкъийдæртæ. Уæхе хузæ дæр уи ма феронх уæд.

Ами куст цæуй цæсгони хузæ кæнунбæл: цæсгони дæргъдумбул, сæр-

фгута, цæстита, цæстихатта, фий, гъалас, раста, гъоста, дзиггота. Фæлхатгонд цæунца фари ахурта (5-аг тема, 9-аг ахурта.)

Аци кари сувæллæнттæн бустæги хæзна хузта нæ рауайдзæнæнцæ. Фал алли цæсгони сæрмагонд хецæндзийнæдтæмæ гæсгæ гъæуама байархайонцæ искæнун æма хузи равдесун бецъотæ, рехæ, даргъ цæстихатта, устур цæстита, устур фий – уæд и цæсгæнттæ дæр аллихузæнттæ рауайдзæнæнцæ.

Гъ. Ке хузæ скодтай?

С. Бабай хузæ. Мæнæ æ тæрнихи æнхъирдта дæр. Айæ æй мæ кæстæр æнсувар. А ба мæ фидæ, атæ ба – æ бецъотæ. А ба æй мæ мадæ, мæнæ а ба – мæ минкъий хуæрæ. Мæнæ ами ба – мæ нана, айæ ба – мæхуæдæг. Уинис, мæ нæуæг хæдони хузæ дæр скодтон. *Аци кари сувæллæнттæн фагæ фæууй еу зæрдæбæлдаргæ æнгæсдзийнади минеуæг равдесун.)*

Гъ. Адæмæн сæ бон æй æмхузæн хæдæнттæ, курæттæ, хæлæфтæ, кæрцитæ искæнун, фал уæддæр нæ хæстæгути базонæн. Кутемæй?

С. Сæ цæсгæнттæмæ, сæ цæститæмæ гæсгæ.

Гъ. Æцæгæйдæр, адæймаги портрети сæйрагдæр æй æ цæсгон. Уой туххæй сумах гъæуама лæмбунаг косайтæ. Еу хатт ма æркасæн бийнонти хузтæмæ, цæмæй сæ дзæбæх нигъгъуди кæнæн æма син сæ хузтæ хуæздæр искæнæн.

Рауадæй нин бийнонти портрет. Фулдæр ке уарзтайтæ, уони хузтæ еумæ искодтайтæ: мади, фиди, сабийти, хæстæгути дæр.

Хъæбæр хуарз!

Фал, мæнмæ гæсгæ, кедæр феронх кодтайтæ. Мæнæ цидæр æрбауадæй æма æй хъæбæр фæндуй, цæмæй уой хузæ дæр искæнайтæ. «Мйау-мйау» кæнуй, æ къæдзелæ телуй. Е, цума, ка уа?»

Сувæллæнттæмæ равдесун гъæууй хузфинститæ – тикиси бæдæлтти, къæбисти, тотийти хæцца. Кæд сабийтæ зæрдиуагонæй æрхайонца, уæд темæн фæуурухдæр кæнæн ес. – Равдесун гъæууй гъолон уру, уæртгун хæпсæ æма æндæрти.

С. Мæнæ айæ æй тикиси бæдола. А ба – къæбис.. Махмæ ес тикис, фал ма мæ мæнæ ауæхæн къæбис дæр гъæууй, мæ мадæ мин æрбахæсдзæнæй.

Гъ. Мæнæ ма ами уæ гæгъæдити еу минкъий бунат байзадæй. Куд уæмæ кæсуй, уоми син сæ хузтæ искæнæн ес?

С. Гъо, етæ дæр нæ хæдзари цæрунцæ æма сæ берæ уарзæн.

Гъ. Мадта кæнетæ ходæг æма хæларзæрдæ, игъæлдзæг æма уарзон хæдзайрон цæрæгойти хузтæ.

Исцæттæ æй устур, тумугъ бийнonti портрет!

2-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «**Мæ рæвдауæндонæ**»

Темæ: «**Алæмæти фунтæ**». Фантази æма æримисунади бундорбæл хузæ кæнун

Нисан: – Сувæллæнтти рæвдауæндони царди хæццæ базонгæ кæнун. Рæвдауæндони куд нæ дзæгъæл кæнонцæ, фал кæми ци азгъунст æма уат ес, уой куд зононцæ.

– Активондæрæй син ирæзун кæнун сæ фантази, æримисунадæ æма сорæтон гъудикæнунадæ.

– Сæ алфанбулай дуйне аргъауи хузи куд лæдæронцæ, уотæ сæ гъонбæл кæнун. Рæвдауæндони цард син пайда æма хуарз ке æй, уой син банкъарун кæнун.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мæдзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Сюжетон композиций кæнуни фæлтæрд æма арæхсдзийнадæй пайда кæнун аллихузон хузтæ гæнгæй.

2. Хузæзонунадæ

Рæсугъддæр æма уарзондæр хуарæнти хæлæмули æнæнгæлæги хузтæй пайда кæнгæй, æримист фæлгонц исаразун.

3. Композици

Æримистгæ уавæр равдесун. Сабийти фæндонмæ гæсгæ хебæрагон композицион куст. Тъафи идзагадæ хузтæй.

Косæндзаумауттæ: гуашь, гуашь æрттевæгги хæццæ. Æнгъезуй сæ исхæлæмула кæнун дæр.

Хузæвдист: хузфинст графикон кустæй æнхæстгонд. Хузфинсти характер – хебæрагон, лавæрд темæбæл аллихузон характерти схематикон хузтæ.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: 5–6-анздзуд сабийти конд хузтæ аргъæутти сюжет-

ти хузфинстити хæццæ.

Иуарунмæ: гæгъæди А-4, 12 хузи гуашь, цъæпотæ (рæстæмбес æма минкъий), палитрæ, минкъий къос дони хæццæ, къохмæрзæн. Гуашти еу еумæйаг фæлуст æрттевæгти хæццæ. 12 хузгин фломастери.

Рагагъонмæ куст:

Аци ихæслæвæрд æнхæст кæнгæй, цæмæй сабийти æргон рахатай аргъауи хузæн æнахур уавæрмæ æма син æй хуæздæр равдесай, уой туххæн испайда кæнæн ес æндæрхузи æрмагæй (фломастертæ, æвзестхуз æма сугъзæрийнæхуз хуарæнтæ, æрттевагæ гæгъæди кенæ фольгай гæбæзтæ æма. æнд.). Ами ма æнгъезуй аллихузи кусту хузтæ баеу кæнун (хузæкæнунадæ, графикæ, аппликаци) – уотемæй исфæлдистадон куст фæттухгиндæр уодзæнæй. Æрцæттæ кæнун гъæуй кæрдæн æма санс.

Ахури цуд

Гъ. Сувæллæнттæ, сумах уæ рæвдауæндонæ уарзетæ? Уæ зæрдæмæ си хъæбæрдæр ци цæуй?

С. Рæвдауæндони хуарз æй. Ес нин си берæ æмбæлттæ. Ами игъæлдзæг æй: ахур кæнæн, зарæн, хузтæ кæнæн, гъзæнтæй гъзæн, тезгъо кæнунмæ рандæуæн...

Гъ. Нæ рæвдауæндонæ устур æй, ес си берæ азгъунститæ – музыки, спорти, хузæ кæнуни. Ес нæмæ цæлгæнæн, дохтури уат... Нæ рæвдауæндони æгасемæй фулдæр уæ зæрдæмæ кæци бунат цæуй? *Сувæллæнттæ дзорунцæ... Сæхе æнкъарæнтæмæ гæсгæ авзарунцæ рæсугъд, райдзаст, гъар, берæ деденгутæ кæми ес, адæймагæн æхцæуæн кæми æй, уæхæн бунæттæ.*

С. Æгасемæй фулдæр мæ зæрдæмæ цæуй цæрæгойти къумгонд. Уоми уарзун кæсæлгитæ æма хæпситæмæ кæсун, тотийтæн хуæруйнаг дæттун. Уарзун спортивон зал. Уоми берæ къозотæ ес, ес си бæндæнтæ æма асинтæ, уонæбæл æз уарзун хæрдмæ бурун! – Мæн зæрдæмæ ба цæуй гъзæнти къумгонд. Уоми мах кизгутти хæццæ фæгъгъзæн «кизгуттæ-маддæлти» гъзтæй.

– Æз ба уарзун музыкалон зал, уоми ес пианино æма æндæр музыкалон инструменттæ. Алихатт дæр си фегъосæн ес рæсугъд музыка. Хъæбæр берæ уарзун музыкамæ игъосун, зартæ ахур

кæнун æма зарун.

Сувæллæнттæ фæлгæсунмæ, дзорунмæ, активон ирæзтмæ куд разæнгард æнца, уомæн хатдзæгтæ æма анализ искæнæн ес сæ дзуæппитæмæ гæсгæ.

Гъ. Кæмæн исæхур кæнетæ æмдзæвгитæ æма зартæ?

С. Рæвдауæндони бæрæгбон ку фæууй, уæд нæмæ иуазæгуати æрбацæунцæ нæ нийергутæ равдистмæ бакæсунмæ. Мах син фæддзорæн æмдзæвгитæ, фæззарæн зартæ, фæккафæн, фæвдесæн цубур сценитæ. Æз хъæбæр берæ уарзун, нæ рæвдауæндони бæрæгбон ку фæууй, уой, уомæн æма мах искæнæн нæ бæрæгбони дарæстæ.

Гъ. Тургъи тезгъо кæнун ба уи ка уарзуй?

С. Æз уарзун сувæллæнтти фæзи гъазун, ес си зменсæдонæ дæр, уарзун елхъина кæнун.

Гъ. Æма уаргæ ку кæна, уæдта?

С. Уарунæй нæхе баримæхсæн тапкай бунæ æма уордигæй уарунмæ фæккæсæн. Тезгъо ку фæккæнæн, уæдта нæ цæстæ рахæссæн æрдзæбæл, багъуди кæнæн алли фæззинд дæр æма син уойфæсте сæ хузтæ искæнæн.

Гъ. Уинетæ, ци берæ гъæугæ æма пайда гъудæгтæ ес сувæллæнттæн рæвдауæндони? Бафæллайунцæ, исæстонг унцæ. Уойбæрцæ гъæзтитæ æма ахурти фæсте гъæуама хуарз бахуæронцæ æма бауолæфонцæ. Уомæ гæсгæ, бонæй, фæссехуар, сувæллæнттæ æгасæй дæр фæккæнунцæ хусгæ. Алке æ хуссæни ниххуссуй, гъæццолæй æхе æрбамбæрзуй, æрбафунæй уй æма фунтæ уинуй...

Гъонбæлгæнæг сабургай æ гъæлæсиуагæ фæнниллæгдæр кæнуй, сабурæй-сабурдæр дзоруй, сосæггæй дзорæгау.

Гъ. Сабийтæ сæ цæститæ бахгæнунцæ, нигъгъос унцæ, уати еу сибиртт дæр нæбал фегъусуй...

Еци рæстæги æрбатæхунцæ сабийти фунти феитæ. Уонæбæл ес хæмпос тæнæг дæллаггургæ, фæлорс даргъ дзиккотæ æма сугъзæрийнæ базургæ. Сабургай æрбадунцæ хуссæни кæрон æма райдайунцæ сабийтæн дессаги, алæмæти фунтæ дзорун. Феитæ æнцæ хъæбæр рæуæг æма уæлдæфон, хатгай зингæ дæр нæ фæккæнунцæ... Сувæллæнттæ, сумах дæр фæууинетæ фунтæ?

Радзорайтæ, уæ фуни ци фæууидтайтæ.

Сабийтæ дзорунцæ сæ фунтæ. Гæнæн ес, æма си кадæр фуд фунтæ дæр фæууинуй. Гъæуама еци «тæрсæн» фуни хузæ искаена, уойфæсте и хузæ гъæуй раскъунун æма рагæлдзун, цæмæй си мабал тæрса – ес ин терапевтон ахедундзийнадаæ.

Гъ. Уæ фунти уæ бон фæууинун æй уæ уарзон нийергути, уæ хæстæгути, уæ уарзон гъзæнтæ – киндзити, хуæдтолгити, велосипед. Сабийтæ арæх сæ фунти фæууинунцæ сæ уарзондæр цæрагойти – тикисти, тæрхьости, хæпсити, узунти. Сабийтæ сæ фунти арæх тæхгæ дæр фæккæнунцæ – е сæ феитæ сæ хæццæ райсунцæ уæларвтæмæ, – куд загътан, уотемæй сæбæл базуртæ ес.

Нур ба хузæ кæнæн. Нургæккæ искæндзинан нæхе фунти хузтæ. Уæ бон æй, арæх ци фун фæууинетæ, уой хузæ искæнун, кенæ ба фейæ куд æрбатахуй, сувæллæнттæ сæ хуссæнти ку фæххуссунцæ, уæд æма æ минкъий сугъæрийнæ базуртæбæл стъалутæ-фунтæ аллирдæмæ куд фегъзалуй, уой.

Æцæгдзийнадаæ æма фантазий еудзийнадаæ активондæр кæнуй сувæллони имисунадаæ, разæнгард æй кæнуй хебæрагон сфæлдистадон хузæкæнунадаæмæ, урухдæр ин кæнуй æ имисæнуат...

Гъ. Уæ бон æй æргъуди кæнун, ци алæмæти, аргъауи хузæн фун уæ фæууинун фæндуй, уой. Равзаретæ уæхецæн рæсугъд, алæмæттаг хуарæнти хузтæ, æма уæд, ци хузтæ искæнайтæ, етæ дæр рауайдзæнæнцæ цæмæдессаг.

Аци ихæслæвæрди хуæздæр уодзæнæй æнахур, æримисгæ, сæрмагонд хуарæнти хузтæй спайда кæнун – гуашь æрттевæгти хæццæ, æвзестæхуз æма сугъæрийнæхуз хуарæнтæй. Феи базуртæ æма стъалутæбæл æнгъезуй банихасун æрттевага гæгъæди кенæ фольгай гæппæлтæ, цæмæй сæ æнахурдзийнадаæ ирддæрæй зинна, бæрæг дара.

Гъ. Фунтæ фæууинуй алкедæр, фал сæ æгасæй нæ нигъгъуди кæнунцæ. Сумах дæр хуссун афони æзгули ку нæ кæнайтæ, фал тагъд ку бафунæй уайтæ, уæд уæ еугуремæ дæр æрбатахдзæнæнцæ фунти феитæ æма уин дессаги аргъæуттæ радзордзæнæнцæ.

Еумайаг тема «Фæззæг»

Тема: «Фæззигон фæткъубæласæ». Натури фæдбæл хузæ кæнунадæ

Нисан: – Анзи афæнтти: зумæги, уалдзæги, сæрди, фæззæги сæрмагонд минеугутæ фæлхатун, дæнцæн еу бæласæ райсгæй.

– Ирæзун кæнун феппайунадæ, анализ æма хатдзæгтæ кæнуни дæснийадæ.

– Гъонбæл сæ кæнун, цæмæй æрдзæмæ цæмæдес уонцæ, æ рæдау æма рæсугъддзийнадæн ба аргъ кæнонцæ.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Æвдесун æрдзон хæнхити тасунадæ. Исбæрæг æма фæззиндæр кæнун бæласи схеми фиццаг – хуæрз хумæтæгон исконд (зæнгæ – устур къалеутæ; минкый къалеутæ; сифтæ; рæзæ).

2. Хузæзонунадæ

Идарддæр косун, цæмæй хузтæ хуæздæр æнкъаронцæ. Фæззигон рæзæбæл (фæткъутабæл) ци аллихузон хузтæ æма фæлгъузтæ ес, уонæбæл цийнæ куд кæнонцæ.

Куст политрæбæл хуарæни фæлгъузтæ (рохснаг – бор, бор – кæрдæгхуз, тар – сау) раст равзарун.

3. Композици

Исбæрæг кæнун сæйрагдæр хузæ – бæласæ. Хузи фон пейзажи элементтæй байдзаг кæнун.

Косæндзумæугтæ: гуаш.

Хузæвдист: хузгонд. Хузæвдисти характер – бæласи схематикон хузæ сифтæ æма рæзи хæццæ.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: 5-7 фæткъуй, сæ асæ æма хузæмæ гæсгæ фæйнахузти. Фæткъубæласи хузтæ: метæмбæрзтæй, деденæг æфтаугæй, фæззæги – фæткъути хæццæ, уæдта деденæгæфтуд бæласи къалеуи хузæ (устур пълан).

Иуарунмæ: гæгъæди А-4, 12 хузгин гуаши, палитрæ, цъæпотæ – (рæстæмбес æма минкый), дони къос, салфеткæ.

Рагагъонмæ куст: радзорун дигорон бæрæгбæнтти тиллæг æфснайуни хецæн-дзийнæдтæ.

Ахури цуд

Гъ. Цардæй æма адтæй фæткъубæласæ. Рæзбуни е адтæй уарзондæр æма рæсугъддæр бæласæ. Зумæги фæткъубæласæ хусгæ кæнидæ, иннæ бæлæсти хузæн, метин гъæццоли бунн. Метин Баба нæ фæткъубæласæ берæ уарзта æма ин алли къалеу дæр метæй бамбæрзидæ, цæмæй ма басудайдæ. Гъе уотæ...

Гъонбæлгæнæг æвдесуй, мети бунн ниууогæй, бæласи хузæ.

Гъ. Ралæудтæй уалдзæг. Æма ци?

С. Фæткъубæласæ деденæг рафтудта.

Гъ. Нæ, барæнæуайтæ, ма тагъд кæнетæ. Мах исхузæ кодтан уалдзигон къалеу. Æма ци, æваст радеденæг кодта?

Кæсæ кæстæр къуари 14 теми 21 ахури усмæмæ.

С. Фиццаг ибæл фæззиндтæнцæ къомбохтæ, уонæй ба разиндтæнцæ минкъий цъæх сифтæ.

Гъ. Æма æрмæстдæр уой фæсте фæззиндтæнцæ деденæги къубæрттæ, райхалдæнцæ æма си равзурдæй деденæг!

Тæнбауæр-рохснæгхуз, астæуæй ба – бор гъунтуз.

Куд райхæлуй деденæг, бавдесайтæ.

Суæллæнттæ сабургай сæ тумбулкъохтæ рахæлеу кæнунцæ – сæ фæндзгай æнгулдзитæ.

Гъ. Раст, гъе уотæ рахæлеу уй деденæг уалдзигон хормæ.

Гъонбæлгæнæг æвдесуй уалдзигон бæласи хузæгонд – деденæгæфтауæг фæткъубæласæ æма устур хузæгонд бæласи къалеумæ.

Гъ. Ци рæсугъд, имонау деденгутæ æнцæ! Ци дзæбæх тæф кæнунцæ! Сæхемæ ке хонунцæ еци тæфæй? Сумах уой зонетæ.

С. Мудибиндзити, гæбæлоти, хъæбузати.

Гъ. Фæткъубæласæ лæудтæй деденгути бунн, киндзи хузæн. Æ алфанбулай ратахæ-батахæ кодтонцæ мудибиндзитæ, гæбæлотæ, дидинтæ æма цийнæ кодтонцæ уалдзæгбæл... Фал мæнæ рацудæй рæуæг думгæ æма деденгути сифтæ æрæгъзалдæнцæ. Етæ тахтæнцæ мети гъæфилти хузæн, уæлдæфи зелдогъ гæнгæй æма бæласи бунн кæрдæгмæ хаугæй. Фæткъубæласæн æ деденæг æрæгъзалдæй... Уой фæсте, æ деденæг ку æрæгъзалдæй, уæд

ибæл фæззиндтæй листæг цъæх фæткъутæ – листæг æма хъæбæр тауæг, бунтон æнадæ! Макæд тонийтæ листæг цъæх фæткъутæ, уомæн æма хуæрунмæ нæ фæббæззунцæ. Се 'срæгъæд унмæ син бангъæлмæ кæсун гъæуй. Идарддæр ба ци адтæй?

С. Ралæудтæй сæрдæ.

Гъонбæлгæнæг æвдесуй фæткъубæласæ, фæткъубæласæн æ къалеутæбæл – фæткъутæ.

Гъ. Сæрди дæргъци фæткъутæ устур кодтонцæ, идзаг кодтонцæ донæй. Куд гъуди кæнетæ, цæй фæрци?

С. Хор сæ тавта, уарунтæ сæ донæй æфсастонцæ.

Гъ. Сæ фæрстæ басурх æнцæ, сурхфарс иссæнцæ. Æма фæззæгмæ ба бæласæбæл æрзадæй мæнæ ауæхæн устур фæткъутæ. Гъæйдæ, фæссæ уинæн, цæхæн æнцæ, мах сæ æртудтан рæзбуни фæткъу бæласæй.

Гъонбæлгæнæг сабийтæмæ æвдесуй, асæй дæр æма хузæй дæр фæйнахузи ка æй, уæхæн фæткъутæ: бортæ сурхитæ, боргон-сурхфазитæ, сурхфазæ-цъæхтæ, сурх-морахузтæ æма æнд. Сувæллæнттæ син дзоруна сæ хузтæ.

Гъ. Куд ирд æма рæсугъд æнцæ! Куд хуарздæф æнцæ. Фæссæ уинæн, ци адæ кæнунцæ.

Гъонбæлгæнæг хъæбæр минкъий хæйттæ никкæнуи еу фæткъу æма 'й сувæллæнттæн байуаруй, цæмæй ин æ адæ базононцæ. Адамæ гæсгæ хуаздæр базондзæнæнцæ натура, ис сæ еу кæндзæнæнцæ: форма-аса-хузæ-тæф-адæ. Етæ хуæздæрæрдæмæ фæййагъаз уодзæнæнцæ ахури цудæн.

Гъ. Адгин æнцæ? Уæ зæрдæмæ бацудæнцæ? Нур ба хузæ кæнæн. Кæндзинан устур, бæрзонд бæласи хузæ. Уомæн æма е бæласæ æй, къотæр кенæ ба деденæг нæ 'й. Къалеутæ бæласæбæл берæ ес: устуртæ, рæстæмбестæ æма минкъийтæ. Минкъий къалеутæбæл ба зæу-зæу кæнунцæ сифтæ æма фæткъутæ. Цихузæн фæткъутæ?

С. Сурхитæ, бортæ, розæхуз, махмæ цæхæнттæ ес, уæхæнттæ.

Хуæрзадæ, донгун, адгин, тæфгæнагæ!

Гъ. Искæнетæ берæ фæткъути хузтæ, цæмæй еугурей фагæ дæр уонцæ. Цæмæй ма си нанайæн варени кæнунмæ дæр байзайа, уæдта компотæн. Фæззæги ма ци исрæгъæд уй рæзбуни?

С. Кæрдтутæ, биа(айва), гъунтъуз цилаутæ (персиктæ). Гагата: муркъæ, нинагъ.

Гъ. Кæд ма бунат ес, уæд исхузæ кæнетæ, ци ма ирæзуи никки уæ рæзбуни, уой.

С. Нæ рæзбуни ма ес берæ фæззигон деденгутæ.

Гъ. Исхузæ кæнетæ рæсугъд фæззигон деденгутæ. Хори хузæ искаенун дæр уи ма байронх уæд. Фæззæг тæккæ рæдаудæр афонæ æй – тиллæг æмбурдгæнæн рæстæг, бæрæгбæнттæ æма киндзæхсæвæрти рæстæг. Адæм хуарз бафæллоинæ кодтонцæ, нурба æмбурд кæнунцæ тиллæг, уомæй сæ зæрдæ рохс æй æма цийнæ кæнунцæ. Сабийтæ, циуавæр тиллæг æфснайуни бæрæгбон зонетæ. Еугурæйдæр æй Иристони фæббæрæг кæнунцæ фæззæги. *Сабийти дзусæнттæ.*

4-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Фæззæг»

Темæ: «Халсартæ дзæхæрадонæй». Хузæкæнун натурæмæ гæсгæ

Нисан: – Сабийти зонундзийнæдтæ фæффулдæр кæнун фæззигон афонæ – тиллæг æфснайæн рæстæги туххæй. Фæззæги лæвæрттæ-халсартæ дзæхæрадонæй.

– Активондæр кæнун цæстдарунадæ, фантази, имисунадæ, сорæтон æвдиститæ. Ирæзун кæнун анализ æма рабаруни фæлтæрд.

– Фадует раттун сувæллæнттæн, цæмæй хуæздæр банкъаронцæ фæззигон æрдзи рæдау æма рæсугъддзийнадæ. Цæмæй алфанбулай æрдзæ аргъауи хузæн æнкъаронцæ, уотæ сæ гъонбæл кæнун.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Ахур кæнун предметти хузтæ гæнгæй син сæ характер (формæ, хузæ, асæ æма хæйтти хецæндзийнæдтæ) исбæрæг кæнун æма бавдесун.

2. Хузæзонунадæ

Идарддæр хуарæнтæбæл косун. Æрдзон хуарæнмæ æнгæс дарун. Палитрæбæл, хуарæнтæй равзарун предметти æрдзон хуарæни хузæ.

3. Композици

Сæ асæ æма характертæ аллихузон кæмæн æнцæ, уæхæн формитæн тæфæбæл бунат искæнун. Хузгин цъæрнатæй (цъæппитæй) куст. Лæвæрд темæмæ гæсгæ ин æ фонмæ уæлæнхасæн хебæрагон хузтæ бафтаун.

Косæндзаумæуттæ: гуаш.

Хузæвдист: хузфинст. Хузæвдисти характер – предметти (халсартти) схематикон хузтæ, алкæмæн дæр си æ форми хецæндзийнæдтæ бавдесгæй.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: цетени халсартæ: насæ, къабусга, 2-3 помидори, 6-7 хуæргæнаси, æпхæ æ сæри цопали хæццæ, 2–3 мæйболги, цъæх къæдзилтти хæццæ æма у.ид. 5–6-анздзуд сабийти æма хузгæнгути хузтæй репродукцитæ – халсартти натюрморттæ.

Иуарунмæ: гæгъæди А-4, 12 хузгин гуаши, палитра, цъæпотæ (рæстæмбес æма минкъий), дони къос, салфеткæ.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтиæ, ай-разæй мах фæззигон рæзбуни хузæ кодтан. Æма ци исхузæ кодтан?

С. Фæззигон фæткъубæласæ. Фæткъутæ.

Гъ. Тиллæг æрмæст рæзбуни не’рзадæй, фал ма дзæхæрадони туххæй, уоми ирæзуй... Ци ирæзуй дзæхæрадони?

С. Халсартæ.

Гъ. Циуавæр халсартæ зонетæ?

С. Картофтæ, къабусгатæ, хуæргæнæстæ, помидортæ.

Гъ. Дзæхæрадонæй нæмæ ес цетенидзаг аллихузон халсартæ. Гъæйдæ, æрсæмæ кæсæн, ци си ес. Циуавæр халсартæ æрæмбурд кодтан татхатæй. Фал цæмæй æнкъард ма кæнæн, уой туххæй ба сæ хæццæ рагъазæн, æрсæбæл гъуди кæнæн аргъау. Зæгъæн, нæ халсартæ уодагас æнцæ, дзæхæрадонæ ба – аргъауи бæстæ, кæми цæрунцæ, е. Ами нæмæ ес халсартæй идзаг цетенæ. Сæ еугурей дæр зонетæ?

Æз сæ есдзæнæн цетенæй. Сумах ба мин дзордзинайтæ, циуавæр халсартæ æнцæ. Бæрæг уодзæнæй, еугур халсартти нæмттæ дæр ма гъуди кæнетæ!

Гъонбэлгæнæг исесуй цетенæй халсартæ æма сæ æвдесуй сувæллæнттæмæ. Раст си ке базонунца, уони еу æрдигæй æрæвæруй, иннети ба – иннердигæй. Ке нæ базонунца, еци халсартти нæмттæ син гъонбэлгæнæг кенæ сæ зæрдæбæл æрлæуун кæнуй, кенæ ба, ци æнцæ, уой син фæззæгъуй.

Гъ. Халсартæ æривардтан стъолбæл, гъæйдæ, гъенур ба сæмæ лæмбунæгдæр æркæсæн.

Æвзарун ахур кæнун сувæллæнтти, цæмæй æстафонца æма барæг кæнонца предметти характер форма, хуза æма асæмæ гæсгæ. Халсар æвдесгæй, гъонбэлгæнæг ести æзмæлдтитæ кæнуй, уотемæй тухгиндæр кæнуй халсари характер.

Гъ. Айæ насæ æй, циуавæр æй?

С. Тæккæ устурдæр, тумбул.Ставд æй!

Гъ. Хондзинан æй хæларзардæ тетушка Насæ.

Арази айтæ? Помидортæ ба цæхæн æнцæ?

С. Тумбул, сурхитæ.

Гъ. Цума думст ростæ ниссурх æнцæ. Ка'й зонуй, ескæмæ рамæстгун æнцæ. Кенæ ба фæззæрдихудт æнцæ? Сабийтæ, сумахбæл ма зæрдихудт кæнунцæ? Нæ? Кæд сæхе ести дессаг бангъæл æнцæ æма уомæй сурх æнцæ? Мæнæ хуæргæнæстæ. Æркæсайтæ, цихузæн æнцæ.

С. Цъæх, даргъ, федар.

Гъ. Салдæтти æнгæс æнцæ – æмраст, гурведауцæ кæрдæгхуз дарæси. Рæнгъæй сæ æрлæуун кæнæн, уадзæ'ма цæуонцæ паради цæуæгау.

Сувæллæнттæ æрæвæрунцæ хуæргæнæстæ рæнгъæй сæ асæмæ гæсгæ, сæ хæцца гъæзунца.

Гъ. Мæнæ æпхæ. Циуавæр æй?

С. Даргъфий, кæрдæгхуз къæдзели хæцца.

Гъ. Æвæдзи цæмæдес æй æма ибæл уомæ гæсгæ æрзадæй уоййасæ фий. Цæхæн æй æ сæрифаст ба?

С. Хъæбæр рæсугъд, хæмпос, кæрдæгхуз сифтæй.

Гъ. Кæсайтæ ймæ, æ къæдзелæ куд телуй. Сабийтæ, зонетæ æпхи туххæй бацеу-бацеу: бадуй кизгæ ахæстдони, æ дзигго ба – гъæунги.

Сувæллæнттæ 'й ку зононца, уæд æй зæгъунца, ку нæ, уæдта син æй гъонбэлгæнæг фæззæгъуй.

Гъ. Ахæстдони ба цæмæ?

С. Æпхæ ирæзуй зæнхи медагæ, æ къæдзела ба зæнхæй хæрдмæ кæсуй.

Гъ. Алцидæр дзæбæх зонетæ! Ци хуарз айтæ. Мæнæ ба къабуска.

С. Тумбул. Устур. Къабускайæн ес берæ-берæ сифтæ. Мæн мадæ си тьолматæ (голубцы) фæккæнуй.

Гъ. Медæгæй къабуска хъæбæр минкъий æй, фал ибæл уой бæрцæ сифтæ ес, цума ибæл сæдæ хъæппæли ес! Гъе уомæн иссæй хъæбæр устур, хъæбæр æставд. Кæд басуйунæй тæрсуй æма уомæн æхе ниттухта?Атæ ба мæйболгитæ-хуæртæ. Циуавæр æнцæ?

С. Минкъий, ходæг, уорс циргъ фийтæ син æма ирд кæрдæгхуз нивæфтуд сифтæ.

Гъ. Рохснагростæ, уорс фийтæ, сæ сæртæ таргон рохснагхуз. Цæрдæг, игъæлдзæг. Æрсæ ивæрæн тетушкæ Наси фарсмæ.

Сувæллæнттæ гъуди кæнуңцæ характертæ халсартæ-архайгутæн, имисунцæ, уодагас сæ кæнуңцæ. Алли сувæллонæн дæр фадует уæд æ гъудитæ зæгъунмæ. Уадзæ æма алкæд раст ма радзорæд. Уæддæр активонæй ирæзуй сæ имисунадæ æма фан-тази.

Гъ. Цæйбæрцæ алцитæ фæууидтан. Нур ба афонæ'й хузæ кæнуңмæ. Халсартæ еугура'й дæр фæйнахузти æнцæ, алкæмæн дæр си ес æхе формæ, æхе характер. Уæ зæрдæмæ ци халсартæ фулдæр бацудæй, уони хузæ кæнетæ фиццагидæр.

Фиццаг цæй хузæ кæноңцæ, уой æвзаргæй, сувæллæнттæ æвдесунцæ хузæкæнуңинагмæ сæ рахаст. Раздæри анализ-гъазт сувæллæнттæн агъаз кæнуң форма хуæздæр банкъарунмæ (тумбул, дæргъдумбул, конусхуз) æма асæ (минкъий, рæстæмбес, устур). Ци предметти хузтæ кæноңцæ, уонæн ба сæ характерон хецæндзинæдтæ.

Гъ. Исхузæ кодтайтæ? Нур ба нæ халсартæ цæмæй æцæгти хузæн исуонцæ, уой туххæй ци гъæуй?

Гъонбæлгæнæг бавдесуй репродукцитæ хузæгæнгути хузтæй – натюрморттæ халсартти хеццæ.

С. Гъæуй сæ ниххуарун.

Гъосдæрд цæуей натурæмæ. Сабийтæ агоруңцæ натурон предмет-

ти хузæ æма ин, уомæ гæсгæ, палитрабæл хуарæнтæй æ хузæ исбæлвурд кæнунцæ. Нæуæгæй сæ зæрдæбæл лæуун кæнунцæ цуавæр хузтæ зонунцæ, уони.

С. Хуæргæнæстæ кæрз-цъæхтæ, къабуска-цъæхгонд, помидортæ-сурхитæ, мæйболгæ-таргон-рохснæгхуз, уорсфий, æпхæ-борбун æма у. ид.

Уотæ униау æй æма нурма сæ хузæгонд натура хæццæ хузæй бунтон æмхузæн нæ рауайдзæнæнцæ, æма си домун нæ гъæуй, фал син æй балæдæрун кæнун ба гъæудзæй.

Гъ. Фæззæг æрмæст рæсугъд афонæ нæ'й, фал ма æй рæдау дæр. Мæнæ цæйбæрцæ аллихузон халсартæ æрзадæй дзæхæрадони! Халсартæ хуæрзадæ æма пайда æнцæ. Уони хуæрун уарзунцæ æрмæст адæм нæ, фал сирдтæ дæр. Мæнæ тæрхъос бадуй къотæррæбун, æрбауадæй æпхæмæ. Узун нирримахст æй сифти ауон, фæндуй æй къабуска рахсинун. Мистæ æхсинуй хуæргæнаса. Уони хузтæ дæр исканетæ.

Сумах ба халсартæй фулдæр кæцити уарзетæ? Уæд цуавæр хуæруйнагтæ кæнунцæ халсартæй?

Сабийти дзæппитæ.

Гъ. Сабийтæ, зонетæ, куд хуннунцæ къеретæ картофтæ, уæдта къабускайæй. Насæй ба?

С. Картофгун, къабускагун, насгун.

5-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Фæззæг»

Темæ: «Сугъзæрийнæ фæззæг». Æрдзи фæйинди фæсте зæрдæбæл бадардмæ гæсгæ æма натурæй хузтæ кæнун.

Нисан: – Фæззигон æрдзи еумæйаг фæлгонц исбæлвурд кæнун. Сабийти зонундзийнæдтæ фæффулдæр кæнун фæззæги минеугути туххæй – сугъзæрийнæ рагвæззæг æма узал æрæгвæззæг.

– Ирæзун кæнун урзæй зонунади минеугутæ, хуæздæр кæнун хуарæнти уинд æнкъарун.

– Сабийти æмхиц кæнун райгурæн бæсти, фæззигон æрдзи рæсугъддзийнадабæл цийнæ кæнунмæ, цæмæй лæдæронцæ фæззигон хуарæнти æнæуагæ рæсугъддзийнадаæ.

Аййевадон ама ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Фонаен испайда кæнун хурст, кенæ хузгин гæгъæди, æ хузæ гъæуама уа фæззæги хуарæнти хузтæ еугæнаæги хузæн. Бæлæсти хузтæ кæнунмæ фæлтæрун ама арæхстдзинæдтæ ниф-федар кæнун – æрдзон хæнхити пластикаæ (тасунадæ).

2. Хузæзонунадæ

Хузгин гæгъæдий гæбæзтæй гъазт-фæлтæрæн. Активон куст хуарæни хузæ æнкъаруни ирæзтбæл. Хуарæни хузтæ æртасун сæ æнкъарæнтамæ гæсгæ: гъар – цæстуарзон, игъæлдзæг ама узал – æнкъард ама мæтгæл, раст рагфæззæг ама æрæгфæззæги хузæн.

3. Композици

Фæззигон пейзажи хузтæ: парк, гъæдæ, рæзбун. Сугъæрийнæ фæззæги фæлгонц: борсифæ бæлæстæ, сифæгъзæлд, фæззигон хор, гъар бæстæмæ тæхæг мæргътæ. Хуарæнти хузти фæрци фæззигон æрдзи уавæр бавдесун.

Косæндзаумаутгæ: гуаш.

Хузæвдист: хузфинст графикон уæлæнхаси хæццæ.

Хузæвдисти характер – схематикон нихмæвæрд контурон хузæ хузгин гæгъæдибæл уæлхурст элементти хæццæ. Бор – оранж ама сурх – мора хуарæнтæ фулдæр æнцæ.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: аллихузон бæлæсти фæззигон къалеутæ. Фæззигон 10 рæсугъд аллихузон хузгин сифи. Фæззигон æрдзи хузгæндтитæ ама къартæ – сугъæрийнæ рагвæззæг ама æрæгвæззæг; мæргъти къуари хузтæ, тæхгæй ама еу цъеуи хузæ ба (устур) – хæстæгмæ. Хузгæнгути хузти репродукцитæ ама 5...6 анздуд сувæллæнтти хузтæ фæззигон æрдзи туххæй. 12...15 гæгъæдий гæппæли «гъар» ама «узал» хуарæнтæй хурстæй.

Иуарунмæ: хузгин кенæ хурст гæгъæди А – 4, 12 хузгин гуаши, палитраæ, цъæпотæ (минкый ама рæстæнбес), минкый банкæ дони хæццæ, къохсæрфæн.

Рагагъонмæ куст:

Æндегæй, гъазуни рæстæг, сабийти гъос æрдарун сугъæрийнæ фæззæги рæсугъддзийнадæмæ; фæззæги рахаст куд феййевуй – хорбæнтти ама къæвдабæнтти. Бакæсун бæлæстæй сифти хаудмæ ама байархайун сæ ахæссунбæл дæр. Сабийти хæццæ рагацау

æраэмбурд кәнун тæккæ рæсугъдæр сифтæ æма сæ иссор кәнун.

Ахурмæ æрбахæссун фæззигон бæласи къалеу сифти хæццæ, вази æй ниввæрун, цæмæй сабийтæ уннонцæ, сифтæ къалеубæл куд федаргонд æнцæ, уой.

Æраэмбурд кәнун гуркъотæ, сабæлоттæ, æхсæртæ, муркъæ æма тæкъузги гагата, цалдæр гудели (*æнгъезуй сæ муляжтæ дæр*), цалдæр фæззигон деденæги, цæмæй сабийти зæрдиуаги рахаст уа фæззигон.

Гъеуонæй, еугурей дæр стьолабæл, вази алливарс рæсугъд æрæвæргæй, рауайдзæй – фæззигон натюрморт. Натурæй ку хузæ кәнонцæ, уæд хуæздæр базондзæнцæ æма балæдæрдзæнцæ предметти бастдзийнæдтæ (*хузæ, смаг, фактурæ*), активондæр кәнуй фæууинд зæрдæбæл бадарунадæ дæр.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, мах хаттан æндегæй, æхсицгонæй кастан æрдзи рæсугъддзийнадæмæ, æраэмбурд кодтан сифтæ, гуркъотæ, каштантæ... Циуавæр анзи афонæ æй нуртæккæ?

С. Фæззæг. Сугъзæрийнæ фæззæг!

Гъ. Аци анзи афонæ уотæ цæмæн хонунцæ? Ци æй «сугъзæрийнæ фæззæг»?

С. Е æй фæззæги райдайæн. Бæлæсти сифтæн сæ хузæ исбор уй.

Гъ. Фæззæги сифтæ айдагъдæр бортæ фæуунцæ?

Гъайдæ æркæсæн, æндегæй уогæй, ци рæсугъд сифтæ æраэмбурд кодтан, уонæмæ. Циуавæр хузти æнцæ?

Гъонбæлгæнæг фиццаг равдесуй еунæг хуарæнай хурст сифтæ, уой фæсте ба – дугай хуарæнтæй æма фæстагмæ ба – берæ хуарæнтæй. Сабийтæ сифтæмæ кæсунцæ æма син сæ хуарæни хузтæ дзорунцæ.

С. Аци сифтæ æнцæ бортæ, сурхитæ. Аци сифæ æй рохснагхуз фæлорссурх тæппти хæццæ, айæ ба – бор кæрдæгхуз кæрæнтти хæццæ. Атæ ба – бор-сурхитæ æма мора-сурхитæ, сæ астаутæ ба – кæрдæгхузтæ.

Гъ. Аци афонæ бæлæстæ дессаги рæсугъд æнцæ. Уæ зæрдæбæл æрлæуун кæнайтæ, хори тунтæ алихузон сифти æхсæн куд гъазун-

цае, уой. Еци рæсугъд хузтæ хæтуни рæстæг фæйидтан. Сифтæ сугъзæрийнау хормæ тæмæнтæ калунцае. Æма сифæгъзæлд ку райдайуй, уæд зæнхæ еци сифтæй горцъейнау æмбæрзт æрцаууй. Уомæ гæсгæ зæнхæ хори тунти кастмæ сугъзæрийнау зиннуй.

Горæти (*гъæуи*) хъæбæр рæсугъд æй фæззигон, фал æрдзи гъæбеси ба нигки рæсугъддæр æй. Æма куд хуарз æй фæззæги хуæнхбæсти уолæфун. Æрæмбурд кæнун си æнгъезуй берæ гагатае, гуркъотæ, æхсæртæ. Фæззæги райдайæни хор ку фæккæсуй, уæддæр сæрдигон бонау тæвдæ нæ фæууй, фал узал дунгитæ æма къæвдатае дæр нæма райдайунцае. Адæймаги æрфæндуй æрдзи гъæбесмæ, фæззæги æрдзи рæсугъддзийнадæй цæстæ нæбал фæфсæдуй, æ гъудити равзурунцае æмдзæвги рæнгъитæ. Куд берæ рæсугъд æмдзæвгитæ ниффинстонцае поэттæ фæззæги туххæй! Ка зонуй фæззæги туххæй æмдзæвгæ?

Сабийтæ дзорунцае æмдзæвгитæ. Хуæздæр уодзæй, гъонбæлгæнæг æхуæдæг фæззæги туххæй æндзæвгитæй рæсугъд рæнгъитæ ку равзара, уæд сабийтæмæ хуæздæр багъардзæнцае æмдзæвги ритми зæлтæ.

Гъ. Поэттæ фæззæги туххæй æмдзæвгитæ финсун уарзунцае, хузгæнгутæ ба – æрдзи хузтæ кæнун.

Гъонбæлгæнæг æвдесуй хузгæнгути пейзажтæ æма сувæллæнтти хузгæндтитæ фæззæги темæбæл. Сабийтæ архайуница се 'нкъарæнтæ дзорунбæл.

Гъ. Мах дæр абони сугъзæрийнæ фæззæги хузæ кæндзинан. Фал нæ фиццаг хуарæни хузтæ равзарун гъæуй. Æз уин æрцæттæ кодтон хузгин гæгъæдий гæбæзтæ, æркæсетæ сæмæ æма зæгъетæ хуарæнти хузтæ.

С. Бор, сау, æрвхуз, оранж, фунукхуз...

Аци гæгъæдитæй уæлдай ма гъонбæлгæнæг гъæуама æрцæттæ кæна 12...15 аллихузон хуарæнтæй хурст æма фæлгъуз гæгъæдитæ. Сæ асæ – фæйнахузти сæ конд ба – квадраттæ, дæргъецзон – уадздæгтæ... Хъумази гæппæлтæ дæр райсун æнгъезуй.

Гъ. Сугъзæрийнæ фæззæги хузæ искæнунмæ цæхæн хуарæнтæ багъæудзæй, уони рартасетæ. Етæ циуавæртæ æнцæ? Ци си ес уонæй исхузæ кæнæн?

С. Аци хуарæнтæ æнцæ сифтæн – бортæ, зæринхузтæ, сурхитæ.

Æрвхуз æма фæлорс æрвхуз цъæхтæ ба – арвæн. Морахуз ба – бæлæстæн.

Гъ. Æма нæ, зæгъæн, узал æрæгвæззæги хузæ искаенун фæндуй. Циуавæр уодзæй е ба?

Æрбакæсайтæ.

Гъонбалганæг равдесуй æрæгвæззæги хузæ, кæци рагвæззæги хузæй берæ æндæрхузондæр æй æ хуарæнтæмæ гæсгæ.

С. Æрæгвæззæг къæвдагун æй, узал, дунгæ æма метхæлæмулæ къæвдатæ фæууаруй. Бæлæстæбæл сифтæ нæбал ес æма бæгънæгæй лæуунцæ. Фунукхуз мегътæ ба хор ниййаууон кодтонцæ æма нæбал кæсуй.

Гъ. Циуавæр хуарæнтæ равзарун гъæуй æрæгвæззæг бавдесунмæ? Равзаретæ.

Сабийтæ æвзарунцæ хуарæни хузтæ æма сæ дзорунцæ. Суваллæнттæ æрмæг куд балæдæронцæ, уой исбæрæг кæнунмæ ба, барæй, æнгъезуй ирд, æнæгъæугæ хуарæнтæ æрæвæрун.

С. Цъæх, фунукхуз, тар – мора, бор – фæнукхуз, тар – æрвхуз æма у.и.

Гъ. Цæмæ равзурстайтæ аци хуарæнтæ? Ци ирд хуарæнтæ си ес, етæ ба цæмæннæ бæззунцæ?

С. Уомæн, æма етæ æнцæ мæгъæл æма æнкъард, мах ба гъæуй райдзаст хуарæнтæ. Анæй ба æнгъезуй бавдесун узал къæвда – тар æрвхузæй, арв – фунукхузæй, тар-морахузæй ба – бæгънæг бæлæстæ.

Гъ. Абони мах дзурдтан фæззæги хуарæнти хузти туххæй. Мæнæ ин цæйбæрцæ хуарæнтæ ес! Хуарæнтæ фæккодтан дууæ хай-йи. Нур æнкъард, æрхæндæг хуарæнти еувæрс ракæнæн, уомæн æма бал раздæр кæнæн сугъзæрийнæ фæззæги хузæ. Циуавæр сæйрагдæр хуарæни хузтæ ес сугъзæрийнæ фæззæгæн?

С. Ирд, зæрдæмæдзæугæ, мæнæ ауæхæнттæ.

Гъ. Мæнæ сæ ами æрæвæрæн æма сæмæ хузæгæнгæй кæсдзинайтæ. Зæгъайтæ, аци хузтæ уæддæр куд исхонун æнгъезуй: узал æви гъар?

С. Гъар хузгин хузтæ, уомæн æма æнцæ хорæнгæс.

Гъ. Евгъуд сæрдæй си берæ гъардзийнæдтæ æма хордзаст фæлгъузтæ байзадæй.

Æз уин нуртæккæ байуардзæнæн, гъар хуарæни хузтæ кæми ес, уæхæн гæгъæдий гæбæзтæ, æма си сугъæрийнæ фæззæги хузæ искæндзинан.

Гъонбæлгæнæг сабийтæн райуаруй аллихузон хуарæнтæй хурст гæгъæдий гæппæлтæ, фон æнцондæр æма тагъддæр бавдесунмæ. Е син фадуат дæдтуй фулдæр æргом æрхатун бæлæстæ æма сифти хузтæ искæнунмæ.

Гъ. Нур ба райсетæ листæг цъæпо æма тар хуарæнтæй искæнтæ бæлæсти хузтæ, фæззигон парк, гъæдæ æма хæдзæртти рази бæлæстæ. Куд кæнæн бæлæсти хузтæ?

С. Бæласи зæнгæ, устур къалеутæ æма минкъий къадотæ.

Гъ. Нур ба аллихузон ирд хуарæнтæй сифти хузтæ искæнетæ, гъæуама уин рауайонцæ, мæнæ ци рæсугъд сифтæ æрбахæстан, уæхæнтти хузæн. Кæци рауæн кæнтæ сифти хузтæ?

С. Бæласи къалеутæбæл, уæлдæфи зелдогъ гæнгæй, зæнхæмæ æрхаугæй.

Гъ. Нур ба кæдзос арвбæл хори хузæ искæнетæ! Мах фæззигон æрдзæ æма хуарæнти туххæй дзурдтан, цæрагойтæ æма мæргъти ба бунтондæр феронх ан. Куд цæрунцæ етæ ба фæззæги? Гъæйдæ, æргъуди сæ кæнæн æма уонæн дæр сæ хузтæ искæнæн.

С. Фæззæги мæргътæ гъар бæстæмæ рагонц кæнунцæ.

Гъ. Раст загътайтæ. Мæргътæй беретæ фæззæги къуæрттæ-къуæрттæй сæхе гъар бæстæмæ фæттæхунмæ фæщæттæ кæнунцæ, ами уазалтæ ку фæууй, еци рæстæг. Гъæйдæ, мæргъти къуари хузæ тæхгæ-тæхгæй искæнæн. Цитæ хузтæ кæндзинан цъеутæн?

Кæсунцæ гоцгæнагæ мæргъти къуармæ æма еунæгæй тæхæг цъеуи хузтæмæ.

С. Базуртæ æма думгутæ. Цæститæ æма къæбот. Рæсугъд хузгин пакъутæ.

(Кæсæ кæстæр къуари 14 теми 25 ахури усмæмæ).

Гъ. Цъеу тæхгæ-тæхун æ базуртæ куд фæтгелуй, уой равдесайтæ. *Сабийтæ сæ къохтæ телунцæ, æвдесунцæ цъеуи тахт.*

Гъ. Арвбæл исхузæ кæнтæ гоцгæнагæ цъеути къуар. Куд тæхунцæ, сæ листæг цæститæй нæмæ куд кæсунцæ, сæ базурти тилдæй ба нин хуæрзбон зæгъунцæ.

Еумайаг темæ: «Мæ бæстихай»

Темæ: «Фустæ æма фиййау». Зæрдæбæл дардмæ гæсгæ хузæ кæнун, фæууинд рæнгъæй пайда гæнгæй.

Нисан: – Иристони пейзажи хецæн расугъддзийнæдти туххæй радзорун. Кавкази хуæнхтæ.

– Ирæзун кæнун имисунадæ, цæстдарунадæ æма феппайунадæ.

– Сабийти уотæ гъонбæл кæнун, цæмæй адæми цардмæ цæмæдес уонцæ æма райгураен бæстихай уарзонцæ.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц баувдесун

Адæймаги (фиййауи) æма хæдзайрон фонси (фустæ æма уæрити) гурти хузтæ гæнгæй син сæ еугур сæйрагдæр хайттæ дæр бавдесун.

2. Хузæзонунадæ

Сабийти æвзурстмæ гæсгæ – хæлар, хордзаст, сабур хузæ. Нихмæвæрд мадзалай пайда гæнгæй, уорс фустæ тар фонбæл искæнун.

3. Композици

Тъафæбæл хонхи пейзажи фонбæл бавдесун фиййау æма цалдæр фусей хузтæ.

Косæндзаумауттæ: хузгин фломастертæ.

Хузæвдист: ханхон-графикон уæлхурст элементти хæццæ. Хузæвдист характер – схематикон, адæймаг æма фонси гурти кæрзхарактерон хузæвдист.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: Кавкази хуæнхти устур хузист, горæти зонгæ рауæнтæ, хуæнхти фонбæл ист къартæ (*Хъазбеги хонх æма æнд.*). Хуæнхти хузтæ (кенæ ист къартæ) гъæдæ, кæрдæг, дортæ æма мети хæццæ. Хузтæ (кенæ ист къартæ): фиййау æ дзоги хæццæ, фус, фур æма сæгъæ, сæ сиутæ дзæбæх куд зиннонцæ, уотемæй. Фуси гъунти пъæсту æма цари гæппæл. Фæлмæн гъазæн – фус.

Иуарунмæ: гæгъæди А – 4, 12 хузгин фломастери.

Рагагъонмæ куст: Æндегæй уогæй сабийти гъос æрдарун хуæнхтæмæ. Радзорун син хуæнхæгти цард, сæ царди уагæ, æгъдау æма уагæвæрдтити туххæй.

Ахури цуд

Гъ. Абони нæ ахури темæ æй «Мæ бæстихай». Алли адæймаг дæр кæми райгурдæй, уоми фæццæруй æ бийнонтæ æма хæстæгути хæцца.

Æма еци минкъий зæнхи гæппæл адæймаг хонуй æ райгурæн бæстихай. Сумах кæми райгурдайтæ æма цæретæ?

С. Кавкази.

Гъ. Гъе хъæбæр рæсугъд рауæн æй зæнхæбæл. Сумах циуавæр горæти (*сахари*) цæретæ, уой ба зонетæ?

С. Дзæуæгигъæуи.

Гъ. Зæнхи цъарæбæл берæ горæттæ ес. Ку исустур уайтæ, уæд фæууиндзинайтæ æма базондзинайтæ берæ æндæр горæттæ æма бæститæ. Фал уæддæр уæ зæрдитæмæ хæстæгдæр æма уин адгиндæр уодзæнцæ, ци горæти (*гъæуи*) райгурдайтæ, кæми исгъонбæл айтæ, уæ ниййергутæ кæми цæрунцæ, еци бунæттæ. Горæттæ æмхузæн нæ 'нцæ. Дзæуæгигъæу иннæ горæттæй хецæн кæнуй уомæй, æма æртердигæй æ фæрстæмæ ке 'нцæ Кавкази хуæнхтæ æма рæгътæ.

Гъонбалгæнаг æвдесуй хуæнхти устур хузæ уæдта горæти хузæ хуæнхти рази.

Гъ. Циуавæртæ фæуунцæ хуæнхтæ? Мах сæмæ кастан, æндегæй ку адтан еци рæстæг.

С. Бæрзонд! Хъæбæр рæсугъд! Аллихузæнттæ.

Кæсæ кæстæр къуари 4 темæ, 21 ахури усмæмæ.

Гъ. Хæстæгдæр нæмæ ци хуæнхтæ ес, етæ бæрзонд нæ 'нцæ, цитæ сæбæл зайуй?

С. Бæлæстæ, гъæдæ. Уордæмæ адæн уолаæфунмæ фæццæунцæ. Берæ си ес гуделтæ, гуркъотæ, æхсæртæ, листæг гагарæзæ.

Гъонбалгæнаг æвдесуй хуæнхти хузтæ, етæ æхгæд æнца кæрдæг, гъæдæ æма метæй.

Гъ. Бæрзонд хуæнхтæбæл зайуй кæрдæг æма къотæртæ, фал си минкъий ес бæлæстæ. Хуæнхти фæхстæбæл ес гъæутæ дæр. Хон-

хæн æ цъоппмæ хæстаг зайæгойтæ нæбал фæууи, фал айдагъдæр дортæ æма къæдзæхтæ. Ардиги нæмæ дзæбæх ци хонх зиннуй, е ци хуннуй?

Равдесун гъæуи «зонгæ» хонхи хузæ (къарæ).

Уазай хонх.

Гъ. Хуæнхтæн сæ тæккæ бæрзонддæртæ ба циуавæртæ æнцæ?

С. Сæ сæртæ метæй æмбæрзт.

Гъ. Еци хуæнхтæ æмбæрзт æнцæ æносон цъететæй, сæрди тæвдæ рæстæги дæр нæ ниттайунцæ. Аци хонх ба зонетæ?

Гъонбæлгæнæг æвдесуй Хъазбеги хонхи хузæ.

С. Е æй Хъазбеги хонх.

Гъ. Хуæнхти цæруй адæн, етæ берæ уарзунцæ сæ хуæнхтæ. Уоми син ес хæдзæрттæ, дзæхæрадæнттæ æма хумзæнхитæ. Сæ зæнхити аразунцæ халсартæ, нартихуар, мæнæуæ. Хæдзайрон фондæ дæр дарунцæ. Циуавæр фондæ дарунцæ?

С. Бæхтæ, гъоцитæ, фустæ.

Гъ. Хæдзайрон фондæ сæ цæмæ хонунцæ?

С. Уомæн æма етæ цæрунцæ адæймаги цæрæнбунæтти. Бонигон хезуни фæуунцæ, изæрæй ба адæймаги размæ æрцæунцæ.

Гъ. Хуæнхти берæ хезнитæ ес. Хезнити кæрдæг æй бæхтæ, фустæ 'ма гъоцити. Хæдзайрон фондæ цæмæй ма дзæгъæл кæнонцæ хезни, уой туххæй сæ хæццæ гъæуама уа гъонгæс.

Хуæнхти гъæдти ес берæгътæ æма æндæр гъæддаг сирдтæ дæр. Æма цæмæй сирдтæ фустæмæ ма лæборонцæ, уой туххæй ба фустæн ес фиййæу. Æрбакæсайтæ, цес фиййæумæ?

С. Æ къохи лæдзæг, æ рази ба æ куй. Куй идардмæ лæдæруй сирди смаг æма æй æ рæйдæй фæттæрсун кæнуй.

Гъ. Куй фиййæуæн æнхус кæнуй фустæ хезунмæ æма сæ гъæуай кæнунмæ. Гъæйдæ, фиййæу æма фустæ хузæ искæнæн. Æма цæмæй хузи хуæздæр рауайонцæ фустæ, уой туххæй ба син сæ хузтæмæ æркæсæн.

Гъонбæлгæнæг æвдесуй фустæ дзози хузæ, уæдта хæстагмæ истæй, еу фуси устур къарæ.

С. Гъунтгъузтæ, уорситæ, сæ фест ба бæзгин æма фæлмæн.

Гъ. Сæрди, хъæбæр тæвдæ ку фæууи, уæд фустæ нилвинунцæ. Сæ гъунтæй (цъопбæй) ба син сундакъæ-хæлттæ балвесунцæ.

Хæлттæй ба силгоймæгтæ исбийунцæ сувæллæнттæн гъар къохæрходтæ, цъиндатæ æма ходтæ. Бамбæлайтæ, куд фæлмæн æй фуси цъопп.

Сабийтæмæ бавдесун гъæуй цъопп æма фуси цари гæппæл, цæмæй, гъар æма фæлмæн ке æй, уой базононцæ.

Гъ. Цал къахи ес фусбæл?

С. Дууæ – разæй, дууæ ба – фæстегæй. Еу, дууæ, æртæ, цуппар. Цуппар къахи.

Гъ. Ци ма ес нигкидæр фусбæл?

С. Æ сæрбæл сиутæ.

Гъ. Сиукъатæ кæбæл нæма æрзадæй, еци минкъий фустæ ба куд хуннунцæ? Ка зонуй?

С. Уæритæ.

Гъ. Есгæд фегъустайтæ уæрити уасун? Ка фегъуста? Кæрæдземæ куд фæууасунцæ?

С. Бее-е-е. Бее-е-е...

Гъ. Райдæдтан хузæ кæнун. Фиййау æма фусти хузæ ци хуарз искодтайтæ. Фал фустæ алкæддæр дзогтæй фæххезунцæ, етæ бæхтæ æма гъоцити хузæн еугæйттæй цæун нæ уарзунцæ. Исхузæ кæнайтæ берæ фустæ – æгас дзогæ. Дзоги разæй алкæддæр фæццаууи сæгътæ, кенæ фуртæ, устур æма æздухтитæ сиути хæцца. Мæнæ ауæхæнттæ.

Кæсунцæ устур сиутæгун сæгъæ æма фури хузтæмæ.

Гъ. Мах искодтан фусти дзоги хузæ, куд хезунцæ кæрдæги, уæдта сæ ка гъæуай кæнуй, еци фиййауи. Кæрдæги хузæ парахатдæр кæнтæ, е ба æгас дзоги фагæ дæр рауа.

Нур ба исхузæ кæнтæ рæсугъд æма бæрзонд хуæнхтæ. Зонæн, куд хузæ гæнгæ æнцæ уой, еу хатт сæ кодтан. Хуæнхти сæрмæ хори хузæ дæр искæнетæ, цæмæй нин нæ фиййау æма фусти тава.

7-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Æз æма мæ бауæр»

Темæ: «Æз мæхе æртайун». Зæрдæбæллардмæ гæсгæ хузæ кæнун.

Нисан: – Адæймаги конди туххæй сувæллæнтти зонундзийнæдтæ фæффулдæр кæнун, сæ гъос син æрдарун, адæймаги гурæ циуавæр хæйттæй конд æй, уомæ.

– Ирæзун кæнун феппайунадæ æма æнкъарунадон зæрдæбæлд, цæмай цæмæдесдæр уонцæ сæ бауæри туххæй фулдæр базонунмæ.

– Архайун, цæмай тулаваст уонцæ сæ бауæри туххæй фулдæр базонунмæ, цæмай сабийтæ бакасти хуæрзарæзт уонцæ, цæмай сæ фæндæ уа сæ бауæри кæдзосдзийнадæмæ зелун.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ.

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Адæймаги гури хузæ кæнунни зонундзийнаедтæ ниффедар кæнун. Бауæри хæйтти хузтæ (сæр, хъур, гурæ, къохтæ, къæхтæ) раст конд æма сæ бунæтти куд уонцæ, уомæ æнгæс æрдарун (сæрбæл къæхтæ кæнун ниууадзæнтæ).

2. Хузæзонунадæ

Уорс æма фæлорс хуарæнтæй пайда кæнун кæдзосдзийнадæ æма игъæлдзæгдзийнадæ æвдесгæй. Испайда кæнун æнгъезуй, абанай ци «игъæлдзæг», рæсугъд, федауцæ хурст кафелтæ ес, уонæй.

3. Композици

Тъафæбæл бавдесун дууæ æртайæг лæгей фигурити æмбастдзийнадæ.

Косæндзумæутæ: сойнгун мелтæ.

Хузæвдист: хузгин графикæ. Хузфинсти характер – схематикон карзхарактерон гуртæ, архайди рæстæг, сæ еугур бауæри хæйтти хузти хæццæ.

Æнхуси æрмаг

Æвдесунмæ: сапойни хъопбæгътæ уадзæн листæг хætæл. Аргъау «Мойдодыр»-и киунугæ иллюстрацити хæццæ. Мойдодыри хузæ.

Иуарунмæ: гæгъæди А – 4, сойнин мелтæ.

Рагагъонмæ куст:

Бакаесун аргъау «Мойдодыр». Иллюстрацитæмæ æркаесун æма аргъауи архайгути туххæй радзорун. Адæймаг æ бауæрмаæ куд гъæуама зела, уой сувæллæнттæн радзорун.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, мах бакастан аргъау «Мой додыр». Ке туххæй æй аргъау?

С. Æхе æхснун ка нæ уарзта, уæхæн биццеуи туххæй.

Гъ. Циуавæр адтæй биццеу? Цæмæн æй гъудæй æхе æхснун?

С. Биццеу хъæбæр цъумур адтæй. Æ къохтæ, гъостæ æма цæсгон адтæнцæ цъумур æма æнæхснад.

Гъ. Æма ци кодта? Ци ибæл æрцудæй?

С. Æхе æхснун æй нæ фæндæадтæй æма фæллигъдæй. Мойдодыр имæ хъæбæр исмæстгун æй æма ин æ фæсте рарвиста сапойнæ æма бауæрхафæн хæцъелæ. Етæ æй баййафтонцæ æма æй нихснадтонцæ.

Гъ. Идарддæр ба куд адтæй?

С. Биццеу искадзос æма исрæсугъд æй.

Гъ. Æма Мойдодыр ба ци загъта?

С. Сæумæй дæр æма изæрæй дæр гъæуама уай æхснад. Æнæхснад къегъура æгадæ æма ходуйнаггæнæг æй.

Гъ. Сабийтæ, сумахæн дæр уæ къохтæ æнæхснад фæуунцæ? Гъауай, равдесайтæ уæ къохтæ.

Сабийтæ сæ къохтæ æвдесунцæ.

С. Нæгъæ! Гъазунай ку æрбацæуæн, уæдта хуæрди размæ дæр сæ алкæддæр æхснæнгæ фæккæнæн.

Гъ. Уинун уин уæ кæдзос къохтæ. Æма уæ цæсгæнтæ ба? Сæумæй дæр уæдта изæрæй дæр уæ дæндæгутæ нихснетæ? Сабийтæ, айдагъ къохтæ æма цæсгон гъæуама ма уонцæ кæдзос, фал ма бауæр дæр. Радзорайтæ æма равдесайтæ, цитæ гъæуй æхснун.

Сабийтæ гъонбæлгæнæги хæццæ, цума сæхе æртайунцæ, уотæ æзмæлунцæ, бауæри хæйттæ дзоргæ æма æвдесгæй. Еци хузи ма нæуæггæй ниффедар кæнунцæ бауæри хæйтти нæмттæ.

С. Сæр, дзигготæ, цæсгон, цæститæ, фий, ростæ, гъостæ. Уони фæсте ба хъур, губун, къохтæ æма къæхтæ.

Гъ. Сабийтæ æртайгæ ба кæми фæккæнунцæ?

С. Абанай. Уоми ес душ, ваннæ уæдта къохтæ æма цæсгон æхснунмæ ба раковинæ.

Гъ. Абони хузæ кæндзинайтæ, уæхе души буннæ кенæ ванни куд фергаетæ, уой.

Уæхе æртайун уарзетæ? Гъар дони рæсог æртæхтæ фæрдгутау фесхъеунцæ, уонæн ес армитъæпæнæй ахæссæн, еу къохæй иннемæ ба дон мухцурбæл цæуæгау ракал-бакал кæнæн. Равдесайтæ, куд?

Сабийтæ, цума еу къохæй иннемæ дон ракал-бакал кæнунцæ, уой æвдесунцæ.

Гъ. Ванни æнгъезуй еуæй-еу гъзæнти хæццæ æртайун. Циуавæр гъзæнтæ райсетæ уæ хæццæ?

С. Резинæй конд бабузи цъеу, къозо, науæ æма æнд.

Гъ. Дони бадгæй кедæр æрфæндуй науи капитан исун,ке ба – минкый бабузау æ мади фæсте накæ кæнун. Фал тæккæ игъæлдзæгдæр гъзт ба æй сапойни хъопбæгътæй гъзун. Уарзетæ дони цъæппитæ кæнун æма сапойни финкæй гъзун?

Сабийтæн æнгъезуй сапойни хъопбæгътæ уадзæн гъзаæнæй еу минкый рагъзун.

Гъ. Уæхе куд фертаетæ, уой хузæ искæнайтæ. Мах ба уæмæ Мойдодыри хæццæ бакæсæн. Кæд æппундæр уæхе æртайун нæ зонетæ? Æвæдзи уæ уæ маддæлтæ фертайунцæ?

Гъонбæлгæнæг Мойдодыри хузæ бавдесуй.

С. Зонæн нæхе æртайун. Æз мæхуæдæг нихснун сапойнæй мæ губун, къохтæ, уæргутæ æма къæхтæ. Мæ мадæ мин æрмæстдæр бауæрхафæн хæцъелæй мæ фæсонтæ нихснуй.

Гъ. Сæр æхснæнгæй ба уи ка фæккæуй?

С. Æз мæ сæр æхснун уарзун. Сувæллæнтти шампунь цæститæ нæ ресун кæнуй.

Гъ. Хузæ кæнæн. Исхузæ кæнтæ ваннæ. Дон имæ кърантæй куд уайуй. Уæхе куд æртаетæ. Сапойни хъопбæгътæ. Уæ сæр, хъур, губун æма къохтæ куд фехснетæ? Нур устуртæ ке айтæ, уомæ гæсгæ ба уæ, æртайгæй, маддæлти анхос уоййасæ нæбал гъæуй. Фæсæртад ба уæ, уæ маддæлтæ, устур гъар къохмæрзæнти батохунцæ. Еугур сабийтæ дæр сæхе æртайун уарзунцæ. Æхе кæдзос ка дара, е ба, устурæй, хъаурагин æма æнæнез уодзæй.

8-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Æз æма мæ бауæр»

Темæ: «Къозойæй гъзт». Комкоммæ фæййинд æнкъарæнтæмæ гæсгæ хузæ кæнун.

Нисан: – Идаррдæр сабийтæн адæймаги конди туххæй зонундзий-нæдтæ дæдтун. Æзмæлгæ гъæзтитæ æма физкультура сабийти цæмæн гъæунцæ, уобæл радзорун.

– Ирæзун кæнун цæстдарунадæ æма æнкъарунади бундор.
– Адæймаги гурæ æма гури цæугæ-цæугæй æзмæлдтитæ базонунмæ цæмæдес куд уонцæ, уобæл архайун.

Сабийтæн сæ бауæр цитгин куд уа, хъаурæгин, цæрдæг æма араехгин ун сæ куд фæндæуа, уотæ сæ гъонбæл кæнун.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ.

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Балæдарун цæун æма фиццаг хатт бавзарун гури хузæ цæугæй, къохтæ æма къæхти раистити хæццæ бавдесун.

2. Хузæзонунадæ

Испайда кæнун ирд, зæлланг, карз хуарæнтæй æзмæлди унæр æма цæуни æнкъарæнтæ бавдесунмæ.

3. Композици

Тъафæбæл бавдесун, еу архайдæй баст цалдæр сувæллоней устур гурти хузтæ.

Косæндзаумæуттæ: сойнин мелтæ.

Хузæвдист: хузгин графикæ. Хузфинсти характер – схематикон карзхарактерон, цалдæр гурей цæугæ-цæун æвдист.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: 2...3 ирд уæлдæфон шари. Хузгæнгути хузти репродуктитæ, уæдта 5...6 анздзуд сувæллæнтти конд хузтæ спорти темæбæл.

Иуарунмæ: гæгъæди А – 4, 12 сойнгун мели.

Рагагъонмæ куст: къозойæй æзмæлгæ гъæзтитæ кæнгæй сабий-ти гъос æрдарун сæ гурти æма цуди уаги æзмæлдтитæмæ.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, фиццаг хатт ку æрбацудайтæ рæвдауæндонæмæ, уæд бустæги минкъийтæ адтайтæ. Анзмæ зингæ фæуустурдæр айтæ. Циуавæртæ уæ фæндуй исун?

С. Устуртæ. Баргъонтæ. Мæн фæндуй мæ фиди хузæн бæрзонд æма хъаурæгин ун. Мæн ба – мæ мади хузæн рæсугъд.

Гъ. Алли сувæллон дæр ирæзуй, гъонбæл æма зундгиндæр кæнуй, фæйфæндуй хъаурæгин, цæрдæг æма рæсугъд исун. Куд исуа гъæуама уæхæн?

С. Физкультураæ æма бауæр фæлтард кæнун гъæуама уарза. Мæ

хестæр æнсувæр спортивон секций архайуй æма уомæн хъаурæгин æй.

Гъ. Сумах хузæн минкъийтæн спортæй нæма æнгъезуй архайун. Гъæуй уæ берæ змæлун – ледзун, гæппитæ æма хъуæлленгкитæ кæнун. Сувæллон ледзун æма дзодздзæги æрбадун ку уарза, уæд æ къæхтæ цæхæн исуодзæнцæ? Лæмæгъ æви гъæддугъ?

Сабийтæ дзубанди кæнгæй змæлдтитæ æвдесунцæ æма змæлгæ бауæри хейттæн сæ нæмттæ дзорунцæ.

С. Къæхтæ уодзæнцæ гъæддугъ æма федар.

Гъ. Сувæллон асийнæбæл дæлæмæ æма уæлæмæ цурд ку цæуа, къозо æхсун æма ахæссун æ бон ку уа, уæд си гъæддух ци кæнуй.

С. Къæхтæ æма къохтæ.

Гъ. Æма æхе алли æрдæмæ разел-базел æма губуртæ ку кæна, уæдта си ци гъæддугъ кæнуй?

С. Æ астæутæ æма фæсонтæ.

Гъ. Зæгъйтæ, цæй фæрци хъаурæгиндæр кæнуй сувæллон?

С. Е ’змæлди.

Гъ. Сæумæй уæ хæдзæртти зарядкæ фæккæнетæ? Нæгъæ? Æма рæвдауæндони физкультурæ кæнун уарзетæ? Циуавæр змæлдтитæ базудтайтæ? Равдесайтæ сæ.

Уадзæ æма сабийтæй ка гъсæйтдæр æй, е равдеса цалдæр змæлди: къохтæй, къæхтæй æма æнд.

Гъ. Хъæбæр хуарз, мæ къона! Æма ма атæ ка зонуй? Бакаесæн имæ.

Иннæ сувæлленттæ дæр аллихузон змæлдтитæ кæнун райдайунцæ.

Гъ. Сабийти æнæнездзийнадæн ма змæлгæ гъæститæ дæр пайда æнцæ. Циуавæр гъæзтитæй уарзетæ гъазун?

С. Римæхсугути, кæрæдзей сорун, кълеткити æма гæппитæ кæнун.

Гъ. Æма уи идарддæр ба ка гæпп кæнуй?

Еугуремæй тагъддæр ба уи ка ледзуй? Футболаæй ба уи ка хуæздæр гъазуй?

Сабийтæ дзуæппитæ кæнунцæ – сæхе дæр æма кæрæдзей дæр стаунцæ.

Гъ. Ес мæмæ уæлдæфон шартæ, нуртæккæ си рагъаздинан уæдта син сæ хузтæ искæндзинан. Нур ба базонæн, ка уи цæрдæгдæр æма сæрæндæр æй, уой.

Сабийтæ уæлдæфон шартæй гъазуңæ, ерис кæнунцæ шартæ бæрзонддæр фехсунбæл.

Гъ. Цæмай шар бæрзонддæр истæха, уой туххæй ин ци кæнун гъæуй, равдесайтæ.

С. Къохти æнгулдзитæй æй хæрдмæ искъуæрун гъæуй.

Гъ. Уæ къохтæбæл цалгай æнгулдзитæ ес, банимайайтæ сæ.

С. Еу, дууæ, æртæ, цуппар, фондз.

Фæндзгай æнгулдзитæ.

Кæсæ кæстæр къуари 5-аг темæ, 10-аг ахури усмæмæ.

Гъ. Цæмай шар фиццаг æрахæссай æма 'й нигки уæлдæр фехсай, уой туххæй ба ци кæнгæ æй?

С. Хæрдмæ исгæпп кæнун æма æй уæлæмæ искъуæрун. Мæнæ атæ. Уæд шар сауæнгæ цармæ истæхдзæй.

Гъ. Хъæбæр хуарз, ес уæбæл гъæддугъ къохтæ, цæрдæг æнгулдзитæ æма гæппитæгæнагæ къæхтæ. Сæ хузæ син искæнун гъæуй. Æнгъезуй исхузæ кæнун, уæлдæфон шарæй куд гъазтайтæ, къозо кенæ футболæй. Гъæйдæ, райдайæн хузæ кæнун.

Сабийтæ, зæгъайтæ, еунæгæй гъазун хуарз æй?

С. Нæгъæ, еумæ гъазгæй дессагдæр æма игъæлдзæгдæр фæууй.

Гъ. Уæхе дæр æма къозойæй ке хæцца фæгъгъазетæ, уони хузтæ дæр искæнетæ. Сабийти хузтæ искæнтæ устур, æрмæст æнцæд лæугæй нæ мæнæ атæ, фал гъазгæй, кенæ змæлгæй.

Гъонбæлгæнæг æвдесуй, æ къохтæ бунмæ уагъд кæмæн æнцæ, уæхæн статикон (æнæзмæлгæ) позæ.

С. Къохтæ хæрдмæ, кенæ фæрсæрдæмæ, къæхтæ ба ампъез рагæнгæй куд уонцæ, уæхæн хузæ кæнгæ æй.

Гъ. Хъæбæр хуарз! Исхузæ кодтайтæ сабийти гъазт, кæци уин фæдар кæнуй уæ къохти æма фæсонти хæцъæфтæ. Уæ гури исконд (фигурæ) ба уин рæсугъддæр кæнуй, уе 'нæнездзийнадæ ба – фæдардæр.

9-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Культурæ»

Темæ: «Робас æма тæрхьос». Байаргъуд аргъаумæ гæсгæ хузæ кæнун

Нисан: – Дәнцән аргъауи архайгути аерхæсгæй, уотемæй æгъдау æма кæрæдзей уарзунади туххæй радзорун.

– Ирæзун кæнун имисунадæ, фантази, сорæтон æвдиститæ, анализ æма хатдзæгтæ кæнунадæ.

– Сабийти гъонбæл кæнун хе дарун, кæрæдзей уарзун æма кæрæдзæбæл хуæцунбæл. Балæдæрун син кæнун киунуги ахедундзийнадæ, æгас зонундзийнæдтæ дæр уордæги ке цæунцæ.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Гъæддаг сирдтæ (тæрхъос, робас æма æнд.) æма кæркити (уасæнги) хузтæ кæнуни арæхстдзийнæдтæ ирæзун кæнун. Сæ конд æма хецæн хæйтти хецæндзийнадæ син исбæрæг кæнун (хæмпос къæдзелæ, даргъ гъостæ, гопп æма æнд.)

2. Хузæзонунадæ

Бавдесун цæрæгойти хурсти хузтæ. Хуарæнти фæрци аргъауи архайгути зæрди уагæ равдесун: мæгъæл тæрхъос – тар хуарæнтæ, игъæлдзæг тæрхъос – ирд хуарæнтæ.

3. Композици

Гъафæбæл бавдесун, сюжетон гъудийæй баст ка æй, уæхæн цалдæр цæрæгоййей фигури. Аргъауæй еу эпизод равзарун æма ин æ игъæлдзæгдзийнади уагæ равдесун.

Косæндзаумæуттæ: гуаш.

Хузæвдист: хузфинст. Хузфинсти характер – схематикон, карзхарактерон цалдæр цæрæгоййей хузтæ.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: хузтæ (*къартæ, Чарушини хузтæ*) робас, тæрхъос, уасæнгæ (*æнгъезуй куй, арс æма гали хузтæ дæр*).

Уруссаг адамон аргъау «Робас æма тæрхъос» рæсугъд иллюстрацити хæццæ.

Иуарунмæ: гæгъæди А – 4. Гуаш 12 хузи, цъæпотæ (минкый, растæмбес), дони къос, къохтæсæрфæн.

Рагагъонмæ куст.

Аллихузон гæнæн ку уа, уæд дигорон аргъæуттæ бакæсун. Аргъæутти архайгути æгъдау æма миутæбæл ба – радзорун.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, уæ зæрдæмæ циуавæр адæн цауы?

С. Хæларзæрдæ, игъæлдзæг, бæгъатæр.

Гъ. Æппундæр уæ зæрдæмæ ка нæ цауы, етæ ба циуæвæртæ æнцæ?

С. Гурумухъ, цæлæнбуд, хилæгæнагæ.

Гъ. Уæхе ба циуавæртæ исун фæндуй?

С. Дзæбæх, хæларзæрдæ æма æгъдаугин.

Гъ. Еу загъдæй, хуæрзæгъдау сабийтæ. Æма цума хуæрзæгъдау адæймаг ба ка æй. Сабий æ хуарззæрди ку нæ уа, уæд мæстгун æма бостæ фæккæнуй. Еци рæстæг хестæрти коммæ дæр нæбал фæккæсуй. Раст загътайтæ. Сумах дæр уæхæн уавæри фæууотæ? *Сабийти дзусæнттæ.*

Гъ. Фал æгъдаугин сувæллон æхе уотæ нæ фæддаруй. Еу минкый хеваст миутæ ракæнуй, уæдта рагъуди кæнуй æма æ хуарз уасæ иссеруй æма фæууй мæнæ сумах хузæн. Фæл сабий æхе дарун кутемæй гъæуама базона? Цæхæн гъæуама уа?

С. Мадæ, фидæ, нана æма баба нин амонунцæ æма лæдæрун кæнунцæ хуарз æгъдауттæ. Гъонбæлгæнæг ба нæ рæвдауæндони уонæбæл ахур кæнуй.

Гъ. Æма ма кутемæй? Киунугутæй. Финсгутæ сæ киунугути бæгъатæри миути туххæй ниффинсунцæ. Адæн ба еци киунугутæ бакæсунцæ æма базонунцæ, хуарз гъуддæгтæ си ка бакæнуй уæдта – лæгъуз.

Сумах ма минкыйтæ айтæ æма аргъæуттæ берæ уарзетæ. Аргъæутти архайгутæ сæхе фæйна хузти фæддарунцæ. Сæ еутæ хæларзæрдæ фæуунцæ, иннетæ ба – кæрзахсæн æма цæлæмбуд. Сумах уæ еугур дæр зонетæ аргъау «Робас æма тæрхъос». Уæ зæрдæмæ цауы аци аргъау? Æма аргъауи архайгутæ ба катæ æнцæ? Адæн?

С. Нæгъæ. Аргъауи архайгутæ æнцæ цæрæгойтæ. Фал аци аргъауи сирдтæн сæ миутæ æнцæ адæни миути хузæн.

Гъ. Æма ци æрцудæй аргъауи? Райдзорайтæ.

С. Цардæнцæ æма адтæнцæ робас æма тæрхъос. Робасæн адтæй ехин хæдзарæ, тæрхъосæн ба – гъæдин.

Гъ. Гъома, гъар æма фæдар. Идарддæр ци адтæй?

С. Хори гъар тунти кастæй робаси хæдзарæ ниттадæй.

Гъ. Робас исмæстгун æй, кæми цæра, е нæййес æма рараст æй...
Кумæ рараст æй робас?

С. Тæрхъосмæ. Ракурдта си бахсæвеуат кæнунмæ барæ.

Гъ. Тæрхъос ба куд бакодта?

С. Робасæн фæттæрегъæд кодта æма æй æ хæдзарæмæ бауагъта.

Гъ. Сабийтæ, зæгъайтæ, тæрхъос циуавæр æй? Куд бакодта?

С. Тæрхъос æй зæрдæхæлар æма тæрегъæдгæнагæ.

Гъ. Робас ба?

С. Æдзæсгон, хийнæйдзаг æма цæлæмбуд. Æхе æхсæвеуат кæнунмæ бауадзун кодта...

Гъ. Уой фæсте ба ци адтæй?

С. Тæрхъоси æ хæдзарæй ратардта.

Гъ. Хуарз бакодта робас?

*Сабийти дзугæппитæ. Хебæрагæй анализ кæнунцæ аргъауи архай-
гуги миутæн.*

Гъ. Минкый тæрхъос надбæл кæугæ фæццæуы. Ка ин банхус кодта тæрхъосæн? Куй? Арс? Гал?

С. Куйи фæндæ адтæй банхус кæнун, фал æ бон нæ бацæй. Арс æма гали дæр банхус кæнун фæндæ адтæй, фал етæ дæр робасæй фæттарстæнцæ. Уасæнгæ ба ин банхус кодта!

Гъ. Уасæнгæ цæвæги хæццæ фæццæйцудæй æма тæрхъоси кæугæ ку фæйидта, уæд ин банхус кодта. Ци миуæ ракодта уасæнгæ?

С. Уасæнгæ æ къæхтæй æрхуаста, æ базургæй æрæрдзæф кодта, уотемæй робаси ратардта.

Гъ. Сабийтæ, уасæнгæ æй хæдзайрон маргъ. Е уæхæн устур æма хъаурæгин нæй куй, гал æма арси хузæн. Фал æй нифсхаст æма бæгъатæр. Нæ фæттарстæй робаси æвзиститæй æма æй тæрхъоси хæдзарæй ратардта. Гъеуотемæй, робас æнæ хæдзарæй байзадæй уазал гъæунги. Гъæугæ дæр æй уотæ кодта. Сабийтæ, цæбæл нæ ахур кæнуй аци аргъау?

С. Бæгъатæр æма хæларзæрдæ унбæл. Багъæуаги ба кæрæдземæн банхус кæнунбæл.

Гъ. Балæдæрдтайтæ, цæхæнтгæ ба гъæуама ма уæн?

С. Тæрсагæ. Гурумухъ. Цæлæмбуд.

Гъ. Гъæйдæ, аци аргъауи хузæ искæнæн. Ке хузæ кæндзинайтæ: хийнæйдзаг робаси, бæгъатæр уасæнги æви зæрдæхæлар тæрхъо-

си. Ке фæндуй, е тæрхьоси хузæ кæугæй искаенæд; уасæнги цæвæги хæццæ; робаси ледзгæй, кенæ тæрхьос æма уасæнгæ куд балимæн æнцæ, уой.

Сабийтæй алкедæр равзаруй, ци хузæ кæндзæй, уæхæн эпизод аргъауæй. Уотемæй си алкедæр кæнуй хебæрагон исфæлдистадон куст, уомæн æма кустити композици, хуарæни хузтæ, зæрдиуага æнцæ фæйнахузти.

Гъ. Тæрхьоси хузæ куд кæнæн? Циуавæр æй?

Гъонбæлгæнæг сирдти хузтæ æвдесгæй, сабийти гъос æрдаруй хецæн хайтти бæрæггæнæнтæ нигъгъуди кæнунмæ.

С. Минкый, хæмпос, фунукхуз. Ес ибæл даргъ – гæллеу гъостæ æма цубур къæдзелæ.

Гъ. Робас ба циуавæр æй?

С. Робас æй бор – изгæхуз, æ губун ба – уорс. Æ кьембуртæ æнцæ циргъ, фиййи кæрон ба – сау. Æ сæрбæл ба – циргъ гъостæ.

Гъ. Æ къæдзелæ ба цæхæн æй?

С. Устур, хæмпос æма рæсугъд.

Гъ. Уасæнгæмæ æрбакæсайтæ, е ба цæхæн æй? Аргъауи ибæл куд финсунцæ?

С. Уасæнгæ рæсугъд æй. Ес ибæл сугъзæрийнæ къоппа, сурх зæлдагæ боцъо æма устур, аллихузон хуарæнтæй хурст, сестæй къæдзелæ.

Гъ. Уасæнгæн æ пакъути хузтæ циуавæртæ æнцæ?

С. Аллихузти: кæрдæгхуз, сурх, бор, сау æма æнд.

Гъ. Сæрустур цуд кæнуй, æ сæр бæрзонд даргæй. Цал къахи ибæл ес? Уомæн дæр, тæрхьос æма робаси хузæн, цуппар къахи ес?

С. Нæгъ. Дууæ къахи æма ибæл дууæ базури ес.

Гъ. Мах сæ еугуремæ дæр лæмбунаг æркастан æма исхузæ кодтан. Нур ба лæмбунаг равзаретæ хуарæнтæ. Уони фæрци бавдесетæ æнкъард тæрхьоси, кенæ аргъауи раст æма игъæлдзæг кæрон.

Сабийтæ ирддæр хуарæнтæ æвзарунцæ, цæмæй аргъауи игъæлдзæгдзийнадаæ бавдесонцæ, тартæй ба – æнкъарддзийнадаæ. Уотемæй, хуарæнти фæрци, сабийтæ сæ меддуйней уоди æнкъарæнтæ аргъауи уавертæмæ æвдесунцæ.

Гъ. Мах абони хе даруни æгъдауи туххæй дзурдтан, аргъауи архайгутæ кæрæдземæ ци цæстæй кæсунцæ, уомæ гæсгæ. Аргъа-

уи архайгути хузтæ искодтан. Ке хузæн уæ си фæндуй ун? Ке хузæн ба уæ си нæ фæндуй ун?

Сабийти дзусæппитæ.

10-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Театр»

Темæ: «Артистити равдист». Хе бавзурст æнкъарæнтæмæ гæсгæ хузæ кæнун

Нисан: – Сабийти театри хæццаæ базонгæ кæнун. Актери дæсни-адæ æма сабийти киндзити театри сосæгдзийнæдти туххæй радзорун.

– Исфæлдистадон архæйдтити хузтæй пайда кæнгæй, сабийтæмæ ирæзун кæнун цæстуарзон æнкъарæнтæ, искурдиадæ æма фæлгонц равдесунмæ турнунадæ.

– Ирд æма зæрдæрохс æнкъарæнти фæрци ба син бауарзун кæнун театр. Театрбæл бафтаугæй ба сæмæ ирæзун кæнун культурон æгъдауи минеугутæ.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Фæлтард æма арæхсдзийнæдтæй пайда кæнун, лæвæрд темæбæл хумæтаги сюжетон композици гæнгæй.

2. Хузæзонунадæ

Ирд æма игъæлдзæг хуарæнтæй пайда кæнгæй бавдесун хе игъæлдзæг æма цийнæдзийнади æнкъарæнтæ. Игъæлдзæг-дзийнадæ бавдесунмæ испайда кæнун хузгин гæгъæдийæй.

3. Композици

Хебæраги хузæ кæнун лæвæрд темæбæл. Искæнун зæрдæмæ фæццаугæ артистити устур хузтæ. Хузæмæ бахæссун театри элементтæ: сценæ, рохс, æмбæрзæн, зали адæн.

Косæндзаумауттæ: хузгин фломастертæ.

Хузæвдист: ханхон-графикон уæлхурст элементти хæццаæ. Хузфинсти харктер – сценæбæл сæйраг архайгути схематикон хузæвдист æма зали адæни (æндæргти) уотид бавдист.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: киндзитæ – къохæрходтæ. Гъазæн театралон билеттæ. Реквизитти предметтæ.

Иуарунмæ: гæгъæди А-4, хузгин фломастертæ – 12 хузи.

Рагагъонмæ куст:

Равзарун æма æрцæттæ кæнун, сабийтæн аллихузон сорæттæ кæнунмæ, цалдæр гъæугæ театралон предметти: ходæ, бухар ходæ, сасуг, æхсаргард, хъæма, лæдзæг, бецьотæ, рехæ, цæвæг, сирдти маскъитæ æма æнд.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, ацибон нæ темæ хъæбæр дессаг æй. Дзордзинан театри туххæй. Театр ци æй, уой зонетæ?

Сабийти дзусæппитæ.

Гъ. Уотæ ма хуннуй устур азгъунст-галауан. Галауани ба ес сценаæ, уоми артиститæ спектакльтæ фæвдесунцæ. Театрмаæ кæсгутæн ба си устур зал ес, берæ бадæнти хæццæ. Махæн нæ горæти (*Дзæуæгигъæуи*) цалдæр театри ес. Ес нæмæ сабийтæн киндзити театр дæр. Гъуди ма кæнтæ, мах си ку адтан. Æрæги ба нæмæ рæвдауæндонæмæ артиститæ, сæхуæдтæ дæр ку æрбацудæнцæ. Уæ зæрдæмæ сæ равдист фæццудæй?

С. Хъæбæр дессаг адтæй. Æ райдайæнмæ ин еугурæйдæр цæмæдессагæй æнгъæлмæ кастан. Артиститæ ходæг æма игъæлдзæг гъазт кодтонцæ, нæ зæрдæмæ хъæбæр фæццудæнцæ.

Гъ. Ка гъазта сценаæбæл?

С. Тæрхъос, берæгъ, хъибил, къæсибадæг уосæ æма æнд.

Сабийтæ сæ зæрдæбæл æрлæуун кæнунцæ, ци берæ аллихузон игъæлдзæг хабæрттæ си адтæй, уони.

Гъ. Адæни алкаæддæр кæрæдземæн цидæртæ радзорун фæффæндуй, аллихузон хабæрттæ, тауæрæхътæ, аргъæуттæ. Сæ еугурей туххæй ба бакæсун æнгъезуй киунугути, цæмай син сæ архайгути базонай. Киунугути финст ка æрцудæй, уони ба сценаæбæл бавдесун æнгъезуй, уæд сæ фулдæр адæн фæййиндзæй. Æвдесгæ ба сæ артиститæ фæккæнунцæ. Артистити бон кети равдесун æй?

С. Уони бон æй бавдесун мæстгун кенæ зæрдæхæлар адæймаги, паддзахи кенæ æфсæддони, сауæнгæ ма сирдти дæр.

Гъ. Гъæйдæ, мах дæр равзарæн рагъазун театрай. Нæ еуетæ ак-

тертæ уодзæнцæ, иннетæ ба – кæсгутæ. Артист ке фæндуй, етæ кезугай мæ размæ цæудзæнцæ, кæсгутæн ба къелатæ æрцæттæ кæндзинан. Æцæг театри ба куд фæууй?

С. Адæн æрбацæунцæ театрмæ, балхæнунцæ билеттæ, бацæунцæ залмæ, æрбадунцæ сæ бунæтти æма бакæсунцæ равдистмæ.

Гъ. Махмæ дæр, æцæг театри куд фæууй, уотæ æй. Ес нæмæ театрмæ кæсгутæ дæр. Ци ма нæ гъæуй?

С. Билеттæ.

Гъ. Æз уин сæ иуарун. Æрбадайтæ уæ бадæнти. Æма сæхе куд гъæуама даронцæ кæсгутæ зали? Гъуди кæнетæ?

С. Лæмбунæг игъосгæй, ездон. Истун æма æстуф кæнун дæр си нæ фæткуй.

Гъ. Цума цæмæннæ?

Сабийти дзусæппитæ.

Гъ. Раст айтæ. Сабур бадетæ. Мах райдайæн... Бавзарæн бал архайгути равзарун. Фиццагидæр кæци архайгути æвзарæн?

С. Тæрхъоси. Арси.

Æндæрти дæр æнгъезуй.

Гъ. Рольтæ байуарæн. Ду æвдесдзæнæ тæрхъоси. Сабийтæ, тæрхъос цæхæн æй?

Циуавæр минеугутæ имæ ес?

С. Тæрхъос æй минкый, фунукхуз, хæларзæрдæ, фал тæрсагæ. Ес ибæл даргъ гъостæ. Алкæддæр гæппитæ фæккæнуй.

Равдесун гъæуй, персонажи уодигъæди бæлвурддæр минеугутæ.

Гъ. Гъауай, равдесæ, тæрхъос æ минкый дзæмбутæ куд даруй æма куд гæппитæ кæнуй. Циуавæр гъæлæсæй фæдздзоруй? Хъæбæр ку фæттæрсуй, уæдта?

С. Сабур, нидæн гъæлæсæй. Зир-зиргæнгæ.

Гъ. Ду ба нин ке равдесдзæнæ?

С. Арси.

Гъ. Арс ба цæхæн æй? Куд цæуй?

С. Арс æй устур, æставд, зулункъах æма гумери. Дзой-дзойгæнгæ, æ еу къахæй – иннемæ рауæзæ-бауæзæ кæнгæ фæццæуй.

Гъ. Æ гъæлæс ба циуавæр æй? Тæрхъосау ин нидæн æй?

С. Нæгъ. Арс гъæр æма бæзгин гъæлæсæй богъ-богъ фæккæнуй.

Гъ. Аема маестгун ку уа, уадта ахе куд дардзæй, равдесай? Ае хуарз зæрди ку уа, уадта?

Арси хуарз рафæнзтай, бæдæйнаг (*молодец*). Актери ба цитæ фæгъгъæуы, цæмай ке æвдеса, уой æнгæс уа?

С. Сæрмагонд хъæпбæлтæ искæнун, гъостæ аема къæдзелæ арауиндзун.

Гъ. Дигорон аргъауæй нæ нана аема бабай бавдесун ку гъæуа, уадта?

С. Нанайæн сæрбæттæн (*сасуг*). Бабайæн ба – бецъотæ, рехæ аема æ къохи – лæдзæг.

Гъ. Рæсугъд кизгæ, кенæ паддзахи кизги ба куд равдессæнæ?

С. Кизгæн – даргъ дзигкотæ аема рæсугъд пьолци. Паддзахи кизгæн ба ма – корона дæр.

Испайда гæнæн ес аллихузон предметтæй, сабийæн æнцондæр аема хуæздæр куд рауайонца æ цæститæбæл архайгутæ: бецъотæ, рехæ, хор, корона, гъæдин хъæма.

Гъ. Аема нифсхаст уадта бæгъатæр джигити ба ка равдессæй?

С. Сæрбæл гъæуы никкæнун уæлдзар ходæ, астаубæл – хъæма, уæле ба – нимæт.

Гъ. Бæхбæл куд цæуы, е ба куд æвдесгæ æй?

Сабийтæй еске æвдесуы джигити.

Гъ. Хъæбæр хуарз! Сумахæй æцæг артисттæ рауайдзæй. Нур ба син сæ хузтæ искæнæн. Аенгъезуы гъазæн киндзити театр исхузæ кæнун, æ архайгутæ киндзитæ уодзæнцæ. Етæ сценабæл райгас унцæ, æзмæлун аема дзорун дæр райдайунцæ. Аема, уотитæ æцæгæйдæр сæхуæдтæ фæккæнунцæ?

С. Нæгъ. Сæ бæсти артиститæ фæййархайунцæ. Етæ гъазæн киндзити къæхтæ, къохтæ аема сæртæ змæлун кæнун зонунцæ. Сæ бæсти аллихузон гъæлæстæй дзоргæ дæр фæккæнунцæ.

Цалдæр къохбæлгæнæн кинди райсгæй, бавдесун, куд гъазгæ син æй, уой. Идарддæр ба гъазæн персонажти гъæлæстæй дзоргæй, гъæугæ æзмæлдтитæ кæнун.

Гъ. Гъæлæс аеййивдæй. Ке хузæ кæнис?

С. Аз тæрхъос аема робаси хузтæ кæнун. Аз ба – зæронд Бибой. Сабийтæй ка ци хузæ кæнуы, уой туххæй дзоруы гъазæн киндзæн.

Гъ. Циуавæр зæрди уагæ фæууы сабийтæмæ театри?

С. Бæрæгбонау, игъæлдзæг.

Гъ. Æма уой туххæй циуавæр хуарæнтæй пайда кæндзинайтæ?

С. Ирд æма игъæлдзæг хуарæнтæй.

Гъ. Уæ цæститæбæл рауайун кæнтæ цума æцæг театри хузæ кæнетæ: æмбæрзæн байгон æй, рохситæ исцæфстæнцæ, игъæлдзæг музыкаæ игъусуй, сценабæл ба... Ке хузæ кæндзинайтæ, уой уæхуæдтæ равзаретæ. Алкедæр хузæ кæнуй, æ зæрдæмæ ка цæуй, еци персонажи. Кæрæдземæ гæсгæ ма хузтæ кæнтæ. Театрмæ кæсгути хузтæ дæр искæнетæ.

Театрмæ кæсгути хузтæ кæнгæй, еци кари сувæллæнттæ арæхдæр искæнунцæ: устур сæртæ, цæститæ æма ходгæ гъæлæстæ.

Гъ. Адæн сабур фæббадунцæ зали. Лæмбунæг фегъосунцæ æма фæккæсунцæ. Сæ зæрдитæ фæрресунцæ, сæ уарзондæр архайгутæй еске фидбилизи ку бахауй, уæд. Еуетæ ба ма кæугæ дæр искæнунцæ.

Театр ку фæууй, уæд артисттæн æрдзæф фæккæнунцæ, деденгутæ дæр син балæвар кæнунцæ, сæ хуарз равдисти туххæй.

Сабийти ци фæндуй, уой хузæ кæнæнтæ, фал сæ хузти гъæуама арæхдæр уа театри темæ æма театри дзæумæуттæ.

Гъ. Сабийтæ, сумахæй ба ке фæндуй, ку исустур уайтæ уæд, артист исун?

Сабийти дзæунитæ.

II-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Зумæг»

Темæ: «Сабийти зумæгон гъæзтитæ». Раздæр фæйинд зæрдæбæлдардмæ гæсгæ хузæ кæнун

Нисан: – Идарддæр зумæги сæрмагонд бæрæггæнæнти туххæй дзорун: бонигъæдæ зумæг, зуймон пейзаж, зумæгон гъæзтитæ.

– Ирæзун кæнун цæстдарунадæ, æнкъарунадон зæрдæбæлдард, имисунадæ.

– Гъонбæл сæ кæнун æрдзи цаутæмæ цæмæдес унбæл, активон царди уагæмæ ба – разæнгард. Ирæзун кæнун алфанбулай дуйней рæсугъддзийнадæ æма фæдауци æнкъарæнтæ.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Хумæтæги пейзаж æма фигурити хузтæ кæнгæй фæлгард æма арæхсдзийнадæй испайда кæнун (хуæнхтæ, бæлæстæ, хæдзæрттæ).

2. Хузæзонунадæ

Зумæги хузгин фæлгонц исаразун, барæй, æвзурст хуарæни фæлгъузтæй. Палитрабæл куст: мет æма мети кьубулæнттæн уорс хуарæнæй фæлорс фæлгъузтæ кæнун.

3. Композици

Цалдæр фигурей сюжетон композиций раст исхузæ кæнун гæгъæдибæл, гъасти еунаг архайди хæццæ сæ бабæтгæй.

Косæндзаумауттæ: гуаш.

Хузæвдист: хузæгонд. Хузæвдисти характер – схематикон, цалдæр сувæллоней фигурити хузтæ зуймон пейзажи фонбæл.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: зумæги хузтæ: хуæнхтæ, бæлæстæ, хæдзæрттæ. Хузгæнгути хузи репродукцитæ æма 5–6 анздзуд сабийти хузтæ зуймон темæбæл.

Иуарунмæ: гæгъæди А – 4; гуашь 12 хузи, палитра, цъæпотæ, банки дон, кьохсæрфæн.

Рагагъонмæ куст:

Æндегæй мети кьубулæнттæй рагъазун, метин лæг искæнун æма кьолæй рагурун. Сабийти гъос æрдарун мети тьæфилтти хаудмæ æма хормæ мет куд æрттивтитæ кæнуй, уомæ.

Ахури цуд

Гъ. Даргъ къæвдагун фæззæги фæсте, кæдæй-уæдæй, æцæг зумæг ралæудтæй! Цалинмæ адæн æхсæвæ фунæй кодтонцæ, уæдмæ хæмпос мет алцидæр æрæмбарзта: хуæнхтæ, зæнхæ, хæдзæрттæ, бæлæстæ. Гъæу уорс-уорсид фестадæй. Сабийтæ райгъал æнцæ æма гъуди кæнунцæ: «Шума атæ рохс цæмæ æй?» Къæразæмæ бацудæнцæ, æма уоми ба... Ци дессаг æй! Бæстæ мети бунитæ фæцæй æма уорс-уорсид радардта. Сабийтæ, зæгъайтæ циуавæр æй мет?

С. Хæмпос, æрттевагæ, кæдзос, уорс. Хъæбæр нæ фæндуй гъæунгæмæ, метæй рагъазунмæ.

Гъонбæлгæнæг сабийтæмæ æвдесуй зумæги хузтæ.

Гъ. Зумæги циуавæр гъæзтитæй уарзетæ гъазун?

С. Къолæй цонæгъбæл гурун, метæй хæдзæрттæ æма метин лæг аразун. Мети къубулæнттæй гъазун.

Гъ. Æма уин зумæги æндегæй уазал нæ фæууй? Цæмæннæ?

С. Цæмæй нин уазал ма уа, уомæ гæсгæ гъар хъæпбæлтæ искæнæн.

Гъ. Циуавæртæ? Цитæ?

С. Кæрцæ, кенæ гъар къурткæ. Сæрбæл – ходæ, къæхтæбæл – гъар цулухътæ, къохтæбæл ба – къохæрходтæ.

Гъ. Цæмæй сабийтæн игъæлдзæгдæр уа гъазгæй, уой туххæй ба ма ци райсунцæ сæ хæццæ?

С. Цонæгътæ, минкъий бел æма къибила.

Гъ. Æма кутемæй игъæлдзæгдæр æй, еунæгæй æви еумæ гъазгæй?

С. Еумæ æмбæлтти хæццæ кенæ æнсувæртæ æма фиди хæццæ. Кæрæдзей цонæгъбæл фæлласæн, мети къубулæнттæбæл ба дон никкæнæн, цæмæй нийих уонцæ.

Гъ. Нур гъæуама уони хузтæ искæнайтæ. Тургъи сабийтæ куд гъазунцæ, уони хузтæ искæнтæ. Куд гурунцæ къолæй, мети сæхе куд æвдолунцæ, метин лæг куд аразунцæ.

Гъæуама алли сувæллон дæр æ уарзон гъазт равзара, хузæ кæнунмæ. Уæд ибæл лæмбунагдæр бакоссæй, æ предметти æма архайгутти еумæйæг композици дæр гъæздугдæр уодзæй.

Гъ. Нур ба исхузæ кæнтæ хæдзæрттæ, бæлæстæ, метæй æмбæрзт хуæнхтæ, цæмæй алкедæр фæййна зуймон æрдзи рæсугъддзийнадæ. Цæмæй нæ хузтæ хуæздæр рауайонцæ, уой туххæй ба метуард дæр бавдесун гъæуй. Метуард æвдесгæй, цæй хузтæ кæнун гъæуй?

С. Мети гъæфилтти.

Гъ. Кæд хузæ конд фæцайтæ, уæд ин æ уæле мети уорс листæг гъæфилтæ – æстгæлфитæ искæнетæ. Циуавæр цъæпойæй кæнгæ æнцæ?

С. Листæгæй.

Сабийтæн листæг (минкъий) цъæпойæй раст косун байамонун гъæуй.

Гъ. Метин хузæ циуавæр хуарæнтæй кæнгæ æй, цæмæй цæхæртæ кала?

Кæсæ фæри ахурти (кæстæр къуари) 7-аг теми 13-аг ахури усмæмæ.

С. Аллихузон хузгин хуарэнтэй.

Гь. Цэмай уорс хуарэн рэсугьд ама аэрттевагэ уа, уой туххэй имэ циуавэр хуарэн бафтаун гъауй?

С. Гъауй ибэл еу минкый ирд хуарэн бафтаун.

Гь. Уой туххэй нэ ци райсун гъауй?

С. Хуарэнтэ хэлэмулэ кэнунмэ – палитрэ.

Сабийтэ палитрэбэл хуарэнтэ хэлэмулэ кэнунца. Архайунца, мети тъяфилтэ, хузи бавдесунмэ, гъаугэ хуарэн искэнунбэл.

12-аг ахури усмэ

Еумэйаг темэ: «Зумэг»

Темэ: «Зумэги портрет». Ёримисгэ бундори уагбэл хузэ кэнун

Нисан: – Зумэги сэйраг минеугутэ фэлхатун. Темэмэ цэмэ-десдзийнадэ дэргъвэтин кэнун, аэрмэги аенахур амунд ама зумэги фэлгонци еугәнән портретти рэуаги.

– Активондэр ирээзун кэнун сабийти ёримисунадэ, фантази, ассоциативон гьудикәнуннадэ ама аллегориян – фэсномуг сорэт лэдэрунадэ.

– Ахур сэ кэнун аэрдзи сорэтон рэсугьддзийнадэ феп-пайун.

Аййевадон – ахурадон ихэстэ:

1. Аййевадон мадзэлтти фэрци фэлгонц бавдесун

Испайда кэнун зумэги хецән минеугути хузтэй (дунгэ, бурдән, метуард, метинтъяфилтэ ама аэнд.) э аллегориян (фэсномуг) портрет бавдесунмэ.

2. Хузэзонунадэ

Зумэгон аргъауин темән хуарэнти гъаугэ хузтэ равзарун. Фулдэр узал хуарэнти гаммэ – фэлорс, авэстхуз, фэлорс аэрвхуз, тэмэнтэ калагэ.

3. Композици

Зонгэ мадзэлттэй, тъяфэбэл хецәнэй, бавдесун аргъауи архайэги фэлгонц цэугэ кенэ лэугэй.

Косэндзаумаэутгэ: гуаш, аэрттевагти хэццэ гуаш.

Хузэвдист: хузэгонд. Хузэгонди характер – зумэги аери мисгэ фэлгонци карзхарактерон схематикон хузэ.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: зуймон æрдзи рæсугъд хузтæ (къартæ).

Иуарунмæ: гæгъæди А-4, 12 хузгин гуаши, цъæпотæ (минкый æма рæстæмбес), дони къос, къохсæрфæн. Æртгæвæгти хæццæ гуаши еумæйаг фæлуст.

Рагагъонмæ куст:

Бакаесун кенæ байгъосун С. Я. Маршакки тæлмацгонд англисаг зармæ «Кизгуттæ æма биццеути туххæй». Зари медес син балæдæрун кæнун.

Ахури цуд

Гъ. Тургъи хъæбæр узал æй. Берæ мет æруардта, къæхти бунн къæс-къæс кæнуй. Æцæг зумæг нæмæ æрцудæй. Цума ци æй зумæг?

С. Зумæг анзи афонæ æй.

Гъ. Мах фæззæгъæн: «Зумæг ралæудтæй», «Зумæг æрцудæй». Куд æрцудæй, фестæгæй?

С. Адæн зумæгæй уотæ уомæн фæззæгъунцæ, æма сæ цæститæбæл рауайуй, уодæгас фæлдесондау.

Гъ. Зумæгмæ адæн фенгъæлмæ кæсунцæ, уæдта æй рафæндараст кæнунцæ. Хонунцæ æй «карз» кенæ «фæлмæн» зумæг. Адæймаги зæрдихатт ин радтунцæ. Нур ба нæ цæститæбæл рауайун кæнæн, цума зумæг аргъауи архайæг (*персонаж*) æй.

Æвдесун неци гъæуй. Алли сабий дæр æхуæдæг æ гъудий равзурун кæнуй, зумæги фæлгонц куд хуæздæр исхуæзæ кæна.

Гъ. Циуавæр æй зумæг? Куд æнгъæл айтæ? Каргун æви æригон, хæлар æви мæстгун, кæд адæймаги хузи æй, миййаг?

С. Узал. Ехæй конд. Рæсугъд.

Гъ. Узал дунгитæй думуй, тар мегътæй æрæхгæнуй арв, бурдæн мет хæссуй. Уорс мет арвæй зæнхæмæ лæхоруй. Еугурей дæр сæлун кæнуй. Æма уæд зумæг мæстгун æй?

Сабийти дзусæппитæ.

Гъ. Æма цума хæлар æма ауодæг дæр фæууй? Ку нимбæрзуй фæткъубæласæ, нæзи æма æндæр бæлæстæ метæй, цæмæй ма басуйонцæ.

С. Гъо. Уæд хæларзæрдæ фæууй.

Гъ. Ама ахсавæ, æцæг хузгæнæгау, къæрæзгитæбæл рæсугъд хузтæ ку искæнуу, сабийтæн игъæлдзæг гъæзтитæ кæнунмæ хæмпос мет ку ниууаруй, уæдта цæхæн фæууй.

С. Уæддæр хæларзæрдæ фæууй.

Гъ. Зумæг æ хæццæ адæнæн берæ бæрæгбæнттæ ке 'рбахæссуй, уой туххæй æй берæ уарзунцæ адæн. Циуавæр зумæгон бæрæгбæнттæ зонетæ?

С. Нæуæг анз. Цæппорсе. Бундортæ, зæронд нимадæй Нæуæг анз, Басилтæ.

Гъонбæлгæнæг сабийти гъос фулдæр дигорон бæрæгбæнттæмæ æрдаруй.

Гъ. Зумæг нæмæ метин лæг ама метин киндзæ цæмæ æрбарветуй?

С. Цæмæй нин нæ бæрæгбони «елкæмæ» æрбацæуонцæ ама нин лæвæрттæ æрбахæссонцæ.

Гъ. Мадта, зумæг циуавæр æй?

С. Хуарз. Цæстуарзон.

Гъ. Уинетæ, куд æллихузон фæууй зумæг: хæларзæрдæ ама æзнæт, рæсугъд ама мæстгун. Нур ба зумæги хузæ искæнæн. Зумæги портрет! Фал нæ цæститæй ке нæ уинæн, уой портрет куд гъæуама искæнæн? Зумæг адæймаг нæ 'й, нæ æй æцæг уодæгас фæлдесонд дæр. Нæ ибæл ес къохтæ, къæхтæ, бауæр, гурæ, фал æй аргъауи архайæги хузæн. Уæ зæрдæбæл æрлæуун кæнайтæ ходæг зар: «Цæмæйти конд, цæмæйти конд æнцæ нæ биццеутæ ... конд æнцæ. Нæ кизгуттæ?»

Гъомбæлгæнæг син зари дзурдтæ сæ зæрди æрæфтауй ама æй еумæ разарунцæ.

Гъ. Еунæг дзурд «зумæг» ку фегъосетæ, уæд цæбæл рагъуди кæнтæ, уæ зæрдæбæл цитæ æрбалæуунцæ?

Сабийтæ кезугай гъонбæлгæнæги фарстабæл дзуапп дæдтунцæ. Ирæзунцæ бастдзийнади æууæлтæ.

С. Узал æй. Алкæми дæр мет ама ех. Мети тъяфилтæ. Къахи фæдтæ метбæл. Нæуæг анз. Метин Баба. Мети къубулæнттæ.

Гъ. Гъе, уæхæнттæй арæзт æй зумæг. Еци хецæн ама аллихузон минеугутæй мах искæндзинан зумæги портрет. Зумæг арæзт æй ех, мет, мети тъяфилтæ, бурдæнтæ, хъæпæнтæ ама Нæуæг анзи гæрæхтæй. Райдайæн ин æ хузæ кæнун!

С. Аз зумæги цæститæ ама тъяфæлттæ исхузæ кæндзæн, мети

тѣафилтау, уорс. Мѣн зумагѣн ба ѣ фий ех ѣй, ѣ дзигкотаѣ ба бурдѣнау уодзѣнцѣ. Мѣн зумаг ба уодзѣй, мети тѣафилтаѣ кѣбѣл уа, уѣхѣн уорс ѣмбѣрзѣни.

Гъ. Зумаг равдесун ѣнгѣзуй паддзахи кизги хузѣн, кенѣ арвбѣл тумугъи хузѣн дѣр.

С. Ёз ма зумагѣн ѣ корони (ходи) хузѣ ехтѣй искодтон. Мѣн зумаг ба арвбѣл тѣхуй ѣма мети тѣафилтаѣ зѣнхѣмѣ ѣгъзалуй. *Сабийтѣн ауѣхѣн ѣнахур аргѣауи уавѣри хузѣ гѣѣуама банхус кѣна ѣримисунадон ѣма исфѣлдистадон гѣудитѣ парахатдѣр кѣнунмѣ.*

Гъ. Нур ба ѣркѣсѣн, хузтѣ хуарунмѣ циуавѣр хуарѣнтѣ равзурстайтѣ, уонѣмѣ. Мах зумагѣи хузѣ кодтан, зонѣн мет ѣма мети тѣафилтаѣ циуавѣр хуарѣнтѣй хуаргѣ ѣнцѣ. Нур ба фѣййинѣн, палитрѣбѣл циуавѣр хуарѣнтѣ исхѣлѣмула кодтайтѣ хузѣ кѣнунмѣ.

С. Равзарун гѣѣуй зумагон уорс, фѣлорс ѣма ѣрвхуз цѣѣх хуарѣнтѣ, етѣ мет ѣма уазали хузѣнтгѣ ѣнцѣ.

Сабийтѣ дзорунцѣ, ауѣхѣн рѣсугъд хуарѣни хузѣ сѣмѣ куд ѣма циуавѣр хуарѣнтѣ ѣзмѣнтгѣй рауадѣй, уой.

Гъ. Ёз ма нигкидѣр уинун, куд рѣсугъд ѣрттевунцѣ мети тѣафилтаѣ, корони (*паддзахи ходѣ*) ѣма зумагѣн ѣ дарѣс. Ё аллихузон рѣсугъд дзигкотаѣ ба дунгѣмѣ фѣлаунцѣ!

С. Цѣмѣй зумагѣи хузѣ ѣнахур, аргѣауи хузѣн рауайа, уой туххѣй хуарѣнтѣбѣл ѣрттевагѣ гуашь бафтаун фѣгъгѣѣуй.

Гъ. Хѣѣбѣр хуарз бакустайтѣ ацибон. Уѣ портретгѣ рѣсугъд ѣма аллихузѣнтгѣ рауадѣнцѣ. Уѣ фулдѣр хѣларзѣрдѣ зумагѣи портрет искодтайтѣ. Ёма, уѣд зумаг уарзѣтѣ?

Сабийти дзѣпнитѣ.

13-аг ахури усмѣ

Еумѣйаг темѣ: «Зумаг»

Темѣ: «**Метин Баба**». Фантази ѣма ѣцѣгдзийнади бундори уагбѣл хузѣ кѣнун

Нисан: – Зумагѣи бѣрѣгбѣнтти хѣцѣн бѣрѣггѣнѣнти туххѣй идарддѣр дзорун. Нѣуѣг анзи бѣрѣгбонмѣ цѣтгѣ кѣнун.

– Ёримисунадѣ, фантази ѣма уоди уаги ѣнкѣрѣнти ирѣзтѣбѣл косун.

– Царди хуарздзийнэдтæбæл цийнæ кæнун куд зононцæ æма бæрæгбæнтти равдистити куд архайонцæ, сабийти уотæ гъонбæл кæнун. Нæуæг анзи бæрæгбони æрбацудмæ æнгъæл кæсгæй, сабийтæ уæлдай игъæлдзæгдæрæй куд хузæ кæнонцæ, уобæл баархайун.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Метин Бабай портрети сорæтбæл косгæй, сабий хе æнкъарæнтæй уæлдай ма гъæуама бавдеса: бецьотæ, уорс рехæ, сурх кæрцæ уорс æфцæкъуати хæццæ, лæдзæг æма лæварæртти баркъи.

2. Хузæзонунадæ

Хузæкæнуни мадзæлтти фæрци Метин Бабай аййевадон сорæт ставд æма ирд стъæлфитæй аразун. Листæг, аллихузон хузгин стъæлфитæй ба – фон (*мети тъæфилтæ, цирæгътæ, гъазæнтæ*).

3. Композици

Тъафæбæл Метин Бабæй устур хузæ, бæрæгбони уавæри, искæнун. Хе æнкъарæнтæмæ гæсгæ исаразун лæваргъон, цæстуарзон аргъауон фæлгонц.

Косæндзаумæуттæ: хузгин фломастертæ, гелион ручкитæ.

Хузæвдист: ханхон-графикон уæлхурст элементти хæццæ. Хузгонди характер – Метин Бабай схематикон хузæ, бæрæгбони рæстæг, æ сармагонд дзаумæутти хæццæ.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: нæзи бæласи хузæ (къарæ). Нæзи бæласи къалеу цалдæр гъазæней хæццæ. Бенгайлаг цирæгътæ æма гуппгæнæнтæ.

Иуарунмæ: гæгъæди А-4. 12 хузи фломастертæ, гелион ручкити (фæлуст) къопп.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, рæхги нæ рæвдауæндони уодзæй бæрæгбон. Мах имæ нæхе рагæй цæттæ кодтан: ахур кодтан зартæ, æмдзæвгитæ, нæхецæн гъæугæ хъæпбæлтæ æрцæттæ кодтан, бафснайдтан æма исрæсугъд кодтан зал. Цума циуавæр бæрæгбон æрбацæуи? Ци хуннуй?

С. Нæуæг анз. Е нæ уарзондæр бæрæгбон æй.

Гъ. Æма уагæр ци дессаг æй?

С. Еци бæрæгбон фæууы хъæбæр игъæлдзæг. Алкæддæр си фæууы нæзи бæласæ.

Гъ. Уотид нæзи?

С. Нæгъ. Е фæлуст фæууы аллихузон гъазæнтæй, цирагътæй æма æрттевагæ лентъитæй.

Гъ. Еугурæйдæр æрæмбурд унцæ елкæбæл, фæззарунцæ, фæккафунцæ, иссодзунцæ бенгайлаг цирагътæ. Æма ма никкидæр Нæуæг анзи ци фæууы?

С. Æрбацæуй Метин Баба.

Гъ. Еци Баба ба ка æй? Кæми цæруй æма нæмæ кæцæй æрбацæуй?

С. Е цæруй, æноси дæр уазал кæми фæууы, уæхæн бæсти. Æй устур, рæсугъд æма зæрдæхæлар. Æ бецъотæ, æ фий æма æ ростæ ба уазалæй ниссурх æнцæ. Баба хуарз æй. Берæ уарзуй сувæллæнтти. Æ цæстæнгас дæр фæлмæн æй.

Гъ. Рæсугъд æй Баба. Æ къохи æ æвзестæ лæдзæг, уотемæй сæрустурæй фæццæуй. Æ уæле ба ци фæууы?

С. Гъар кæрцæ æма уæлдзар ходæ.

Гъ. Дзоргæ ба куд фæккæнуй?

С. Гъар фæдздзоруй, цæмæй æй сабийтæ еугурæйдæр игъосонцæ бæрæгбони.

Гъ. Метин Бабай хузæ искæнун уæ фæндуй?

Æма æй уæд устур, æгас гæгъæдибæл исхузæ кæнтæ. Метин Баба устур цæмæ фæууы? Æ голлагæ хъæбæр устур æй. Цума æй цæмæн гъæуй?

С. Метин Баба еугур сувæллæнттæн дæр æрбахæссуй лæвæрттæ. Æгас анз сæ æмбурд фæккæнуй, цæмæй сæ Нæуæг анзи æхсæвæ сабийтæн байуара.

Гъ. Зумæг ку ралæууы, уæд Метин Баба сосæггити гъæунгити фæццæуй, алли къæразæй дæр медæмæ бакæсуй æма сæбæл рæсугъд хузтæ ниууадзуй. Æ цæстæ сабийтæбæл радаруй... Циуавæр сабийтæ си цæруй æма сæхе куд дарунцæ. Æгъдаугин æнцæ, æви нæ?

Сæ маддæлтæн æнхус кæнунцæ æма сæмæ игъосунцæ, æви нæ? Уæдта сæ циуавæр лæвæрттæ гъæуй? Е гъæуама зона, кизгутти цитæ

гъæуй, уæдта биццеути, уой. Метин Бабайæй уæ цуивæр лæвæрттæ гъæуй, уони хузтæ искæнетæ.

С. Æз киндзи хузæ кæндзæн. Æз ба – велосипед...

Сабийтæ ранимайунцæ, Метин Бабайæй сæ ци лæвæрттæ гъæуй, уони æма син сæ хузтæ кæнунцæ.

Гъ. Сумах абони Метин Бабай хузæ искодтайтæ уорс рехæ, кæрцæ æма устур голлаги хæццæ. Æ голлаги ба ес берæ лæвæрттæ сабийтæн. Нур ба ин æ фарсмæ елки хузæ искæнетæ. Елки хузæ айфиццаг кодтайтæ æма уин зин нæ уодзæй е скæнун.

Кæсæ кæстæр къуари 7 темæ, 14 ахури усмæмæ.

Гъ. Нæ фæлуст нæзи бæласæ гъазæнтæ æма цирагъгътæй цæхæртæ калуй! Елки бунд дæр лæвæрттæ ниввæретæ. Сабийтæ, æма Метин Баба бæрæгбони еунæгæй æрбацæуй?

С. Нæгъ. Æ хæццæ рæсугъд æма хуæрзарæзт Метин Киндзæ фæууй.

Хузæн æ сæйрагдæр æй Метин Бабай сорæт бавдесун, ирд хъæпбæлтæ æма сæрмагонд æнкъарæнти фæрци. Уæлæнхæс æфтауæнтæ ба æнцæ (суваллæнтти фæндонмæ гæсгæ): Нæзи бæласæ, Метин киндзæ æма сабийтæ.

Гъ. Ке фæндуй, е Метин Киндзи хузæ дæр Метин Бабай фарсмæ искæнæд, уæдта ма елкæмæ ка æрбацудæй, еци сабийти дæр.

Ци дессаги бæрæгбон æй Нæуæг анз!

Хуæздæр уидæ бенгайлаг цирагъгътæ иссодзун æма гуппгæнæнтæ фехалун, уæд сабийтæ аци бони ахур сæ зæрдæбæл хуæздæр бадардзæнцæ.

Гъ. Дессаги рæсугъд хузтæ уин рауадæнцæ! Нæуæг анзи сæ Метин Бабайæн балæвар кæнун дæр æнгъеззæй. Уадзæ æма фæййна, сабийтæ куд дзæбæх хузтæ кæнунцæ æма æй куд берæ уарзунцæ, уой!

14-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Зумæг»

Темæ: «Хуæрæндонæ мæргътæн». Феппайди бундорбæл хузæ кæнун

Нисан: – Парахатдæр кæнун сабийти зонундзийнæдтæ уодæгас

æрдзи зуймон царди туххæй, дæнцæн мæргъти цард æрхæсгæй.

– Ирæзун кæнун феппайунадæ, зæрдæбæлдаруйнадæ æма уоди æнкъарунади бундор.

– Фезгули кæнун уоди æнхусæрвонг æнкъарæнтæ уодæгас æрдзæмæ. Сабийти гъонбæл кæнун мæргътæмæ фæлмæн зæрдæ дарунгъон, ауодунгъон æма син, сæ равгæмæ гæсгæ, анхос кæнунгъон куд уонцæ, уотæ.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц

Идарддæр ирæзун кæнун сабийти арæхстдзийнади фæлтард мæргъти хузтæ кæнунмæ. Зæрдæбæл æрлæуун æма ниффедар кæнун мæргъти гурискондтити туххæй зонундзийнæдтæ. Бавзарун цъеуи хузæ тæхгæй искæнун, æ характер ин бавдесун.

2. Хузæзонунадæ

Пакъути федауцæ æма цæхæртæ калгæ рæсугъд хуарæнтихузтæ æма фæлгъузтæбæл цийнæ кæнун. Аллихузон цъеути хуарæнти хузтæ (*дзубулдар, æхсарæцъеу, зæрбатуг*).

3. Композици

Цъеути хуæруйнагдони хузæ гæгъæдийæн æ астаумæ хæстæгдæр искæнун. Æ рæбунтæ ба цалдæр цъеуи (тæхгæй, бадгæй, хуæргæй). Фони сабийти гурти хузтæ кæнун дæр æнгъезуй.

Косæндзаумаутгæ: мора кенæ сау фломастер, хузгин фломастертæ.

Хузæвдист: ханхон-графикон уæлхурст элементти хæццæ контури медæгæ. Хузгонди характер – цалдæр цъеуей схематикон хузтæ (тæхгæ-тæхун).

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: хузиститæ: бæлæу, æхсарæцъеу, зæрбатуг, дзубулдар. Цъеути хуæруйнагонæ æма зуймон бæласи къалеубæл бадаг цъеути хузтæ. Цалдæр рæсугъд пакъуй.

Иуарунмæ: гæгъæди А – 4; сау кенæ мора фломастер. Хузгин фломастертæ.

Рагагъонмæ куст:

Тургъи гъазуни рæстæг цъеутæ зумæги сæхе куд дарунцæ, уомæ сабийти æнгæс æрдарун (*куд æргъæвст æма гъунтъуз фæуунцæ*).

Аллихузон хуæруйнагдæнттæ фæййинун. Мæргъти (*дзубулдар, æхсæрцъеу, бæлæу, зæрбатуг*) сæ пакъути хурстмæ гæсгæ фæсмæрунбæл ахур кæнун.

Ахури цуд

Гъ. Æндегæй узал æй, уаруй мет, уомæн, æма зумæг æй. Къæразæй кæсгæй, мах цийнæ кæнæн зумæгбæл, мети тъæфилтæ куд рæсугъд тæхунцæ, уобæл. Искæнæн гъар хъæпбæлтæ æма æндæмæ рацæуæн зумæгон узал уæлдæф уолæфунмæ. Махæн, тæвдæ цай цумгæй, гъар фæууй нæ хæдзæртти. Гъар нин фæууй гъазуни рæстæг дæр нæ гъар хъæпбæлти. Фал мæргътæ ба куд цæрунцæ зумæги?

С. Мæргътæн зумæг узал фæууй, уомæ гæсгæ гъар бæстæмæ фæттæхунцæ. Уоми син гъар æма берæ хуæруйнаг фæууй.

Гъ. Еугурæй дæр рагоц кæнунцæ мæргътæ?

С. Нæгъ. Уонæй кæцидæртæ зумæги ами, горæти (*гъæуи*) байзайунцæ, адæни фарсмæ.

Гъ. Етæ циуавæр мæргътæ æнцæ?

С. Бæлæутæ, æхсæрæцъеутæ, халæнттæ.

Гъ. Еци мæргътæн хъæбæр зин фæууй зумæгон узал рæстæги. Хуæруйнаг син нæ фагæ кæнуй. Нæмгутæ мети бунæй нæ зиннунцæ, гагарæзитæй ма бæлæстæбæл ка байзадæй, етæ ниссалдæнцæ æма уомæ гæсгæ мæргътæ сæхе хæстæгдæр æрбаесунцæ æдæнмæ.

Зумæгон бæласи къалеубæл бадаг æргъæвст цъеути хузæ бавдесун, цæмай син фæттæрегъæд кæнонцæ, балæдæронцæ син сæ гъезæмæрттæ.

Гъ. Сабийтæ, мадта мæргътæн зумæг куд фенхус кæнун æнгъезуй?

С. Адæни бон æй мæргътæн фенхус кæнун – хуæруйнаг син радтун.

Гъ. Циуавæр хуæруйнаг? Тæвди цумд? Кассæ? Къеретæ?

С. Дзоли къæбæртæ, сонхурай (*семуцки*) нæмгутæ æма æнд.

Гъ. Сæ хуæруйнаг кæми æвæргæ æй?

С. Хуæруйнагдонæ искæнун æнгъезуй, æма уоми.

Гъонбæлгæнæг цъеути хуæруйнагдони хузæ æвдесуй, хуæздæр ба уайдæ, æцæг хуæруйнагдонæ бавдесун.

Гъ. Æрбакæсайтæ, мæнæ цæхæн фæуунцæ хуæруйнагдæнттæ.

Цъеутæ ибæл райахур уодзæнцæ æма арæх тæхдзæнцæ къæбæртæ æма нæмгутæ хуæрунмæ.

С. Мæ хестæр æнсувар цъеутæн хуæруйнагонæ исаразта æма æй къæрази рази æрауигъта. Цъеутæ имæ арæх æрбатæхунцæ, мах сæмæ фæккæсæн. Нæ тикис дæр сæмæ уарзуй кæсун, фæгъгъавуй сæ ахæссун дæр, фал æй къæрази авгæ хъор фæккæнуй.

Гъ. Адæн æрдзæ ку уарзонцæ, цæрагойтæбæл ку ауодонцæ, мæргътæн ку æнхус кæнонцæ, уæд е хъæбæр хуарз æй. Гъæйдæ, гъеууой исхузæ кæнæн. Зумæгон æнкъард æма æргъæвст цъеути хузтæ искæнæн. Куд бадунцæ сæ листæг къæхтæбæл. Куд исхæмпос кодтонцæ сæ пъакъутæ, цæмæй син гъардæр уа. Куддæр цъеутæ сабийти хуæруйнаг дæтгæ фæйидтонцæ, уотæ сæ базуртæ батилдтонцæ, цъубар-цъубур кæнун райдæдтонцæ, æрбанбурд æнцæ хуæруйнагонæбæл æма райдæдтонцæ къæбæртæ æма нæмгутæ едзун. Цъеутæ сувæллæнтгæй æппундæр нæ тæрсунцæ. Сабийтæн дæр е æхцæуæн æй, фæндуй сæ цъеути хæццæ лимæнæй цæрун.

Сабийти æргон фулдæр здахун гъæуй адæймаг æма æ алфанбулай дуйней уодагас æрдзи бастдзийнади рахастмæ.

Гъ. Хузæ кæнæн. Цъеути хузтæ раздæр кодтан æма зонетæ, куд кæнгæ æнцæ, уой.

Кæсæ кæстæр къуари 14 темæ, 25 ахури усмæмæ.

Гъ. Сабийтæ, цъеутæбæл цитæ ес?

С. Гураæ, сæр, къæдзелæ, базуртæ.

Гъ. Къæхтæ ба феронх æйтæ? Цъеу ку æрбатæха, уæд гъæуама куд æрбада? Нæмгутæ ба цæмæй фæйидзуй?

С. Æ къæботтæй.

Гъ. Уе 'нгулдзитæй «къæботтитæ» искæнетæ æма равдесайтæ, цъеу нæмгутæ куд фæйидзуй, уой. Æ базуртæ куд фæттелуй тæхгæй? Равдесайтæ. Ку æрбатæхуй бадунмæ, уæдта сæ куд æрбамбурд кæнуй, уой дæр зонетæ?

Сабийтæ æвдесунцæ æма цъеути хузтæ кæнунцæ аллихузон змæлгæ уавæрти. Райдайæни сабийтæ хузæ кæнунцæ сау кенæ мора фломастертæй, цæмæй сæ гъос хуæздæр æрдаронцæ хузи исконд бавдесунмæ.

Гъ. Хуарз хузтæ искодтайтæ! Цъеутæн ма цитæ исхузæ кæнун гъæуй, цæмæй æцæг цъеути хузæн уонцæ?

С. Аллихузон пакъутæ.

Гъ. Ка зæгъдзæй, цæмæн гъæуи цъеуи пакъутæ?

С. Цæмæй рæсугъд æма гъар уонцæ, уомæн.

Гъ. Цъеутæн сæ пакъутæ сæ хъæпбæлтæ æнцæ. Пакъути фæрци цъеутæ дессаги рæсугъд æма фæйнахузти æнцæ. Алли цъеуæн дæр æ пакъуй хурст хецæн æй. Æркæсайтæ.

Гъонбæлгæнæг сабийтæмæ æвдесуй æхсæрæцъеуи, бæлæуи, дзубулдари хузтæ. Уæлдай лæмбунæгдæр ба син кæсунцæ сæ пакъуй хурститæмæ. Кæсунцæ цъеути еугай рæсугъд сестæмæ дæр.

Гъ. Ауæхæн рæсугъд пакъутæ исхузæ кæнунмæ нæ багъæудзæй..?

С. Хузгин фломастертæ.

Гъ. Раст загътайтæ. Ци исхузæ кæнæн сурх фломастерæй?

С. Зарагæ цъеуи реу.

Гъ. Дзубулдари хузæ ниххуарунмæ ба нæ циуавæр хуарæнтæ багъæудзæй?

С. Сау, æрвхуз æма бор.

Гъ. Æхсæрæцъеуи ба?

С. Мора, сау, æма фунукхуз.

Гъ. Хъæбæр хуарз! Нур ба ма кæд уæ гæгъæдий тьяфæбæл бунат ес, уæд си цъеутæн хуæруйнаг ци сабийтæ æрбахастонцæ, уони хузæ искæнетæ.

Мæнæй æруагæс кæнуй, сумах зæрдæхæлар ке айтæ, е. Уарзетæ æма тæрегъæд кæнетæ минкый цъеутæн зумæги. Алкæддæр сæбæл ауоддзинайтæ.

15-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Къæбеци дзаумæуттæ æма хуæруйнаг»

Темæ: «Федори маст». Байаргъауд аргъаумæ гæсгæ хузæ кæнун

Нисан: – Радзорун къæбеци аллихузон дзаумæутти нисанеуæг æма куд æхсицгон æнцæ хуæруйнаг кæнгæй дæр æма хуæргæй дæр.

– Ирæзун кæнун имисунадæ, фантази æма сорæт уинунадон гъуди.

– Сабийти гъонбæл кæнун, ци дзаумæуттæй пайда кæнунцæ, уони кæдзос дарун æма гъæуай кæнунбæл. Хæдзарæ æма къæбеци

кæдзосдзийнадæ æма æфснайдбæл ба куд ауодонцæ.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Дзаумæутти хузтæ гæнгæй син сæ форми æма сæйраг хæйтти (хуæцæн, сæр, фий æма у. и.) характер балæдæрун æма бавдесун.

2. Хуарæнзонундæ

Хуарæнти фæрци хузæн æ эмоционалон зæрди уаги рæстæг бавдесун: тундзунадæ, Федори æнкъардадæ, баеуи æхцæуæндзийнадæ.

3. Композици

Тъафæбæл Федори гурисконд уæдта сæ асæ, конд æма формæ фæйна хузти кæмæн æй, уæхæн дзаумæутти хузтæ искæнун æма сæ ци еу кæнуй, еци æнкъарæнти бастдзийнадæ дæр бавдесун.

Косæндзаумæуттæ: гуаш, кенæ гуаш фломастерти хæццæ.

Хузæвдист: хузæгонд, графикæй æнхæст гонд.

Хузæвдисти характер – схематикон, æвдист адæймаги фигурæн æ рæбунтæ берæ предметæ.

Æнхусадон æрмæг:

Æвдесунмæ: К. И. Чуйковскийи аргъау «Федори маст» рæсугъд иллюстрацити хæццæ. Къæбеци аллихузон дзаумæуттæ.

Иуарунмæ: гагъæди А–4; гуаш 12 хузи, цъæпотæ (*минкый æма рæстæмбес*), палитра, дони къос, къохтæ сæрфæн, 12 хузгин фломастери.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, мах дзубанди кодтан къæбеци дзаумæуттæ æма хуæруйнаги туххæй. Мæнæ мæ къохи ци киунугæ ес, уоми дæр къæбеци дзаумæутти туххæй финст е. Нуртæккæ уин æй бакæсдзæнæн.

Гъонбæлгæнæг байгон кæнуй киунугæ æма аргъау «Федори маст»-и дзаумæуттæ кæми фæллигъдæнцæ, еци рауæн бакæсуй.

Гъ. Мæнæ дессаг! Цитæ цæуй? Сабийтæ, зæгъайтæ тæбæгътæ гъæдæмæ цæмæ фæллигъдæнцæ?

С. Етæ зеронд уосæ Федори тæбæгътæ æнцæ æма ин гъæдæмæ фæллигъдæнцæ.

Гъ. Ёма уотæ цæмæ рауадæй?

С. Федорæ æ дзаумæуттæмæ нæбал зилдæй, нæбал сæ æхснадта, æскъаппи дæр сæ нæбал æвардта. Хъæбузатæ дæр ма си фæззиндтæй.

Гъ. У– ха – ха! Гъеуотæ æнгъезуй? Идарддæр ба куд адтæй?

С. Дзаумæуттæ рабостæ кодтонцæ æма фæллигъдæцæ.

Гъ. Ёма имæ циуавæр дзаумæуттæ адтæй?

С. Тæбæгътæ, тефсегутæ, къуругатæ, къостæ.

Сабийтæ банимайунцæ къæбеци дзаумæуттæ. Гъонбæлгæнæг аргъауи хузтæ æвдесуй æма аргъауæй æскъуддзаг бакаесуй.

Гъ. Мадта Федорæ æнæ тæбæгътæй байзадæй?

С. Нæгъ! Федорæ балæдæрдтæй, раст ке нæ адтæй, уой, æма сæ агорун райдæдта. Будуртæ æма гъæдти берæ фæщудæй, нæ сæ ирдта æма кудтæй.

Гъ. Сабийтæ, æма цæмæн гъæуй Федори тæбæгътæ? Фæллигъдæнцæ æма сæ нихъхъудти уадзæд.

Сабийти сæрхæстæг кæнун гъæуй ауæхæн гъудимæ: къæбеци дзаумæуттæ адæймаги царди гъæугæ кæнунцæ.

С. Алли адæймаги дæр гъæуй тæбæгътæ. Цай бацумунмæ гъæуй чашкæ, цайдан, минкъий едуг. Касæ кенæ тæвдицумд исфицунмæ ба гъæуй агæ. Хуæруйнаг бахуæрунмæ ба гъæуй тæбæгъ, едуг, вилкæ æма кард. Адæймагæн æнæ къæбеци дзаумæуттæй зин царæн æй.

Гъ. Уæ хæдзæртти тæбæгътæ ес? Некумæ уин фæллигъдæнцæ?

С. Тæбæгътæ алли хæдзари дæр ес, æрмæст сæмæ гъæуй зелун. Бийнонтæ ку бахуæрунцæ, уæд сæ æфсийнæ нихснуй æма сæ æскъаппи бафснайуй.

Гъ. Ёма уæд идарддæр ци бацæй Федорæ? Иссердта æ дзаумæуттæ?

С. Федорæ æ дзаумæуттæ тар гъæди иссердта æма син балихстæ кодта, цæмæй фæстæмæ раздæхонцæ.

Гъонбæлгæнæг киунуги бакастæй, Федорæ дзаумæуттæн лихстæ кæми кæнуй, еци рауæн.

С. Дзаумæуттæ Федорæмæ æрбаздахтæнцæ æма сæ нихснадта.

Гъ. Сабийтæ, тæбæгътæ куд æхснæнгæ æнцæ, уой зонетæ? Уæ маддæлтæн фенхус кæнтæ?

С. Тæбæгътæ гъар донæй æхснæнгæ æнцæ уæдта сæ сор пъæстуйæй сарфун фæгъгъæуй.

Гъ. Федорæ дæр æ тæбæгътæ гъеуотæ нихснадта. Тæбæгътæ ба цæхæртæ искалдтонцæ æма сæ фур цийнæй худтæнцæ.

Гъæйдæ, нур ба Федори хузæ æд дзаумæуттæ искæнæн. Дессагдæр уæмæ ци фæккастæй, уой хузи бавдесетæ. Федорæ æ дзаумæуттæ куд агурдта, кенæ сæ куд æхснадта, куд сæ æфснайдта æскъаппи, Федорæ дæр, æма æ тæбæгътæ дæр, куд цийнæ кодтонцæ. Федори æгас тъафæбæл исхузæ кæнетæ? Тæбæгътæ ба куд гæнгæ æнцæ? Иронх уи ма уæд, тæбæгътæ аргъауæй ке æнцæ, дзорун дæр, æма кафун дæр, зонунцæ.

С. Ледзгæ ци тæбæгътæ кæнуй, уонабæл къæхтæ исхузæ кæнун æнгъезуй, ходгæ ка кæнуй, уонабæл ба – гъæлæс æма цæститæ.

Аци ихæславарди æнгъезуй устур хузтæ гуашæй кæнун, минкъий-ти ба – фломастерæй.

Гъ. Хуарæнти хузтæ ба куд æвзаргæ æнцæ? Дзаумæуттæ цъумур æма æнæхснад ку уонцæ, уæд циуавæр хуарæнтæй хузæ гæнгæ æнцæ?

С. Фунукхуз, æнкъард, мæтгæл.

Гъ. Ирд æма фæлорс хуарæнтæй ба ка хузæ кæндзæй?

С. Æз кæдзос æма æфснайд къæбеци хузæ кæнун. еугур хъæбузатæ дæр къæбецæй ледзунцæ. Дзаумæуттæ ба æнцæ уорс-уорсид, цæхæртæ калунцæ. Мæ хуарæнтæ ба æнцæ фæлорс æма игъæлдзæгхуз.

Гъ. Æма уæд Федорæ ба?

С. Федорæ æ нæуæг раздарæни игъæлдзæг æй.

Гъ. Мæнæ ци дзæбæх искодтайтæ Федори хузæ. Æркæсæн, цума Федори къæбеци еугур дзаумæутти хузтæ дæр искодтайтæ, неци уи феронх æй? Циуавæр къæбеци дзаумæуттæ гъæуй адаймаги?

Кæсæ кæстæр къуари 8 темæ, 15 ахури усмæмæ.

С. Цайцумæн, хуæруйнагтæ фицæн æма хуæруйнагтæ хуæрунмæ. *Сабийтæ дзорунцæ дзаумæутти нæмттæ æма цæмæн гъæунцæ, уой дæр. Кæд ма сæ тъæфти бунат ес, уæдта си ци тæбæгътæ феронх кодтонцæ, уони хузтæ искæнæнтæ. Гъонбæлгæнæг сабий-ти гъос даруй дзаумæуттæн сæ арæзт æма хецæн хæйттæмæ.*

С. Æз исхузæ кодтон самовар. Мæ нанама дæр ес самовар. Иуазæгуати имæ ку бацауæн, уæд уоми тæвдæ цай фæццумæн.

Самовар аёй рæсугъд, æрттевагаæ, хæрдмæ си тулфæ фæццæуы.
Æз аёй минкый стъолабæл, уорс стъолаæмбæрзæни хæццæ
кæндзæн. Æ рæбунтæ ба – агувзитæ, тæбæгътæ, губæрттæ, вази ба –
къанфеттæ. Самоварæй цай ку фæццумæн уæд хъæбæр игъæлдзæг
фæууæн.

Гъ. Уæ еугур дæр хуарз хузтæ искодтайтæ. Мæнмæ гæсгæ, зæронд
Федорæ хъæбæрдæр цийнæ кодта, æ уарзон тикисти хузтæ дæр ин
искæнетæ. Циуавæртæ адтæнцæ?

С. Уорс, сау æма бор.

16-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Хъæпбæлтæ»

Темæ: «Дигорон киндзæ (ностæ)». Натурæй хузæ кæнун

Нисан: – Урухдæр кæнун сабийти зонундзийнæдтæ хъæпбæлти
туххæй. Радтун син фиццаг зонундзийнæдтæ дигорон ор-
наментти туххæй.

– Ирæзун кæнун цæстдарунадæ æма феппайд зæрдæбæл
бадарунадæ.

– Гъонбæл сæ кæнун, дигорон æгъдау куд зононцæ, фæт-
китæ æма уагæвæрдтитæн ба аргъ куд кæнонцæ.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Бавзарун разгæмтти сæйрагдæр конструкци æртæкъумонтæй
арæзт æма фæлусти сæрмагонд элементтæ (*рона, реуи æгънæгутæ,
орнамент*).

2. Хуарæнзонунадæ

Аци ихæслæвæрди хуарæни хузтæ æнцæ фæрсаг, куд æнхусадон
æрмæг. Гæнæн ес æма графикон мадзалæй æвзестхуз кенæ
сугъзæрийнæхуз хуарæнтæй элементтæ исфæлосун.

3. Композици

Тъафæн æ бæрæг астæу – киндзи хузæ разгæмти. Æ алливарс ба –
бæрæгбон, игъæлдзæгхуз.

Косæн мадзæлттæ: фломастертæ, маркертæ.

Хузæвдист: ханхон-графикон (сау – æвзестæ кенæ мора –
сугъзæрийнæ графикæ). Хузæвдисти характер – ности схема-
тикон хузæ разгæмтти. Разгæмттæ ба фæлуст æнцæ сæрмагонд
элементтæй.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: гъазæн киндзæ разгæмтти. Киндзи хузæ кенæ æ ху-
зист. Дигорон орнаментти 3–4 вариантти.

Иуарунмæ: гæгъæди А–4, фломастергæ (сау, фæнукхуз, морæ),
листæг маркертæ сугъзæрийнæ æма æвзестæ хузтæ.

Рагагъонмæ куст:

Бакæсун С. Я. Маршакки æмдзæвгæ «Хæлеу гъæлæс» (Вот какой
рассеянный).

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, абони нæ ахури темæ æй – хъæпбæлтæ. Радзордзиан
хъæпбæлти туххæй. Фал мæмæ уотæ кæсуй, æма сумах нур
устуртæ айтæ, алцидæр зонетæ уæледарæси туххæй. Цæмæн
гъæуй æма циуавæр фæууй. Уомæ гæсгæ уин неци дзорун
хъæпбæлти туххæй, фал рагъазæн еумæ бацеу-бацеути, æма уæд
рабæрæг уодзæнæй, æцæгæй дæр уæледарæси туххæй алцидæр
зонетæ æви нæ. Дзуапп кæнун уи ке фæндæ уа, е, цид, æ къох
исдарæд. Райдæдтан.

Тургъи уæ æзменси кенæ къозойæй гъазун ку фæндæуа, уæд уæ
уæле циуавæр хъæпбæлтæ искæндзинайтæ?

С. Нæ бони дарæстæ, æндæмæ дарæнтæ нæ.

Гъ. Бæрæгбон ку уа, кенæ еске игурæн бонмæ ку цæуайтæ, уæдта?
*Гъазт гъæуама цурд цæуа: фарст-дзуапп, фарст-дзуапп.
Сабийтæй куд фулдæр архайа гъазти, уотæ хуæздæр.*

С. Нæ нæуæг кенæ дзæбæх хъæпбæлтæ.

Гъ. Æма уæд физкультури ахурмæ цæугæй ба?

С. Спортивон хъæпбæлтæ: майкæ, кедтæ, ...

Гъ. Æма æнæнгæлæги сах къæвда уарун ку фæййагайа, уæдта?

С. Къуртка кенæ пъæлæз кæнгæ 'й, кенæ ба зонтик есун фæгъ-
гъæуй?

Гъ. Мет ку уара, уæдта?

С. Кæрца, къохæрходтæ, цулухътæ, гъар цъиндатæ, хъуртохæн.

Гъ. Хъæбæр тæвдæ ку уа, уæдта, зæгъæн, 30 градуси гъар?

С. Майкæ, шортик, къепкæ.

Гъ. Уой дæр бабæй зонетæ, хъæбæр хуарз! Мадта уæмæ зиндæр
фарста радтон. Зæгъæн, бæрæгбони уæ Къæсибадæг уоси роли
рагъазун гъæуй, уæдта уæхебæл ци искæндзинайтæ?

Сабийтæ, игъæлдзæгæй гъудитæ кæнунцæ сæхебæл дæр æма Къæсибадаг уосæбæл дæр циуавæр хъæпбæлтæ кæнгæ æй, уобæл. Хумæтæги фарстатæй сабургай рахезун гъæуи уæхæн фарстатæмæ, дзуапп дæтгæй сæбæл, сорæт раргом кæнун кæми гъæуа.

Гъ. Мах бакастан æндзæвгæ«Человек с улицы Бассейной».куд искодта æ хъæпбæлтæ? Гъуди ма æй кæнтæ?

С. Ходи бæсти пихцил сæрбæл

Никкодта тебæ æррæстæ.

Къохæрходтæ æ къæхтæбæл –

Буйнаг дзæбуртæн сæ бæсти.

Сабийтæ гъонбæлгæнæги хæццæ сæ зæрдæбæл æрæфтаун кæнунцæ æмдзæвгæй æскъуддзаг.

Гъ. Раст искодта æ хъæпбæлтæ, гъæунгмæ гъазунмæ ку цудæй, уæд?

Сабийтæ дзорунцæ æ арæзти рæдудтитæ.

Гъ. Хъæбæр хуарз. Æз уотæ гъуди кæнун, æма сумахæй уотæ æ хъæпбæлтæ неке искæндзæй. Бони дарæс агкаг æма æнцондарæн æй. Уæд бæрæгбони дарæс ба?

С. Рæсугъд. Фæлуст. Нæуæг.

Гъ. Мæн фæндуй, цæмæй сумах ацибон тæккæ рæсугъддæр бæрæгбони дарæси хузæ искæнайтæ. Зонетæ æй, циуавæр æй, уой? Киндзи дарæс. Киндзæхсæвæри бон киндзæ æ уæле ке искæнуй, е. Циуавæр фæууй?

С. Даргъ, уорс, рæсугъд.

Гъ. Мах цæрæн Иристони. Куд арæзт фæууй дигорон киндзæ? Дигорон киндзæхсæвæри уи ка адтæй, кенæ уи æцæг киндзæ ка фæууидта? Ка ин багъуди кодта, æ уæле циуавæр пьолци адтæй, уой?

С. Махæн нæ тургъи адтæй киндзæхсæвæр. Æз фæууидтон киндзи. Æ уæле адтæй даргъ рæсугъд пьолци, æ сæрбæл ба ходæ æма хизæ.

Гъ. Киндзæн æ уæле ци дзаумæуттæ фæууй, етæ хуннунцæ къæртрæзтæ («разгæмттæ») – дигорон силгоймаги дарæс. Нуртæккæ ба æркæсæн, дигорон киндзæ цæхæн фæууй, уомæ, уæдта ин æ хузæ дæр искæндзинан.

Æркасун киндзи хузæмæ разгæмтти медæгæ æма разгæмттæ кæбæл ес, уæхæн гъзæн киндзæмæ. Гъонбæлгæнæг сабийти гъос æрдаруй пълцити хецæндзийнади бæрæггæнæнтæмæ.

Гъ. Дигорон къæртрæзти пълций хузæ æй фæлорс, æ астæу ба – нарæг, æлвæстхуд. Æ кондмæ гæсгæ ба æртæкъумæги хузæн æй, уомæн æма бунмæ фæтæндæргæнгæ цæуй. Разæй игон æй, цæппæртæ ибæл нæййес æма уомæ гæсгæ, æ медæггаг тæнæг пълцигонд дæр фæззиннуй. Хузæ кæнæн. Сабийтæ, æма разгæмттæ рæсугд цæмæй фæуунцæ?

С. Ронæй.

Гъ. Рæсугд ронæ æвзестæ æргъæвæги хæцца фæдауцæ кæнуй киндзи æлвæст нарæг гурæ. Уомæй уæлдай ба ма æвзестæ реуæгнæгутæй рæсугд арæзт æй медæггаг пълцигондæн æ сæргкаг хай.

С. Пълций реубæл дæр æртæкъумæг рауадæй.

Гъ. Раст загътайтæ. Нур ба хузæ кæнетæ. Ци ма ес киндзи уæле?

С. Ходæ æма хизæ.

Гъ. Æнæмæнгæ, киндзæн æ уæле гъæуама уа минкъий ходæ æма рæсугд бид хизæ. Хузæ кæнтæ: рæсугд пълци, ронæ, реуи æгънæгутæ, цæмæй уæ киндзитæ рæсугд рауайонцæ.

Аци ихæслæвæрд, цæмæй сабийтæ къæртрæзти формитæ хуæздæр багъуди кæнонцæ, уой туххæй рæстæг ма исафæнтæ хуарæнтæ æвзарунбæл, æнгъезуй айдагъдæр тар хуарæнтæй пайда кæнун (сау кенæ мора).

Гъ. Ма феронх кæнетæ киндзи дууæ даргъ бид дзигкоти хузæ искæнун. Исхузæ кодтайтæ?

Гъонбæлгæнæг сабийти æргом уæлдай фулдæр æздæхуй ходæ æма пълций алдæнбидтитæмæ.

Гъ. Сабийтæ, лæмбунагдæр ку æркасæн ходæ æма пълцимæ, уæд ци фæййиндзиан?

С. Ходæ æма пълций кæрæнттæ æнцæ алдæнбидæй фæдауцæгонд.

Гъ. Пълци æма ходæ арæх исрæсугд кæнунцæ мулийнæ хæлттæй худ алдæнбидтитæй. Уой туххæй мæнæ ауæхæн дигорон орнаменттæй фæппайда кæнунцæ.

Гъонбæлгæнæг бавдесуй цалдæр дигорон орнаменттей хузтæ, цæмæй сæ сабийтæ багъуди кæнонцæ.

Гъ. Еуай-еу хатт ай æвзестæ кенæ сугъзæрийнæ халæй дæр худтонцæ.

Ходæ æма пьолцибæл орнаментти хузтæ искæнетæ. Ци дессаги рæсугд киндзитæ исхузтæ кодтайтæ! Сабийтæ, киндзæхсæвæри ма æндæр цитæ фæууй?

С. Берæ иуазгутæ деденгутæ æма лæвæртти хæццæ уæдта хузгин лентъитæй фæлуст киндзи машинæ.

Гъ. Уони хузтæ дæр кæнгæ æнцæ, кæд ма тьафи бунат ес, уæд. Хузæ кæнæн.

17-æг ахури усмæ

Еумайаг темæ: «Хæдзари дзаумæуттæ (мебель)»

Темæ: «Гъзæнти скъапп». Зæрдæбæл бадардмæ гæсгæ хузæ кæнун

Нисан: – Мебели туххæй уæдта, цæмæн гъæуй, уобæл радзорун. Сабийти мебели хецæндзийнæдтæ.

– Ирæзун кæнун сабийти цæстдарунадæ, цæстуарзон æнкъарунадæ, анализ æма рабаруни фæлтард.

– Гъонбæл сæ кæнун, сæ дзаумæуттæ æма гъзæнтæбæл куд ауодонцæ, сæ уат кæдзос æма æфснайд куд даронцæ, æфснайдæн ба аргъ куд кæнонцæ.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Мебели хузæ гæнгæй, сабийтæмæ ирæзун кæнун раст хæнхити бундорбæл хузæ кæнуни арæхстдзийнади фæлтард. Мебели устур хузтæ гæнгæй, пайда кæнун асæ æма формити нихмæвæрдæй – минкый гъзæни хузтæй идзаг кæнун.

2. Хуарæнзонунадæ

Мебели хурст – тар, графикæй, æнцон лæдæрæн. Гъзæнти хузтæ гæнгæй ба – ирд æма игъæлдзæг хуарæнтæй пайда кæнун.

3. Композици

Тьяфæбæл равдесун мебели цалдæр предметти. Сабийти æргом æрæздахун гъæуй гъзæнти скъаппмæ (тæрхæгутæмæ), е ай композиций сæйрагдæр элемент æма гъæуама идзагонд уа аллихузон предметтæй – гъзæнæтй.

Косæндзаумæуттæ: хузгин фломастертæ.

Хузæвдист: ханхон-графикон, уæлхурст элементти хæццаæ контури медæгæ.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: сабийти гъязæн мебели фæлуст. Сабийти уати ци гъязæнтæ ес, уонай испайда кæнун (гъязæн киндзитæ, машинттæ, къозотæ, конструктор, фæлмæн гъязæнтæ). «Æртæ арсей» аргъауи киунугæ хузгин хузти хæццаæ. Сабийи хуссæн – авдæнæ кенæ æ хузæ.

Иуарунмæ: 12 хузи фломастертæ, гæгъæди А-4.

Рагагъонмæ куст:

Бакæсун В. В. Бианки аргъау «Робас æма мистæ», сабийти гъос син æрдарун мисти цъаси конд æма æ фæдуæттæмæ.

Бакæсун аргъау «Æртæ арси», сабийти гъос æрдарун мебельмæ.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, мах бакастан аргъау мисти туххæй. Радзорайтæ, ци ибæл æрцудæй.

С. Мисти робас расурдта. Робаси бафæндæ адтæй мисти æрахæссун æма ин æ хæдзарæ фехалун, фал ин мистæ фæллигъдæй.

Гъ. Куд фæллигъдæй?

С. Раздæр æ листæни æхе баримахста, уой фæсте медæггойни уæдта къæбецбæл робасæй фæллигъдæй.

Гъ. Уинетæ, мистæн цæхæн хæдзарæ ес, уой. Ес ин си къæбец дæр æма хуссæнуат дæр. Цæрæгойтæ æма мæргътæ сæхецæн хæдзарæ ку фæййаразунцæ, уæд си фæдуæттæ дæр фæууи. Цæхæн?

С. Мистæ фæлмæн фæсалай листæн (*хуссæн*) исаразуй æма уоми фæххуссуй. Æрæмбурд кæнуй нæмгутæ, хæдзарæмæ сæ æрбахæссуй æма сæ еу къуми (*къæбеци*) бафснайуй. Æстонг ку фæууи, уæдта уордæмæ бауайуй æма бахуæруй. Е æ къæбец æй.

Гъ. Цæрæгойтæ æма мæргътæ дæр уотæ фæккæнунцæ. Сæ бунæттæ фæуунцæ гъар, сор æма æвепуг рауæн. Адæймагæн дæр ес æхе хæдзарæ, уоми æ бийнonti хæццаæ фæццæруй. Мах хæдзари хузæ кодтан.

Кæсæ кæстæр къуари 19 темæ, 20 ахури усмæмæ.

Гъ. Хæдзарæ айдагъ фæрстæ æма цар нæй. Куд гъуди кæнетæ,

адæймагæн ревад хæдзари, айдагъ фæрстæ, къæрæзгитæ æма дуæрттæ кæми уа, уоми æнцон цæрæн уайдæ? Цитæ гъæуама уа хæдзари, цæмæй си цæрунмæ адæймагæн æнцон уа. Хуссунмæ ин робасау фæлмæн гъæмпæ байтаун æмбæлуй? Æви ин æ хуæруйнагтæ мистау, еу къуми ниввæрун гъæуй?

Сабийти æрхæстæг кæнун гъæуй, цæмæй зæгъонцæ: «Адæймаги хæдзари гъæуй мебель».

С. Нæгъ. Адæймагæн æ хæдзари гъæуама уа мебель.

Гъ. Æма æй циуавæр мебель гъæуй?

С. Æстъол æма къелатæ. Хуссæнтæ бафунæй кæнунмæ.

Гъ. Æма хæдзари бустæги минкый суваеллон ку уа, уæдта?

С. Уæд æй гъæуй минкый хуссæн – авдæнæ.

Гъонбæлгæнæг сабийтамæ æвдесуй дигорон авдæнæ кенæ уой хузæ.

Гъ. Нигки ба ма циуавæр мебель зонетæ? Уæ хæдзæртти ма циуавæр хæдзари дзаумæуттæ ес?

С. Диван æма къæлæтгун бадæн фæллад уадзунмæ. Киунугути, хъæпбæлти æма тæбæгъти æскъæппитæ.

Сабитæ ранимайунцæ хæдзари дзаумæуттæ. Гъонбæлгæнæг ба æвдесуй гъазæн, мебели фæлустæй дзаумæуттæ.

Гъ. Раст ранимадтайтæ хæдзари дзаумæуттæ. Нур ба син гъæуама сæ хузтæ искæнайтæ. Мæнмæ гæсгæ уин æхцауæндæр уодзæй, алке дæр уи æ уати ци мебель ес, уой хузæ ку искæна, уæд. Цæмæй хецæн кæнуй сабийти мебель хестæрти мебелæй?

С. Асæй сабийти мебель æй минкыйдæр æма ниллæгдæр.

Гъ. Мадта, циуавæр мебели хузæ кæндзинан сабийти уати?

Сабийтæ цæбæл фæххуссунцæ?

С. Минкый хуссæнтæбæл.

Гъ. Гъазгæ æма хуæргæ ба цæбæл фæккæнунцæ?

С. Минкый æстъолæбæл.

Гъ. Бадгæ ба цæбæл фæккæнунцæ?

С. Минкый къелатæбæл.

Гъ. Мæнæ Машæ æма æртæ арсей аргъауи куд æй, уотæ нæмæ æй.

Гъуди ма æй кæнтæ?

С. Гъо! Мишуткæн алцидæр минкый адтæй: æ къос, æ къела, æ хуссæн!

Гъонбæлгæнæг æвдесуй «Æртæ арсей» аргъауæй хузтæ.

Гъ. Сабийтæ, кæми февæретæ уæ гъзæнтæ: машинттæ, киунугутæ, гъзæн киндзитæ æма у.и.

С. Æскъаппи, тæрхæгутæбæл.

Гъ. Сабийтæ, æз хуæрзæрæги фегъустон, гъзæнтæ куд дзурдтонцæ, уой. Сумах, æвæдзи, зонетæ сувæллæнттæ фунæй ку фæккæнунцæ, уæд гъзæнтæ ба кæрæдзей хæццæ дзубанди фæккæнунцæ. Æма ци, уой зонетæ? Сабийтæй кадæртæ гъзæнтæй ку рагъазунцæ, уæд сæ нæ бафснайунцæ, пьолбæл сæ ниппурх кæнунцæ, машинттæ басæттунцæ, киунугутæ раскъунунцæ. Гъзæнтæ рабостæ кодтонцæ æма кæрæдземæн сæ гъæзтитæ кодтонцæ. Сумах ба уæ гъзæнтæ уарзетæ, æви сæ сумах дæр сæтгæ фæккæнетæ. Тæрхæгутæбæл сæ дзæбæх æфснайд æвæрун зонетæ, æви сæ сумах дæр къумти ниххæлеу кæнтæ?

С. Мах нæ гъзæнтæ æфснайун зонæн. Æз некæд пурх кæнун мæ гъзæнтæ.

Гъ. Бами æруагæс уодзæй, сæ хузæ син ку искæнай, уæд. Абони мах мебель æма хæдзари дзаумæутти хузтæ кæндзинан. Æвæдзи балæдæрдтайтæ, хузæ кæнун цæмæй райдайдзинан, уой.

С. Раздæр æскъаппи хузæ искæндзинан. Е æй сувæллони мебели сæйраг предмет. Уоми æ уарзондæр гъзæнтæ æвæрд фæуунцæ.

Гъ. Уæ гъзæнти хæдзарæ æскъапп æй, етæ уоми цæрунцæ. Циуавæр æскъаппи хузæ кæндзинайтæ.

С. Устур, рæсугъд, берæ тæрхæгути хæццæ, цæмæй си берæ гъзæнтæ бацауа.

Гъ. Мадта, хузæ кæнæн æскъапп тæрхæгути хæццæ. Æ тæрхæгутæбæл ин уæ уарзон гъзæнтæ æрæвæретæ. Хузæ кæнетæ. Дæ уарзондæр гъзæнтæ циуавæртæ æнцæ?

Кæд сабийтæ къулумпитæ кæнонцæ, уæд уати гъзæнтæй испай-да кæнун гъæуй.

С. Мæнæн æй гъзæн киндзæ. Мæнæн ба – науæ. Æз ба мæ машинтти хузтæ хъæбæр рæсугъд исхузæ кодтон. Айæ ба – мæ арси бæдолæ.

Сабийтæ тæрхæгутæ идзаг кæнунцæ гъзæнтæй, ирд хуарæнтæй сæ хуарунцæ. Сабийтæ ахур кæнунцæ, асæ æма хузæй фæйнаехузæн ка æй, уæхæн нихмæвæрд характертæ уæдта листæг детальти сæ форма æма хуарæни хузтæй бавдесунбæл.

Гъ. Гъауай, æз æркæсон, куд исхузæ кодтайтæ гъзæнтæ, уомæ. Куд сæ æрæвардтайтæ тæрхæгутæбæл?

С. Рæсугъд. Аййев. Аци тæрхæгбæл киунугутæ еугурæйдæр еумæ æнцæ. Гъазæн киндзитæ дæр еумæ æнцæ, е ба æнкъард ма кæнонцæ. Ами ба – фæлмæн гъазæнтæ. Мæнæ ами ба – къозотæ æма аразæн æрмæг. Еугурæйдæр хецæн тæрхæгутæбæл æнцæ.

Гъ. Хъæбæр хуарз! Куд рæсугъд сæ ниххурстайтæ. Берæ сæ уарзетæ, е бæрæг æй. Уæ гъафæбæл ма ци бунат байзадæй, уоми ба сабийти уати мебели дзаумæутти хузтæ искæнетæ.

С. Аци къуми уодзæй мæ хуссæн.

Гъ. Ка ма фæххуссуй дæ хуссæнбæл?

С. Мæ арси хъæболæ. Мæн фарсмæ ба – мæ гъазæн киндзæ.

Гъ. Гъазæн киндзæ æма арси бæдоли хузтæ дæр кæнетæ. Минкъий æстъоли хузæ дæр искæнетæ. Уобæл сумах гъазгæ æма десаги рæсугъд хузтæ фæккæнетæ.

Сабийти уати хузæ десаги рæсугъд искодтайтæ. Уæхæн кæдзос æма æфснайд уати гъазун дæр, æма цæрун дæр, зæрдæн æхцæуæн фæууй.

18-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Музей»

Темæ: «Игъæлдзæг гъазæнтæ». Натурæй хузæ кæнун

Нисан: – Сабийти базонгæ кæнун, музейи ци куститæ кæнунцæ, уонæй еуей хæццæ – адæмон гъазæнти хуæздæрти æмбурд æма гъæуай кæнун.

– Ирæзун кæнун имисунадæ, фантази æма æнкъарунади бундор. Адæмон исфæлдистади дзауæмутти хæццæ зонгæ гæнгæй сæмæ ирæзун кæнун эстетикон æнкъарæнти лæдæруйнадæ.

Къохæй конд дзаумæуттæбæл куд ауæрдонцæ æма сæмæ уарзон цæстæй куд кæсонцæ, ка сæ искодта, уони кустæн ба агкаг аргъ куд кæнонцæ, уотæ сæ гъонбæл кæнун.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Алдæнбид гъазæнтæбæл цийнæ кæнун – эстетикон фæззелон, момент. Базонун лæдæрунадæ «фæлосун» – исрæсугъд кæнун. Хумæтаги элементтæй пайда гæнгæй (*тумбулагтæ, уадздзæгтæ, æстъæл-фитæ*), гъазæнбæл алдæнбид искæнун.

2. Хуэзэонунадæ

Сабийти гъос æрдарун ирд æма хузгин алдæнбидтитæмæ, цæмæй ирд, хуарæнтæй пайда гæнгæй, балæдæронцæ хуарæни хузти фæлосæн равгитæ.

3. Композици

Тъафæбæл равдесун еу кенæ цалдæр гъазæни, сабийти фæндонмæ гæсгæ (*барæг, гогуз, киндздзон кизгæ*).

Сабийти бон æй сæхецæн гъазæнтæ æргъуди кæнун, æнгъезуй гъазæнтæ æруодæгас кæнун, æма сæ аллихузон уавæрти бавдесун – гогуз æ бæдæлтти хæццæ, киндздзон кизгæ ба – барæги, æма у.и.

Косæндзаумæуттæ: хузгин фломастертæ.

Хузæвдист: ханхон-графикон, хузæвдисти характер – гъазæни схематикон хузæ ирд алдæнбидтити хæццæ.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: æргъæй конд цалдæр гъазæни: киндздзон кизгæ; гогуз, барæг æма æнд. Æргъæй конд гъазæн – уасæнтæ. Гъазæнти хузтæ. Дигорон адæмон гъазæнтæ æма сувениртæ.

Иуарунмæ: гæгъæди А-4; гуашь 12 хузи, цъæпотæ (*рæстæмбес æма минкъий*), палитрæ, дони къос, къохтæсарфæн.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, ракасайтæ, нæ къуари уати цæйбæрцæ гъазæнтæ ес? Ай размæ син сæ хузтæ кодтан. Гъазæн киндзити рæсугъд разгæмтти æма хæмпос цæрæгойти. Циуавæр цæрæгойти хузтæ кодтан, уони ма гъуди кæнетæ?

С. Арси хъæболæ, къæбис, маймули...

Гъ. Ами уин цитæ ес?

С. Кубиктæ, дамугъатæ, гъæзтитæ. Сæ еугур дæр æфснайд æнцæ.

Гъ. Мæнæ аци къуми ба уин цитæ ес?

С. Гъазæн мебель æма тæбæгътæ.

Гъ. Æнæгъæнæ аллихузон машинтти парк уæмæ ку ес. А ба æфсæнфæндаг ку æй...

С. Сауæнгæ ма нæмæ уæзесæн (подъемный кран) дæр ес!

Гъ. Фулдæр кæци гъазæнтæ уарзетæ æма уæ кæцитæй гъазун фæффæндуй?

Сабийти дзуепнитæ.

Гъ. Нуртæкки рæстæги берæ аллихузон гъзæнтæ ес: музыкалон, фæлмæн, механикон. Зонунцæ цæун, зарун æма дзорун. Алкæд атæ нæ адтæй. Раги дзамани сабийтæн гъзæнтæ нæ адтæй, уæдта сæ кæми балхæдтайуонцæ, уæхæн тукæнттæ дæр. Сувæллæнттæн адтæй, берæ сæ ка уарзта, уæхæн маддæлтæ, фиддæлтæ, нанатæ æма бабатаæ. Етæ сабийти хъæбæр берæ уарзтонцæ æма син хæлттæ, кымбустæ, гъæпмæ æма цари гæппæлтæй исаразиуонцæ гъзæнтæ. Гъæдæй ба син амадтонцæ æма кодтонцæ бæхтæ æма цонагътæ.

Гъонбалгæнæг сабийтаæма æвдесуй гъæдин, гъæмпин, æргъæй æма кымбустæй конд гъзæнти хузтæ.

С. Мæ нана дæр зонуй гъзæнтæ кæнун. бахудта мин гъзæн киндзæ Фатими æд разгæмттæ.

Гъ. Дигорæмæ раги дзамани сабийтæн худтонцæ рæсугъд кымбустæй гъзæн киндзитæ, сæ уæле разгæмттæ, уотемæй. Бæхтæ, дæркытæ, уæритæ æма æнд. ба кодтонцæ æргъæ кенæ гъæдæй. Кæсайтæ мæнæ ардæмæ.

Гъонбалгæнæг сабийтаæма равдесуй цалдæр адамон гъзæни кенæ сæ хузтæ.

Гъ. Адæн рагæй пайда кæнунцæ æргъæй. Аразтонцæ си: къостæ, тæбæгътæ, гъосинтæ. Æргъæй ма сæмæ уæлдай ку байзаидæ, уæд уомæй ба сабийтæн гъзæнтæ искæниуонцæ. Гъзæнтæ аразтонцæ хом æргъæй, уæдта сæ иссор кæниуонцæ æма сæбæл аллихузи хузтæ искæниуонцæ. Мæнæ ауæхæнттæ адтæнцæ, æркæсайтæ сæмæ.

Гъонбалгæнæг равдесуй æргъæй конд цалдæр дзаумауи, сабийтаæ ба сæ гъудитæ гъзæнти туххæй зæгъунцæ.

С. Аци ездон кизгæ зонтикки хæццæ æй. Айæ ба базарæй æ цетени хъаз хæссуй. Мæнæ ба – бæхгин. Амæ ба – гогуз æ бæдæлтти хæццæ.

Æндæр еститæ дæр æнгъезуй æвдесун.

Гъ. Аци гъзæнтæ уæ зæрдæмæ цæунцæ?

С. Гъо! Аци гъзæнтæ æнцæ ирд, рæсугъд æма игъæлдзæг.

Гъ. Адтæй ма æргъæй конд уасæнтæ дæр. Мæнæ ауæхæнттæ. Мах бон дæр æй анæй æскъотт кæнун.

Сабийтæмæ радтун гъæуи уасæнтæ, цæмæй байгъæлдзæгдæр уонцæ.

С. Нæ зæрдæмæ хъæбæр цæунцæ! Фæйнахузти уасунцæ! Игъæлдзæг æнцæ.

Гъ. Аци гъзæнтæ еци рæстæги дæр сабийти зæрдæмæ хъæбæр цудæнцæ, фал сæттагæ адтæнцæ. Сувæллони къохæй ку æрхауидæ, уæд листæг пурхæ ниууидæ. Сабий ба ибæл æрхун кодта. Уæдæй нурмæ рацудæй берæ рæстæг. Нуртæкки ес берæ фабриkitæ, етæ сабийтæн берæ аллихузон рæсугъд гъзæнтæ кæнунцæ. Фал адæн не 'ронх кæнунцæ, сæ нанатæ æма бабатæ цæмæй гъзæнтæ, еци рагон гъзæнтæ. Уомæн, æма æнцæ игъæлдзæг, хæлар æма зæрдæмæдзæугæ. Нуртæккæ дæр адæн æлхæнунцæ уæхæн гъзæнтæ, æрмæст гъзунмæ нæ – сувениртæн. Фæндуй уæ, цæмæй сумахмæ дæр уа ауæхæн гъзæнтæ?

Сабийти дзусæннитæ.

Гъ. Аци гъзæнтæ æнцæ фæйнахузти. Алке дæр си æй дессаг конд. Гъзæнтæн сæ хуæздæрти æрæмбурд кодтонцæ æма си коллекци искодтонцæ адæмон гъзæнти музеййæн. Музей ци æй, уой ма зонетæ? Зæгъйтæ æй.

С. Музеййи фæууй рагон, зæронд дзаумауттæ, хузтæ æма гæгъæдитæ.

Гъ. Раст загътайтæ. Музеййи фæууй историон æма культурон хæзнатæ. Аци гъзæнтæ дæр адæмæн хъазар æнцæ, берæ сæ уарзунцæ æма сæ гъæуай кæнунцæ музеййи, цæмæй сæ еугурайдæр фæййинонцæ.

Мах фæййидтан берæ гъзæнтæ: хузти æма не стъолабæл. Фæндуй уæ сæ хузтæ искæнун?

Сабийти дзусæннитæ.

Гъ. Уæ зæрдæмæ си хъæбæрдæр кæци фæщудæй, уой исхузæ кæнетæ.

С. Мæн фæндуй сæрбæрзонд гогузи хузæ искæнун. Мæн ба – киндздзон кизгæ рæсугъд пълций, æ къохи ба – цетенæ, уотемæй. Æз ба бæхбæл бадæги хузæ кæндзæн.

Гъ. Ке уи ци фæндуй, уой хузæ кæнæд. Уæ бон æй нæуæг гъзæн æргъуди кæнун æма ин æ хузæ искæнун. Кæд уи есге фæндуй уруссаг нæ, фал дигорон кизги кенæ биццеуи бæхбæл исхузæ кæнун, уæд æй кæнæд.

Сабийтæ тъæфтæбæл устур хузтæ кæнунцæ. Гъос æрдарун гъæуй гъазæни характеристæ – цæстуарзон, игъæлдзæг. Кæд хузæ минкъий рауадæй, уæд ма ин æ рази дуггаг искæнун.

Гъ. Исхузæ кæнтæ, киндздзон кизгæ цума гогузæн хуæруйнаг дæдтуй, кенæ ба базарæй цæугæй фембалдæй бæхгинбæл, кенæ гогуз æ бæдæлтти хæццæ. Нур ба лæмбунагдæр æркæсэн, гъазæнтæбæл ауæхæн рæсугъд хузтæ куд рауадæй? Цæмæй конд æнцæ?

Сабийтæ лæмбунаг кæсунцæ гъазæнти хузтæмæ æма искæнунцæ хатдзæг – этæ хумæтæги элементтæй арæзт æнцæ.

С. Зилдæгутæй, æстъæлфитæй æма аллихузон къæдзæ-мæдзæ хæнхитæй.

Гъ. Уинетæ, зинæй си неци ес. Еци элементти хузтæ кæнун зонетæ?

С. Гъо, зонæн.

Гъ. Уони тергадигай хузæ кæнун гъæуй, хæлæф нæ гæнгæй. Хуарæни хузтæ ба гъæуама уонцæ игъæлдзæг. Уæхе алдæнбидтитæ æргъуди кæнетæ, æма уæ куд фæндуй, уотæ ниххуаретæ.

19-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Фидибæстæ гъæуайгæнгутæ»

Темæ: «Фæндуй мæ служба кæнун æфсади.» Фæййингæ æримисуйнагти бундорбæл хузæ кæнун

Нисан: – Сабийтæн балæдæрун кæнун, ци æй æфсад, цæмæн гъæуй æма циуавæр æфсæдтæй арæзт æй. Бæрæгбон – Фидибæстæ гъæуайгæнгути бон.

– Ирæзун кæнун цæмæдесдзийнадæ æма имисунадæ.

– Гъонбæл кæнун сабийти нуриккон æфсæдтон техникамæ æмхиц унмæ, цæмæй уарзонцæ Фидибæстæ, æ гъæуайгæнгутæн ба кадæ æма аргъ кæнонцæ.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Фæлтард æма арæхсунадæбæл косун, берæвæрсуг техникон форми хузæ гæнгæй.

Уæлдай лæмбунаг син сæ гъос æрдарун сæрмагонд хæйттæмæ (дзармадзани хæтæл, танки цæлхитæ æма æнд.).

2. Хуэзэзонунадæ

Карз æма æнцон лæдæрæн хуарæнтæй пайда кæнун. Фулдæр – кæрдæгхуз хуарæнтæ.

3. Композици

Альбоми тьяфæбæл цалдæр æфсæддон техникей хузтæ: тæхуй хуæдтæхæг, танкитæ паради, парашютон десант, кенæ ба æфсæдтони фигурæ (*морякки, инæлари, танкисти ...*)

Косæн мадзæлттæ: хузгин фломастертæ.

Хузæвдист: ханхон-графикон, уæлхурст элементти хæццæ.

Хузæвдисти характер – æфсæддон мадзæлтти схематикон хузтæ (сæ форми сæйраг уаг син балæдæрун).

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: салдæттæ æма æфсæддон техники гъзæнти фæлуститæ. Æфсæддон техники хузтæ (танкæ, дзармадзан, хуæдтæхæг æма æнд.)

Æфсæддонти хузиститæ (æнгъезуй газеттæ æма журналтæй исесун) æма символтæ: стъалутæ, пьагæнттæ, майдантæ æма æнд.

5..6 анздзуд сабийти хузтæ æма хузгæнгути репродукцитæ æфсæддон темæбæл.

Иуарунмæ: гæгъæди А–4, 12 хузгин фломастери.

Рагагъонмæ куст.

Сабийтæн рагацау зæгъун, цæмæй æрбахæссонцæ сæ бийнонти хузиститæ, æфсæддон нисантæ (ходæ, ронæ æма æнд.), кенæ æфсæддон гъзæнтæ æма сæбæл радзорун.

Ахури цуд

Гъ. Ацибон нæ ахури рæстæг уæлдай цæмæдесдæр уодзæй биццеутæн. Æркæсайтæ, ме стъолбæл цитæ ес, уомæ.

Гъонбæлгæнæг сабийтæмæ æвдесуй салдæттæ æма гъзæн-æфсæддон техники фæлуститæ: танкитæ, дзармадзантæ, наутæ, хуæдтæхгута. Сабийтæ си гъазунцæ æма дзорунцæ, ци æнцæ, уой туххæй.

Гъ. Мæнмæ гæсгæ æй базудтайтæ, нæ абони ахури темæ циуавæр æй, уой?

С. Æфсæддон.

Гъ. Куд гъуди кæнетæ, абони ауæхæн темæбæл цæмæ дзордзинан?

С. Тагъд нæмæ уодзæй бæрæгбон.

Гъ. Циуавæр?

С. Фидибæстæ гъæуайгæнгути бон. Мах имæ цæттæ кæнæн – ахур кæнæн зартæ æма æмдзæвгитæ.

Гъ. Цума циуавæр бæрæгбон æй е? Арфитæ кæмæн фæккæнунцæ?

С. Е нæлгоймæгти бæрæгбон æй. Еугур æфсæддонти бæрæгбон, нур æфсади ка æй, уæдта ка адтæй, уони бæрæгбон.

Гъ. Сумах бийнонтæй еске службæ кодта кенæ кæнуй? Æз уи курдтон, цæмæй син сæ хузититæ æрбахæссайтæ.

Сабийтæ æвдесунцæ сæ бабати, фиддæлти, æнсувæрти æфсæддон хузититæ æма дзорунцæ, циуавæр æфсæддон хæйтти службæ кодтонцæ, уой.

Гъ. Æнæмæнгæ син бæрæгбони раарфæ кæндзинайтæ. Сабийтæ, æма мах ба нæ биццеутæн цæмæ кæндзинан арфитæ?

С. Уотæ æмбæлуй, етæ дæр ку исустур уонцæ, уæд æфсади службæ кæндзæнцæ. Етæ нæ исонбони салдæттæ, афицертæ æма маряктæ æнцæ.

Гъ. Нуртæккæ бал нæ биццеутæ кизгутти гъæуай кæнунцæ фудуаг биццеутæй уæдта цæрæгойтæ æма мæргъти, фал ку исустур уонцæ, уæдта гъæуай кæндзæнцæ нæ Райгурæн бæстæ. Биццеутæ, уæ къохтæ исдарайтæ, æфсади уи службæ кæнун ке фæндуй?

С. Æз кастæн морякти туххæй киномæ æма мæ фæндуй моряк исун. Мæн ба – тæхæг. Мæ хестæр æнсувæр æфсади десантник адтæй æма мæн дæр десантник исун фæндуй. Мæнæн ба мæ баба афицер æй.

Гъ. Гъеуони хузтæ еугурæй дæр нуртæккæ искæндзинан. Кизгуттæ дæр сæ фиддæлтæ æма æнсувæрти хузтæ кæндзæнцæ. Æма син миййаг ести ку нæ уайа, уæд син, цид, биццеутæ фенхус кæнæнтæ. Моряк исун ке фæндуй, е цæй хузæ кæндзæй?

С. Æфсæддон науи – крейсери, кенæ ба дони буни цæуæг бæлæгъ (*подводная лодка*).

Гъ. Ке фæндуй, е танкити хузтæ паради рæстæг искæндзæй. Æма уæд тæхæг исун ке фæндуй, е ба цæй хузæ кæндзæй?

С. Арвбæл мегъти астæу хуæдтæхæг, кенæ ба хуæнхти сæрмаæ вертолет.

Гъ. Нæ горæти сæрмаæ дæр вертолеттæ арæх фæттæхунцæ, мах сæмæ кастан.

Гъонбæлгæнæг æвдесуй æфсæддон техники хузтæ, уой фæсте сабийтæ æркæсунцæ гъазæн фæлустуи модельтæмæ.

Гъ. Хуæдтæхæги хузæ ку кæнай, уæд цитæ искæнун гъæуй?

С. Гураæ, базуртæ æма къæдзелæ.

Гъ. Цæй хузæн æй хуæдтæхæг?

С. Маргъи.

Гъ. Æцæгæйдæр. Хуæдтæхæг æй устур æфсæн маргъи хузæн, устур базурти хæццæ. Хуæдтæхæги бон айдагъ уæлдæфи тæхун нæй, фал ма цийфæндуй рауæн дæр парашюттæбæл ракалун танкитæ, æфсæддон техникаæ æма десантникти.

Уæд вертолетбæл ба ци исхузæ кæндзинайтæ?

С. Вертолетæн искæндзинан æ сæрмаæ цъæрæхснаги устур пернæ, фæстегæй ба – даргъ къæдзелæ.

Гъ. Вертолет æ пернæмæ гæсгæ туасæги (*стрекоза*) хузæн æй. Науи хузæ ка кæндзæй, е имæ лæмбунæг æрæкæсæд, цæмæй ин æнцондæр уа æ хузæ искæнун.

С. Е æфсæддон науæ æй. Ес ибæл дзармадзан. Мæнæ ардæгæй ба ракетитæ рауадзунцæ, уой мин мæ баба дзурдта.

Гъ. Хуæдтæхгутаæ кæми æрбадунцæ, уæхæн устур наутæ дæр ес. Айæ ба танкæ æй. Уомæн дæр æ цæлхитæ машини цæлхити хузæн æнцæ?

С. Нæгъ. Танкæбæл ес къæндзу цæлхитæ (гусеницитæ), уомæ гæсгæ æ бон æвæндаг рауæнти цæун æй.

Гъ. Сабийтæ, куд гъуди кæнтæ, абони нæ хуарæнти хузтæй сæйрагдæр кæци уодзæй? Æма цæмæ?

С. Кæрдæгхуз хуарæн. Уомæн, æма æфсæддон дарæси уæдта техники хузæ ирд ма уа æма идардмæ ма зинна.

Гъ. Раст загътайтæ. Æфсæддонтæ гъæуама кæрдæг, къотæргæ æма бæлæсти астæуæй бæрæг ма уонцæ, уомæ гæсгæ сæ дарæс дæр æма техникаæ дæр гъæуама кæрдæгхуз уонцæ.

Гъ. Хузæ кæнæн.

Ци дессаги алихузон рæсугъд хузтæ кæнетæ! Ес нæмæ танкитæ, наутæ, хуæдтæхгутаæ, парашютон десант, сауæнгæ ма нæмæ инæлари хузæ дæр ес. Хъæбæр хуарз!

Уæхæн æфсад æма нæмæ гъæздуг техника ку уа, уæд нæ Фиди-бæстæ алкæддæр гъæуайгонд уодзæй, дуйней ба – сабур. Аци хузтæ ба бæрæгбони балæвар кæндзинайтæ уæ бабатаæ, дататæ æма фиддæлтæн.

20-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Мади бон»

Темæ: «Авдæни зар». Фæййингæ æрмисуйнæгти бундорбæл хузæ кæнун

Нисан: – Идарддæр архайун цæстуарзон æма фæлмæнзæрдæ мади сорæтбæл.

– Ирæзун кæнун сорæт уинунадон гъуди, æнкъарунаæдти бундор.

– Ирæзун кæнун сабийти феппайунадæ æма уоди уаги æнкъарунади дуйне. Музыкалон æма фæййингæ æнкъарæнти фæрци хуæздæр кæнун исфæлдистадон æргъудидзийнадæ, хузгæнæн мадзæлтгæй сорæт аразгæй.

– Гъонбæл кæнун уарзондзийнади æнкъарæнтæ силгоймаг – мадæмæ, кадæ æма ин агкаг аргъ кæнун.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Дууæ тасагæ гурей фæрци (мадæ æма сабиййи) бавдесун хæстæг æма уарзондзийнади æнкъарæнтæ.

2. Хуарæнзонунадæ

Пайда кæнун рæсугъд, уарзондæр, хæлар æма фæлмæн хуарæнтæй. Хуарæнти фæрци равдесун хе æнкъарæнти уаг хузæвдистмæ.

3. Композици

Гъафæбæл бавдесун устур дууæфигурон композици, адæни æхсæн рахаститæ æма сæ тухгин æнкъарæнтæ.

Косæн мадзæлтгæ: гуаш.

Хузæвдист: хузæгонд. Хузæвдисти характер – ниййерæги карзсхематикон хузæ авдæни рази, кенæ – сувæллон æ гъæбеси.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: авдæнæ; музыкалон фон – авдæни зар. 5...6 анздзуд сабийти хузтæ æма хузгæнгути уадзимисти хузтæй «мадæ æма сабий»-йи темæбæл.

Иуарунмæ: Гæгъæди А-4; гуаш 12 хузи, цъæпотæ (*рæстæмбес æма минкъий*), палитраæ, дони къос, къохтæ сæрфæн.

Ахури цуд

Игъусуй сабур, сабийтæ ке зонунцæ, уæхæн авдæни зар. Сабийти уати – авдæнæ, авдæни ба – гъазæн киндзæ баст. Гъонбæлæнæг авдæни цори æрбадуй æма æй уозуй. Уарзон цæстæнгасæй кæсуй «сувæллонмæ» æма ин заруй. Исесуй æ гъæбесмæ киндзи æма æй барæвдауй уæдта фæстæмæ авдæни ниббæттуй æма æ разей фестуй.

Гъ. (*нидæн гъæласæй*). Сабийтæ, куд гъуди кæнетæ, ацибон ке хузæ кæндзинан? Цæмæ равзурстан ауæхæн темæ? Циуавæр мелоди игъосетæ нуртæккæ? Æрмæст, дзуап гæнгæй гъæрæй ма дзоретæ, нæ минкъий бафунæй æй.

С. (*сосæггай*). Е æй авдæни зар. Заргæ ба æй фæккæнунцæ маддæлтæ, сæ минкъий сабий ку фæххуссун кæнунцæ, уæд.

Гъ. Мадта, ацибон ке хузæ кæнæн? Ба æй зудтайтæ?

С. Мади хузæ. Уомæн æма тагъд уодзæнæй силгоймæгти бæрæгбон – 8-аг мартъи. Мах дæр нæ маддæлтæн арфæ кæндзинан.

Гъ. Ами намæ – равдауæндони арæх фезæлуй ездон мелоди –ди-горон авдæни зар. Уæ зæрдæмæ цæуй?

Сабийти дзусæппитæ.

Гъ. Уæ нанатæ æй зардтонцæ уæ маддæлтæн, етæ ба æй сумахæн фæззарунцæ, нæ кизгуттæ ба сæ киндзити ку фæууозунцæ, уæд æй фæззарунцæ. Фал ку исустур уонцæ, уæдта...

С. Мах дæр аци зар кæндзинан нæ сабийтæн.

Гъ. Алли адæмихатмæ дæр ес авдæни зартæ. Алли бæстити маддæлтæ дæр сæхе æвзагбæл фæззарунцæ сæ сувæллæнттæн. Маддæлтæ берæ уарзунцæ сæ сувæллæнтти, уозæлунцæ сæбæл, гъонбæл сæ кæнунцæ.

Гъонбæлæнæг сабийтæмæ æвдесуй хузгæнгути уадзимисти хузтæ маддæлти туххæй. (Кæсæ кæстæр къуари 2 темæ, 21 ахури усæмæ.)

Гъ. Музыкалон ахури усми рæстæг сумах игъустайтæ рæсугъд зартæмæ. Еци зартæ æнцæ, мадæ æ сувæллони куд берæ фæууарзуй, уобæл. Сумах ба уæ маддæлти уарзетæ?

С. Ӕз берæ уарзун маæ мади! Маæ цори ку нæ фæууи, уæд æнкъард фæккæнун. Маæ мадæй хъазардæр мин дуйнетæбæл неке æй! Маæ мадæ æй еугуремæй имонаудæр æма рæсугъддæр. Маæ мадæ маæ берæ уарзуй!

Гъ. Ацибон алкедæр кæнуй æ мади хузæ. Куд берæ уæ уарзуй, куд уин фæззаруй, куд уæ фæххусун кæнуй, куд уин фæхъхъуритæ кæнуй, уони гъæуама уæ хузти равдесайтæ.

Зармæ игъосетæ æма сабургай заргæ дæр кæнтæ, æрмæст, авдæни ка хуссуй, уой ма райггал кæнтæ. Ӕримисетæ, уæ маддæлтæ уæ куд узтонцæ минкыййæй æма хузæ дæр кæнтæ. Мади хузæ куд кæндзинан?

С. Ӕгас гъæфæбæл устур хузæ. Уæдта ин æ дзигкотæ, цæститæ æма медбилти бахудт дæр искæндзинан.

Гъ. Арæхсгай хузæ кæнетæ, рæсугъд æма уарзондæр хуарæнти хузтæй пайда кæнетæ. Циуавæр хуарæн уарзис фулдæр?

С. Ӕз рохснæгхуз уарзун. Ӕз ба – бор. Маæ мадæ ба – æрвхуз, ес ин рæсугъд æрвхуз пьолци æма æй еци пьолций исхузæ кæндзинæн.

Гъ. Уæхе ба уогæ исхузæ кæнтæ, цæмæй бæрæг уа, уæ маддæлти хъæбæр берæ ке уарзетæ æма ин хъуритæ ке фæккæнетæ.

Гъонбалгæнæг сабийти разæнгард кæнуй, цæмæй аййевадон маддæлтти фæрци – хæнхити тасунадæ æма имон хуарæнти хузтæй бавдесонцæ дууæ уодей уарзондзийнади æнкъарæнтæ.

Гъ. Уæ хузтæмæ гæсгæ бæрæг æй, уæ маддæлти хъæбæр берæ ке уарзетæ, е. Хъæбæр дзæбæх сæ исухзæ кодтайтæ. 8-аг Мартъимæ уин уæ хузтæй исараздзинан равдист æма уин сæ уæ маддæлтæ фæууиндзæнцæ.

21-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Дæсниæдти дуйне»

Темæ: «Дохтур Айболит». Аргъауи бакасти фæсте зæрдæмæ фæццаугæ æнкъарæнтæмæ гæсгæ хузæ кæнун

Нисан: – Сабийти хæстæгдæр базонгæ кæнун дохтури æма фонси дохтури дæсниади хæцца.

– Ирæзун кæнун имисунадæ, сорæтон гъуди æма æнкъарæнти бундор, гъзти медагæ зæрдæмæ фæццаугæ æнкъарæнти рæуаги.

– Гъонбæл кæнун сабийти, цæмæй цæрæгойти уарзонцæ æма сæбæл уозæлонцæ. Игурун сæмæ кæнун раст зæрдæдард медицини косгутæмæ, цæмæдесдзийнадæ дохтури дæсниадæмæ.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Адæймаг æма цæрæгойти гурти хузтæ кæнуни фæлтардадæ ирæзун кæнун.

Бавзарун, сæ гъудимæ гæсгæ куд баст æнцæ, уой син се 'змæлдтитæй бавдесун.

2. Хуарæнзонунадæ

Хуарæни хузтæй аргъауи сæрмагонд уавæри меддуйней æнкъарæнтæ бавдесун. Хуарæнти хузтæ: мæтъæл, игъæлдзæг.

3. Композици

Тъафæбæл бавдесун адæймаги гурæ (Айболити) æма цæрæгойти (сабийти фæндонмæ гæсгæ). Равдесун адæймаг æма цæрæгойти архайдон æма эмоционалон æнкъарæнти бастдзийнадæ.

Косæндзаумауттæ: сойнин мелтæ.

Хузæвдист: хузгин графика. Хузæвдисти характер – адæймаг æма цæрæгойти карзхарактерон хузæ сæ эмоцити хæццæ.

Æнхуси æрмаг

Æвдесунмæ: К. Чуковскийи киунугæ «Дохтур Айболит» æма киунуги хузти иллюстрацитæ. Айболити хузæ кенæ æ гъазæн. Дохтури хуасти фæлуст (аптечка, гъазæн хуастæ дæр æнгъезуй). Устур шприц.

Иуарунмæ: гæгъæди А-4, сойнин мелтæ.

Рагагъонмæ куст:

Бакæсун К. Чуковскийи аргъау «Дохтур Айболит». Сабийти гъос æрдарун Айболити фæлгонцмæ – бæгъатæр æма хæларзæрдæ.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, æнгъæлдæн, æма нæбæл цидæр бæллах æрцудæй! Æрбакæсайтæ.

Гъонбæлгæнæг кезугай тергадигай есуй стъолæй гъазæнтæ. Сирдтæн сæ дзæмбута, гъостæ, æма хъуртæ бæститæ. Етæ сæргубур æма мæтъæлæй стъолбæл лæууицæ. Сабийтæ сæ ку

фэйидтонца, уэд син артсерегъед кодтонца ама син сә гъунта кьохай фәлмән хафунца. Баархайун, цәмәй сабийтәмә фәззинна «сәйгә» гъазәнтә барәвдауни сәнкъарәнтә.

Гъ. Цума ци әрцудәй?

С. Әвәдзи, сәйгә әнцә нә цәрәгойтә – гъазәнтә.

Гъ. Ама ци бакиндәуа? Ка нин исдзәбәх кәндзәй нә уарзон сирдти?

С. Дохтурмә фәдздзорун гъәуй.

Гъ. Цәмән нә гъәунцә дохтуртә? Ресагә уколтә фәккәнунцә, маст хуастә нин фәнниуазун кәнунцә. Кәд сәхуәдтә ести амаләй исдзәбәх уиуонцә.

С. Нәгъ, дзәбәх кәнун сә гъәуй.

Гъ. Ама сә нәхуәдтә ку исдзәбәх кәнән, уәдта? Әрбакәсайтә, мәнә мәмә цитә ес.

Гъонбәлгәнәг сабийтәмә әвдесуй аптечка: хуастә, зеленка, бинт, устур шприц ама әнд.

Гъ. *(ә гъәләс райивгәй).* Нуртәккә еугуремән дәр кәндзинан уколтә! Байсәрддзинан уә зеленкәй, фәйнә 5-гай кенә 8-гай хуаси уин раддзинан цәмәй тагъддәр радзәбәх уайтә!!

С. Махән не’нгезуй. нә сәйгити нин гъәуама дохтур исдзәбәх кәна. Е зонуй, циуавәр хуастә син дәдтун гъәуй, уәдта уколтә кәмән кәнун гъәуй, уони дәр.

Гъ. Сумах раст айтә. Мах гъәуй, ә куст хуарз ка зонуй, уәхән дохтур. Дохтур сәрмагонд дәсниадә әй. Берә гъәугә ама әхсицгә дәсниәдтә ес дуйней. Ранимайайтә сә, циуавәртә си зонетә.

С. Гъонбәлгәнәг, хуәруйнагәнәг, шофир, уәйгәнәг, әфсәддон.

Гъ. Мах алли бон дәр фембәлән, еци дәсниәдтә кәмә ес, уәхән адәнбәл. Фал ес уәхән дәсниадә, кәци феронх уй, әрмәстдәр әй әргъуди кәнән, ести ни ку исресуй, уәд: нә хьуртә, сәр, губун. Цума куд хуннуй еци дәсниадә?

С. Дохтур.

Гъ. Гъәйдә, дохтурмә фәдздзорән! Барәнуайтә... Махән нә цәрәгойтә әцәг ку нә әнцә, гъазәнтә нин әнцә, ама нә уәд әндәр дохтур гъәуй.

С. Дохтур Айболитмæ фæддзорун гъæуй.

Гъ. Раст загътайтæ! Айболити туххæй мах кæсгæ дæр цидæргæ кодтан... Æма еци Дохтур Айболит ка æй?

С. Е æй аргъæутти дессаги дохтур. Фонс æма сирдти фæддзæбæх кæнуй. Æй хъæбæр хæларзæрдæ, киунугæ дæр ибæл ниффинстонцæ. Е нин банхус кæндзæй!

Гъ. Гъуди ма кæнтæ, ке дзæбæх кодта?

С. Робаси, тæрхъоси, гъоги, берæгъи, бегемотти, хæлаури, хъæбузай. Еу загъдæй, еугурей дæр!

Аргъауи Айболит ке дзæбæх кодта, еци сирдти сабийтæ сæ зерди æрæфтауицæ. Гъонбæлгæнæг æвдесуй аргъауи иллюстрацитæ. Уой фæсте киунугæ еуварс райсуй, цæмæй киунугæмæ гæсгæ ма хузæ кæнонцæ.

Гъ. Гъæйдæ, фæддзорæн Айболитмæ.

С. Дохтур Айболит! Дохтур Айболит!

Гъонбæлгæнæг райсуй гъазæн-Айболити, ку нæ уа, уæдта æ хуист дæр æнгъезуй.

Гъ. Айболит ке дзæбæх кæнуй æма сæ куд дзæбæх кæнуй, уой аци бон исхузæ кæндзинан. Алкедæр равзардзæй цæрæгой æма ин æ хузæ искæндзæй. Ке фæндуй, е исхузæ кæнæд, Айболит куд дзæбæх кæнуй къæбиси, арси хъæболи, тигри бæдоли. Мæнæ сæйгитæ æнкъардæй хъæнттæй лæуунцæ æма кæунцæ. Ресунцæ сæ хъуртæ, губунтæ, дзæмбутæ æма къæдзилтæ дæр. Тагъддæр исхузæ кæнун гъæуй, Айболит сæ куд радзæбæх кодта, уой. Ци исхузæ кæндзинан?

С. Сæ тæвдæ син тæвдæбарæнæй (градусниккæй) куд баруй, адгин хуастæ син куд дæдтуй, сæ къæхтæ син куд бæдтуй.

Гъ. Æнæгъæнæ гъæфæбæл устур хузæ кæнæн. Дохтур минкый биццеу нæ æй, фал баргъон – устур нæлгоймаг. Куд гæнгæй æ хузæ? Циуавæр хъæпбæлти?

Сабийтæ Айболити хъæпбæлтæмæ кæсунцæ. Гъонбæлгæнæг сабийти гъос æрдаруй дохтури уæледарæси хецæндзийнади бæрæггæнæнтæмæ.

С. Уорс халат, уорс ходæ. Ходæбæл ба сурх дзиуари (крест) хузæ искæнун. Дохтурмæ фæууй тæвдæбарæн, шприцтæ æма хуастæн хурдзин.

Гъ. Хузæ кæнуни размæ хуарз рагъуди кæнтæ, цæрагойти ци хузæнаы æвдессинайтæ: мæтгæлæй, сæйгæй, кæугæй, дохтурмæ ку æрбацудæнцæ уæд, æви ку исдзæбæх æнцæ, уæд куд цийнæ кодтонцæ æма кафтонцæ игъæлдзæгæй. Е нæ гъæуй, цæмæй хуарæнти хузтæ раст равзарæн. Ци хузæ кæндзæнæ ду?

С. Тæрхъос Айболитмæ æрбацудæй, кæуй, уомæн æма æ къах хъæбæр ресуй.

Гъ. Циуавæр хуарæнтæ райссæнæ – ирд, игъæлдзæг æви æнкъард?

С. Æнкъард хуарæнтæ.

Гъ. Ду ба ци исхузæ кодтай?

С. Айболит исдзæбæх кодта къæбиси æма е нур игъæлдзæгæй гæппитæ кæнуй. Уомæ гæсгæ равзурстон ирд, æма игъæлдзæг хуарæнтæ.

Гъ. Хъæбæр хуарз! Дессаги рæсугъд хузтæ искодтайтæ! Уæ хузтæй сумах банхус кодтайтæ Айболитæн нæ гъазæн-цæрагойти исдзæбæх кæнунмæ. Уодагас сирдти æма цæрагойти ка дзæбæх кæнуй, еци дохтур ба хуннуй «фонси дохтур» (*ветеринар*). Нур сумах балæдæрдтайтæ, дохтури дæсниадæ куд гъæугæ æма ахсгиаг æй, уой. Сæйгæ ку кæнайтæ, уæд ма тæрсиайтæ уколтæй. Дохтур уæ радзæбæх кæндзæй æма бабæй уе 'мбæлтти хæццæ игъæлдзæгæй гъаздзинайтæ!

22-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Транспорт»

Темæ: «Космосон науæбæл балци». Æримисунадæ æма фантазий бундорбæл хузæ кæнун.

Нисан: – Урухдæр кæнун сабийти зонундзийнæдтæ транспортти туххæй (зæнхæбæл толæг, уæлдæфи тæхæг, дони цауæг). Космосон науæ – не 'сон бони транспорт.

– Ирæзун кæнун сабийти фантази, имисунадæ æма цæмæдес ун зонундзийнæдтæмæ.

– Игурун кæнун сабийтæмæ уарзон æнкъарæнтæ нæ планетæ – «Зæнхæ»-мæ, цæмæй æй уарзонцæ, гъæуай æй кæнонцæ æма ибæл ауодонцæ.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Бавдесун ракети цуд – хæрдмæ куд истæхуй, уой.

Ахур сæ кæнун минкъий формитæ æма элементти хузтæ кæнунбæл (*астъалутæ, планетитæ, науи хæйттæ*).

2. Хуарæнзоннадæ

Тæхун куд æхцæуæн æй, уой хуарæнти фæрци равдесун, æнахур уавæр ба – æрттевагæ, ирд хуарæнтæй.

3. Композици

Тæхгæ ракетæ (*космосон науæ*) космонавти хæццæ стъалугин арви фонбæл исухузæ кæнун.

Косæндзаумауттæ: гуаш хузгин гæгъæдибæл, гуаш æрттевагти хæццæ.

Хузæвдист: хузæгонд графикай æнхæстгонд. Хузæвдисти характер – космосон науæ æма космонавтти схематикон хузæ космоси.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: хузититæ – космонавт скафандри, ракетæ, планетитæ. Глобус. Космоси темæбæл музыкæ («Spase», «Enigma» æма æнд.).

Иуарунмæ: хузгин гъæгæди А-4. гуашь 12 хузи, палитра, цъæпотæ (минкъий æма рæстæмбес), дони къос, къохтæ сæрфæн. Æрттевагти хæццæ гуашь (еу фæлуст).

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, ацибон цидæр дессаги æнахур бон æй? Гъæуама уайтæ лæмбунæг æма къæрцгъос, æз ци зæгъон, уой кæнтæ, уомæн æма рабалци кæндзинан космосмæ, æнæзонгæ дуйнемæ, идард æстъалутæмæ! Фæндуй уæ?

С. Гъо, хъæбæр нæ фæндуй!

Гъ. Уой туххæй гъæуама уæ цæститæбæл рагъазун кæнайтæ, цума æцæг космонавттæ айтæ, уой. Космосмæ тæхунмæ космонавти циуавæр уæледарæс гъæуй? Æнæуой хъæпбæлти æнгъезуй фæттæхун?

С. Нæгъ, гъæуй æй сæрмагонд хъæпбæлтæ – комбинезон.

Гъонбæлгæнæг æвдесуй скафандри медæгæ космонавти хузæ. Сабийтæ лæмбунæг кæсунцæ комонавти уæледарæси хецæн хæйттæмæ æма сæ гъудитæ дзорунцæ.

Гъ. Космонавти дарæс хуннуй «скафандр». Е гъæуай кæнуй космонавти, бауæри гъæугæ тæвдæдзийнадæ дарун æ бон æй. Ска-

фандри космонавтæн æ бон æй спутники хурфæй æндæмæ – арви итигъдадæмæ рахезун. Космонавти уæледарæс базудтан, нур ба радзорæн алихузон транспортти хузти туххæй. Уæ зæрди æрæфтауайтæ, циуавæр транспортти хузтæ зонетæ, уой.

С. Трамвай, машинæ, поезд, мотоцикл.

Гъ. Æма дони цауæг транспорт ба?

С. Науæ, бæлæгъ (лодка), катер, æфсæддон крейсер.

Гъ. Уæлдæфи тæхæг ба? Ци тæхуй арвбæл?

С. Вертолет, хуæдтæхæг.

Гъ. Еци транспорттæй нин ескаæци исбæздзæй космосмæ фæттæхунмæ? Зæгъæн, хуæдтæхæг кенæ вертолет.

С. Нæгъ. Мах гъæуй ракетæ – космосон науæ.

Гъ. Гъæйдæ, æркæсæн, цæхæн æй космосон науæ, уомæ.

Гъонбæлгæнæг æвдесуй космосон науи хузæ, лæмбунæг ин æркæсун кæнуй æ конструкци æма хецæн хæйттæмæ.

Гъ. Ацибон, ауæхæн науи космосмæ куд тæхæн, уой хузæ кæндзинан. Цæмæй нин дессагдæр рауайонцæ нæ хузтæ, уой туххæй ба рагъуди кæнун гъæуй, ци хузæ кæндзинан, уобæл. Гъеууой туххæй ба дзæбæх æрбадетæ, уæ цæститæ ницьцъундæ кæнетæ æма сæбæл рагъазун кæнтæ, цума æцагæйдæр скафандри медæгæ бадетæ ракети хурфи, уой.

Нур ба уæ рæнттæ балвасетæ æма райдайæн нимаюн: фондз, цуппар, æртæ, дууæ, еу... старт! Фæттæхæн!

Хуæздæр уайдæ космосон музыки фонæй испайда кæнун.

Гъ. Ракетæ хъæбæр бæрзондмæ истæхуй: бæлæстæй дæр, мегътæй дæр, сауæнгæ ма хуæнхтæй дæр бæрзонддæр! Тæхуй хъæбæр тагъд, зæнхæй идардæй-идарддæр кæнуй. уотæ райдард æй нæ ракетæ, æма нæмæ нæ зæнхæ минкый кæсуй. Ци уинетæ къæразæ – иллюминаторæй?

С. Арвбæл хъæбæр берæ цæхæртæкалгæ æстгьалутæ! Æз ба уинун Мæйи. Æз ба – устур Хор. Æз ба – планетитæ.

Ауæхæн уавæрти сабийтæн хуæздæр ирæзуй сæ фантази æма æримисунадæ.

Гъ. (æ гъалæс раййевгæй). Æз дæн зæнхæ. Ка мæ игъосуй? Космонавтæ, куд æй уæ таhti уагæ? Уæ сæртæ нæ зелунцæ? Уæ еугур дæр æнæнез айтæ?

С. Хуарз уæ игъосæн. Нæ еугур дæр дзæбæх ан.

Гъ. Уæ зæрдæмæ цæуй космоси тæхун?

С. Гъо, ами хъæбæр рæсугъд æй!

Гъ. Хъæбæр хуарз, нур ба байгон кæнтæ уæ цæститæ. Мæнæ кæсайтæ æма фæййнайтæ, ракети къæразæй – иллюминаторæй нæмæ нæ планетæ – Зæнхæ куд минкъий фæззиннуй. Космосæй æй ауæхæн минкъийæй ку фæййнай, уæд балæдæрдзæнæ, уарзун æма æй гъæуай кæнун ке гъæуй, уой.

Гъонбæлгæнæг сабийтæмæ æвдесуй глобус. Сабийтæ имæ хæстæг æрбалæуунцæ. Кæсунцæ глобуси цæугæдæнттæ, денгизтæ æма хуæнхтæ куд æвдист цæунцæ, уомæ, æма сæ гъудитæ дзорунцæ.

Гъ. Денгизтæ космосæй минкъий æрвхуз æстъялфити хузæн фæззиннунцæ, цæугæдæнттæ ба – листæг хæлтти хузæн. Атæ ба хуæнхтæ æнцæ. Æз нуртæккæ иссердзæнæн глобусбæл, мах кæми цæрæн, уой. Ци нæ агорун гъæуй?

С. Кавкази хуæнхтæ.

Гъ. Мæнæ Кавкази хуæнхтæ. Мæнæ аци минкъий æстъялфæ ба æй нæ уарзон Иристон. Нур ба æрбадæн, райсæн цъæпотæ æма исхузæ кæнæн, ракетæ космосмæ куд тæхуй, уой. Æ къæрæзгитæй ба ин кæсæн нæхуæдтæ – космонавтæ. Хузæ кæнæн космонавти. Уингæ ба ци кæнæн?

С. Устур хор. Æз берæ æстъялутти хузтæ кæнун. Атæ ба æнцæ аллихузон планетитæ.

Сабийтæ дзорунцæ сæ хузти туххæй, цитæ фæййидтонцæ космоси æма сæ ци хузæ искæнун фæндуй.

Гъ. Цитæ ма фæййнан ес космоси?

С. Æндæр космосон наути.

Гъ. Хузæ кæнетæ. Нигкидæр ба ма ци исхузæ кæнун æнгъезуй?

С. Космонавт ракетæй æндæмæ куд рахизтæй, уой дæр æнгъезуй исхузæ кæнун.

Гъ. Гъай-гъай ин æнгъезуй æ хузæ искæнун. Нæ балци æй æнахур æма игъæлдзæг. Уомæ гæсгæ нæ циуавæр хуарæнтæ райсун гъæуй хузæ кæнунмæ?

С. Ирд, рæсугъд. Æстъялутæ æма хор куд æрттевунцæ æма цæхæртæ куд калунцæ, уой ба равдесун гъæуй æрттевагæ гуаштæй.

Гъ. Раст загътайтæ. Космонавтæн се скафандртæ фæуунцæ æрттевагæ – æвзестæхуз. Аци бон нин æрттевагæ хуарæн хуарз байанхос кæндзæй. Æстълутæ цæхæртæ калдзæнцæ хузгин гæгъæдибæл.

Аци ихæсен хуæздæр уидæ райсун цийфæнди хузгин гæгъæди кенæ æстълугин æрвхуз гæгъæди – аллихузон фæлгъуз хуарæнтæй хурстæй. Уой фæрци сæ сæ минкъий хузти рæбунтæ хуарун нæ багъæудзæй.

Гъ. Сумах исхузæ кодтайтæ æримисгæ балци хузæ æстълутæмæ. Фал, ка 'й зонуй, уæхæн рæстæг дæр æрцæудзæнæй, æма ай-дагъ космонавтæ нæ, фал ке фæндæ уа, етæ дæр тæхдзæнæнцæ космосмæ балций (экскурсий). Ка 'й зонуй, сумах дæр, ку исустуртæ уайтæ, уæд фæттæхайтæ космосмæ, æма уæд уæ зæрди æрæфтуйдзæнцæ нæ дессаги хузтæ, нæ баллептæ.

23-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Уалдзæг»

Темæ: «Æз садзун». Феппайд æма имисунади бундорбæл хузæ кæнун

Нисан: – Рагуалдзæги еумæйаг бæрæггæнæнтæ зæрди æрæфтаун.

Сабийти гъос æрдарун рæзбунтæ æма дзæхæрати уалд-зигон кустити афонæмæ.

– Ирæзун кæнун зонунадæ, сорæт уинуни гъуди, фæууинд зæрдæбæл бадарунадæ.

– Ирæзун кæнун сабийти феппайунадæ æрдзæмæ уæдта алфанбулай адæни цардмæ.

Гъонбæл кæнун сабийти, цæмæй кустуарзон уонцæ æма сæмæ хестæртæн фенхус кæнун куд цæуа.

Аййевадон-ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Адæймаги фигурæ кæнуни фæлтарунадæ ирæзун кæнун. Архайун фигурити æзмæлд æма лæги лæуд (позæ) кусти рæстæги равдесун тасгæ хæнхити фæрци.

2. Хуарæнзонунадæ

Æрдзæ ке райгъал æй, еци циндзийнадæ хуарæнти фæрци равдесун – фулдæр ирд хуарæнти фæлгъузтæй пайда гæнгæй.

3. Композици

Тъафæбæл рæзбун кенæ дзæхæрадони астау дууæ лæгей фигури хузтæ бавдесун. Се 'хсæн архайд æма гъудий нисанеуæг куд уа, уотæ.

Косæн мадзæлттæ: сойнин мелтæ.

Хузæвдист: хузгин графика. Хузæвдисти характер – фигурити æзмæлдтити хузæ рæзбун бæлæстæ садзун рæстæг.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: Уалдзигон æрдзи хузититæ. Уалдзигон деденгугти баст (*дзæкъолон, фиццагаелой...*). Дзæхæрай косунмæ косæн дзаумаутти (*гъазан*) фæлуст (*къибилæ, пахса, бел..*). Къалеубæл бадаг цæути хузититæ.

5...6 анздзуд сабийти хузтæ æма хузгæнгути уадзимисти хузтæй уалдзæги темæбæл.

Иуарунмæ: гæгъæди А-4, сойнин мелтæ.

Рагагъонмæ куст.

Гъæунги уогæй, сабийти гъос æрдарун кæрдæги нæуæг хæлтти æвзурдмæ, бæлæстæ æма къотæртæ куд æййевунцæ, уомæ.

Æнгъезуй раздæр ести ниййаразун (*гъæдиндзæ, хъæдорæ..*) æма, куд æвзуруй, уомæ æнгæс дарун. Мæргътæ сæхе куд игъæлдзæг дарун райдæдтонцæ, уомæ сабийти гъос æрдарун.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, нуртæккæ цитæ цæуй æрдзи?

С. Уалдзæг ралæудтæй.

Гъ. Куд æй базудтайтæ? Зæгъайтæ, ци раййивта нæ алливарс? Æрæкæсæн, цума феппайун уæ бон æй. Хор цæхæн иссæй?

С. Гъардæр æма ирддæр иссæй. Æ гъар еугурей фагæ дæр æй. Гъар хæпбæлтæ кæнун нæ нæбал гъæуй.

Гъ. Мет ба ци фæцæй?

С. Мет ниттадæй, къанæуттæ æма хъумтæй байдзаг æй бæстæ.

Гъ. Æндегæй ку адтан, уæд зæнхæбæл неци æрæстæфтайтæ, уæ цæстæ нецæбæл æрхуæстæй?

С. Зæнхæй нæуæг æвзартæ искастæнцæ. Кæрдæг фæцъцъæх æй. Фиццаг деденгугтæ фæззиндтæнцæ.

Сабийтæй алкедæр фæззæгъуй æхуæдæг ци æрдзон минеуæг фæй-

ийдта, уой. Еумæ ба сæрмагонд минеугутæй рауайуй уалдзæги сорæт.

Гъ. Уæд бæлæстæ ба куд раййивтонцæ?

С. Бæлæстæ къомбох ракалдтонцæ. Кæмидæрти ба сæбæл сифтæ дæр фæззиндтæй.

Гъ. Уалдзæги бæстæ райгъал уй æ тар фунæййæй.

Гъонбæлгæнæг сабийтæмæ равдесуй уалдзигон æрдзи рæсугъд хузтæ кенæ хузиститæ.

Гъ. Æрдзæ бабæй нæуæгæй райгъал æй: содзинттау сæ сæртæ исдартдонцæ кæрдæги хæлттæ, бæлæсти къалеутæн сæ къомбохтæ нæрсунцæ, фæззиндтæнцæ нæуæг минкъий, фæлорс сифтæ. Мæнæ ауæхæнттæ. Фæззиндтæй фиццаг уалдзигон деденæг – дзæкъолон дæр.

Гъонбæлгæнæг æвдсеуй бæласи къалеу сифти хæццæ æма деден-гути баст кенæ сæ хузтæ.

Гъ. Æма цъеути туххæй ба ци зæгъдзинайтæ?

С. Цъеутæ тæхунцæ гъар бастæй. Кæнунцæ астъæнттæ, цийнæ кæнунцæ хори гъар тунтæбæл, цъубар – цъубур кæнунцæ.

Гъ. Æма адæн ба уалдзæги ци фæккосунцæ?

С. Адæн бавналунцæ сæ уалдзигон куститæмæ: косунцæ разбунти æма дзæхæрадæнтти, садзунцæ халсартæ.

Гъ. Цæмæй фæззæги гъæздуг тиллæг æрæмбурд кæнонцæ, уой туххæй сæ уалдзæги гъæуй хуарз бакосун (*ниссадзун, байтаун*). Сумахæй еске хестæртæн дзæхæрадони кустити æнхус кодта?

С. Æз мæ нанай хæццæ ниссагътон гъæдиндзитæ. Мах ба нæ мади хæццæ нæ къæрази бунмæ деденгутæ ниййаразтан æма æнгъæлмæ кæсæн, кæд искæссæнæнцæ, уомæ.

Гъ. Дессаг ба куд нæ æй, сонхурай (*сеमुцки*) кенæ хъæдори нæму-гæй æнæгъæнæ къотæр æрзайуй. Гъуди ма кæнтæ, гъæдиндзæ æма хъæдорæ ку ниссагътан, уой? Гъæдиндзи цъæх сифтæбæл нæ еугур дæр ци цийнæ кодтан. Гъуди ма кæнтæ, куд аразун сæ гъæуй, уой?

С. Фиццаг бал белæй искъбахун гъæуй зæнхæ.

Гъ. Раст загътайтæ. Зæнхæ гъæуама уа фæлмæн æма хæмпос.

С. Уой фæсте фæлмæн зæнхи минкъий къанау искæнун гъæуй æма уоми ниввæрун гъæуй тауйнаг муггаг кенæ гъæдиндзи бун

æма сæ сикъитæй бамбæрзун.

Гъ. Æма ин æппундæр ницибал гæнгæ æй, æхуæдæг æрзайдзæй?

С. Не ’рзайдзæй æхуæдæг. Гъæуй имæ зелун – дон ибæл кæнун, æхсæдун...

Гъ. Æма сæ адæн цæмæ ниссадзунцæ?

С. Цæмæй рæсугъд уа. Гъæунги, парки æма хæдзæртти рази деденгутæ рæсугъд æма аййев кæнунцæ нæ горæттæ, нæ гъæути. Гагарæзæ, халсартæ æма хуæрунæн бæзгæ кæрдæгутæ ба пайда æнцæ адæймаги æнæнездзийнадæн. Мæ нана уотæ фæззæгъуй: «Адæймаг æхудаг ци æрзайун кæна, е адгиндæр фæууй».

Гъ. Гъайдæ, нур ба рæзбунтæ æма дзæхæрадæнтти уалдзигон кустити хузтæ искæнæн. Исхузæ кæнæн, æпхæ, гъæдиндзæ, болгæ, татхай куд фæййарæзетæ, уой. Ке ци фæндуй ниййарæзун, уой хузæ искæнæд. Сабийтæ, цума еунæгæй аразун æнцон æй?

С. Еумæ æнцондæр æй аразун. Еу дон ку хæсса, иннæ ба ку араза, æртиккаг ба дон ку кæна, уæд уотемæй берæ æнцондæр æй косун.

Гъ. Мæнмæ гæсгæ, сумах хуарз æнхусгæнгутæ айтæ уæ ниййергутæн, баба æма нанайæн. Куд син фенхус кæнетæ, уой хузæ искæнетæ, дон хæсгæй кенæ аразгæй. Цума циуавæр косæн дзаумæуттæ гъæуй аразгæй.

С. Бел гъæуй зæнхæ къахунмæ, пахса ба – зæнхæ лигъз кæнунмæ. Гъæуй ма донпурфгæнæн кенæ къибила.

Гъ. Махмæ дæр гъзæн косæн дзаумæутти фæлуст ес.

Гъонбæлгæнæг æвдесуй гъзæн косæн дзаумæутти фæлуст.

Гъ. Мæнæ минкъий бел. Белæй куд къахун гъæуй, уой нин ка бавдессæй? Нур ба, пахсайæй куд косун гъæуй, уой бавдесайтæ. *Сабийтæ æвдесунцæ пахса æма бели хæццæ архайдтитæ. Гъонбæлгæнæг сабийти гъос æрдаруй гуртæ æма иуæнгти æзмæлдтитæмæ.*

Гъ. Садзунæн къæхтитæ куд къахетæ, уой дæр, æма пахсайæй зæнхæ куд лигъз кæнетæ, уой дæр исухзæ кæнетæ. Мæнæ айæ ба дон пурфгæнæн (лейкæ) æй. Деденгутабæл си дон фæккæнæн. Ка зæгъдзæй, зайæгойтæбæл дон пурфгæнæнæй æвгæнун цæмæй хуæздæр æй, уой?

С. Дон си листæг цъæсгитæй уарунау кæлуй æма деденæги нæуæг-тæссонд сифтæ нæ ресун кæнуй.

Гъ. Исхузæ кæнтæ, уæ деденгутæ æма зайæгойтæбæл дон куд фæккæнетæ. Ке фæндуй, е ба исхузæ кæнæд, деденгутæ клумби куд æрзадæнцæ кенæ æпхæ æма гъæдиндзæ ба – татхай. Сæ алфанбулай ба син исхузæ кæнетæ рæзбун: рæзæ бæлæстæ æма нинагъи къотæртæ. Циуавæр рæзæ бæлæстæ ма зонетæ?

С. Фæткъу бæласæ, бали бæласæ, кæрдту бæласæ.

Гъ. Бæласæбæл бадуй цъеутæ. Цума ци косунцæ?

С. Сæхецæн астъæнттæ кæнгæй, цъубар-цъубур кæнунцæ.

Гъ. Цума цæбæл зарунцæ, байгъосæн сæмæ....

Сабийтæ кæсунцæ къалеубæл бадæг цъеути хузтæмæ. Хузæдæр уидæ декоративон цъеу бавдесун. Бафтаунцæ магнитофонбæл финст «Цъеути зарун».

С. Уалдзæгбæл цийнæ кæнунцæ.

Гъ. Раст зæгъетæ! Мæнмæ гæсгæ, етæ сумахæн арфитæ кæнунцæ, зайæгойтæ ке садзетæ æма сæмæ ке зелетæ, уæдта уæ архайд рæсугъд хузи бавдесун ке æй, уой фæдбæл. Гъæйдæ, цъеути хузтæ бæлæстæбæл искæнæн.

Кæсæ кæстæр къуари 14 темæ, 15 ахури усмæмæ уæдта астæуккаг къуари 8 темæ, 14 ахури усмæмæ.

Етæ рæзбунтæ æма дзæхæрадæнттæн агъаз æнцæ: едзунцæ зианхæссæг листæг хелæгæ æма тæхагæ цæрæгойти. Зæгъайтæ, циуавæрти?

С. Золкъити, биндзити, хъæбузати.

Гъ. Нæ рæзбуни цæрдзæнцæ цъеутæ, гъæуай уин кæндзæнцæ уæ тиллæг æма уин сæ цъæхснаг гъæлæсæй аллихузон уалдзигон заргæ зардзæнцæ. Сабийтæ, цума, уалдзæгæн æ сæйрагдæр хуарæнти хузтæ цæхæнттæ æнцæ. Æрбакæсайтæ, аци тар хуарæнтæ нин бæззунцæ тар – кæрдæгхуз, тар – цъæх, донхуз.

С. Нæгъ! Уалдзигон хуарæнти хузтæ æнцæ ирд, фæлорс, игъæлдзæг æма имонау, кæцитæ бæззунцæ уалдзигон рæсугъд деденгути хузтæ кæнунмæ. Уалдзигон хор æ ирд тунтæй исрохс кæнуй æгас дуйней. Уомæ гæсгæ, нæ алливарс исуй ирд, райдзаст æма рæсугъд!

Еумайаг темæ: «Уалдзæг»

Темæ: «Гъæддаг цæрæгойтæ уалдзæги». Æримисуни бундорбæл хузæ кæнун

Нисан: – Гъæддаг сирдти цард дæнцæн æрхæсгæй, урухдæр кæнун сабийти зонундзийнæдтæ уалдзæги туххæй.

– Ирæзун кæнун гъосдарунадæ, сорæтон имист æма гъазтмæ бацуди арæхстдзийнадаæ.

– Æвзурун сæмæ кæнун цæмæдесадаæ уодагас æрдзæ æма гъæди цардмæ.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Сабийти фæлтарун гъæддаг сирдти хузтæ кæнунбæл. Тасагæ æма аййев æзмæлдтити фæрци равдесун фигурити баст-дзийнадаæ æма хæстæгдзийнади æнкъарæнтæ. (*Робас æ бæдоли æстæруй, тæрхоси бадæлттæ сæ мадæбæл æртумугъ æнцæ æма у.и.*)

2. Хуарæнзонунадæ

Цæрæгойти æрдзон хузтæ хуарæнтæй равдесун. Листæг цъæпойæй равдесун æнгъезуй цæрæгойти цари гъунтæ.

3. Композици

Гъæфæбæл, гъæди фони бавдесун, еу сюжетæй баст ка æй, уæхæн цалдæр цæрæгоййей хузтæ.

Косæндзаумаæуттæ: сойнин мелтæ кенæ фломастертæ.

Хузæвдист: хузгин графика. Хузæвдисти характер – гъæддаг сирдти карзхарактерон схематикон хузтæ сæ сæрмагонд бæрæггæнæн хæйтти хæццæ.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: узун – гъазæн кенæ ба узун æма æ бæдæлттæ хъæбæр гæгъæдийæй лухгонд.

Хузтæ: робас, тæрхъос, арс, саг æма æхæсæрсæттæг сæ бæдæлтти хæццæ.

Иуарунмæ: гæгъæди А-4, сойнин мелтæ кенæ 12 хузгин флома-стери.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, куд хуарз æй, уалдзæг нæмæ ке’рцудæй, е! Ку æрба-

цауй, уæд æрдзæ æхе куд раййевуй. Сумах дæр æй бафеп-
пайдтайтæ? Радзорайтæ.

*Сабийтæ радзорунцаæ рагуалдзæги сæйраг æма бæраггæнæнти
туххæй.*

Гъ. Уони кæми æнгъезуй фæййинун?

С. Уой фæййинун æнгъезуй къæразгæй кæсгæй, сæумæ
равдаæндонæмæ цаугæй, тургъи кенæ паркы гъызгæй. Æз паркы
мæргътæ фæййидтон. Мæ мадæ мин загъта етæ, дан, цъахтæ
æнцæ, гъар бæстæй æрбатахтæнцæ.

Махæн ба нæ дзæхæрадони дзæкъолом деденæг ракалдта.
Гъæунги ку гъызтан, уæд хор уотæ ирд никкастæй æма имæ
цæститæ кæсун нæ фæразтонцæ.

Гъ. Уалдзæги ци æйивддзийнæдтæ æрцауй нæ алливарс, уой
уинаен. Фал, цума, гъæддаг сирдтæн ба уалдзæги сæ гъуддаг
куд фæууй гъæди? Махæн е цæмæдессаг æй, фал сæ нæ бон
фæййинун нæй. Мадта ци бакиндауа? Гъæйдæ, гъæди цæргутæй
еске бафæрсæн. Еци цæрæгой узун фæууæд. Узун æй лæдæргæ
цæрæгой. Сæумæй – изæрма æнцæд нæ бадуй. æ листæг къæхтæй
рауай-бауай кæнуй гъæди æма еугур хабарттæ дæр зонуй.
Æрбакæсайтæ, мæнæ цæхæн æй узун!

*Гъонбæлгæнæг æвдесуй хъæбæр гæгъæдийæй лухгонд узуну устур
хуза, æнгъезуй гъызæн-узуну бавдсеун дæр.*

Гъ. Уæ зæрдæмæ цауй?

С. Гъо, хъæбæр! Ес ибæл ходæг циргъ фий æ цæститæ ба сау,
æрттевагæ фæрдгути хузæн æнцæ.

Гъ. Гъæйдæ, байфæрсæн гъæди сирдтæ куд цæрунцæ, уобæл. Фал
нæ узун гъæрæй дзорун нæ зонуй. Е уин уæ гъоси, барæй сабур-
гай дзордзæй сумах ба æ бæсти махæн дзуапп дæддзинайтæ. Ара-
зи айтæ уобæл? Раддетæ имæ фарстатæ.

С. Узун, уæ узун, зæгъай нин тæрхъос уалдзæги гъæди куд цæруй?

Гъ. Ке фæндуй узуну бæсти дзуапп радтун?

*Дзуапп радтун ке фæндуй, еци сабиймæ гъонбæлгæнæг бахæссуй
узуну æма ин æй æ гъосмæ бадаруй, узун ин цума ести дзоруй,
уотæ. Гъонбæлгæнæг æнхус кæнуй сабийæн. Гæнæн ес, æма узун
«сосæггæй дзоруй» гъонбæлгæнæги гъоси дæр, гъонбæлгæнæг ба
сабиййи дзуапп, багъæуаги, истраст кæнуй.*

С. Араги гъæди æрдози фæйидтон тæрхьоси. Етæ сæ зуймон уорс кæрцитæ райивтонцæ фунукхузтæй...

Гъ. Зумагон уорс метбæл тæрхьостæ сæ уорс кæрцити нæ фæззинунцæ. Уалдзæги ба сæ фунукхуз кæрцити нæ фæззинунцæ къотæри бунæй. Сабийтæ, сæхе кæмæй фæрримæхсунцæ?

С. Уотæ сæхе робас æма берæгъæй фæгъгъæуай кæнунцæ.

Гъонбæлгæнæг æвдсеуй тæрхьос æма æ бæдæлтти хузæ.

Гъ. Ке ма фæндуй бафæрсун?

С. Узун, зæгъай, робас – борварс ба куд цæруй?

Гъ. Нæ хийнайдзаг робас?

С. Æз робаси лæгæтгонди рæзти цæугæй фæйидтон робаси бæдæлтæ.

Гъ. Етæ дæр бор фæуунцæ, сæ къæдзилттæ ба – хæмпос. Сæ хийнæ æма цæмæдес биринкъитæ ба арæх, цъасæй радарæ – радарæ фæккæнунцæ.

Гъонбæлгæнæг æвдсеуй робас æма æ бæдæлтти хузæ.

Гъ. Мæнæ ауæхæнттæ æнцæ.

С. Æма уæд мадæ арс ба? Е ба куд цæруй уалдзæги?

Гъонбæлгæнæг нæуæг фарстатæн дзуæппитæ дæдтуй раздæри уагбæл.

С. Мет ку æртадæй, уæд мадæ-арс æ лæгæтæй ралæстæй. Æ хæццæ æ хæмпос, зулункъах хъæболæ, уотемæй.

Цæмæй алли сирди хузæ дæр раст искаенонцæ, уомæ гæсгæ син, гъæуама, сæ минеугутæ æма бæрæггæнæнтæ сæ цæститæбæл рауайун кæнун гъæуи: боргонд, даргъгъос, хийнайдзаг, хæмпос...

Гъ. Арси хъæболæ мæнæ ауæхæн æй.

Гъонбæлгæнæг æвдсеуй арс æма æ хъæболи хузæ.

Гъ. Арфæ дин кæнæн узун. Алцидæр куд феппайис æма алцидæр куд хуарз зонис. Алли фарстайæн дæр дзуапп равардтай. Сабийтæ, æхе бийнонти туххæй æй бафæрсун ба уæ нæ фæндуй?

С. Узун, зæгъай, ду ба дæхуæдæг куд цæрис?

Куд æнцæ дæ бийнонтæ?

С. Хъæбæр дзæбæх æнцæ мæ бийнонтæ. Æрбакæсайтæ, мæ хæццæ ка ес, уомæ.

Гъонбæлгæнæг æвдсеуй хъæбæр гæгъæдийæй лухгонд узун бæдæлтти хузтæ.

Гъ. Мет ниттадæй, сифти буни иссерун æнгезуй хуæрзадæ гуркъотæ. Уалдзигон хори гъар тунтæмæ узунтæ сæ содзинтæ тавунцæ. Сабийтæ, узун уæ фæрсуй: «сумахæй мин еске мæ бийнonti хузæ искæндзæнæй?»

С. Гъо, исхузæ кæндзинан! Æз дæр!

Гъ. Ацибон мах гъæддаг сирдти бийнonti хузтæ кæндзинан. Еу хатт ма сæ ранимаййтæ, гъæддаг сирдтæй ке зонетæ, уони.

С. Арс, тæрхъос, узун, æхсарсæттæг, робас, берæгъ, саг.

Гъонбæлгæнæг æвдсеуй, ци цæрæгойти хузтæ сæмæ нæма бавдиста, уони.

Гъ. Нур ба равзаретæ, ке хузæ кæндзинайтæ, уой: робас æма æ бæдæлтти, арс æма æ хъæболи æви саг æма æ уæси. Сумахæй еске гъæуама узун бийнonti хузæ искæна, кенæдта нæбæл æ зæрдæ фæходдзæй.

Райдайæн хузæ кæнун. Алкедæр равзурста, ци хузæ кæндзæй, уой? Еу хатт ма сирдтæмæ æркæсетæ. Дæу узун хузæ кæнун фæндуй. Цæмæ гæсгæ æй базондзинан узун? Узунæн æ сайрагдæр ци æй?

С. Æ содзинтæ.

Гъ. Тæрхъосæн ба?

С. Æ даргъ гъостæ.

Гъ. Робасæн ба?

С. Æ бор хæмпос къæдзелæ.

Гъ. Цæмæн æй гъæуй?

С. Соргæ æй ку фæккæнунцæ, уæд си æ фæдтæ фембæрзуй.

Гъ. Æма сагæн ба?

С. Æ устур къабазгун сиутæ рæсугъдæн, хе гъæуай кæнунмæ уæдта ма бæлæсти æхсæн римæхсунмæ.

Гъ. Уæд арси ба циуавæр минеугутæ æма бæрæггæнæнтæмæ гæсгæ базонун æнгезуй?

С. Арс æй устур, нард æма зулункъæхтæ. Богъ-богъ æма ракеу-бакеу гæнгæ фæццæуй.

Гъонбæлгæнæг сабийти гъос æрдаруй сирдти тæккæ сæйрагдæр минеугутæ æма бæрæггæнæнтæмæ.

С. Æз арси хузæ кæндзæнæн. Æз æй цирки фæйидтон, е уоми кафта æма велосипедбæл цудæй.

Гь. Арс адгийнэгтæ берæ уарзуй. Уарзуй нинагътæ, гъæддаг мудибиндзитæн ба сæ муд радавуй. Гъе, уæхæн æй арс. Гъæди цæрæгойти æрдози исхузæ кæнетæ. Рагуалдзæг уотæ гъар нæмæ фæууы æма уадзæ, е ба сæхе хормæ тавонцæ.

Фæцайтæ хузæ конд?

Сабийтæ, сирдти бийнонти хузтæ гæнгæй, уонæн сæ æстæ æма æзмæлдтитæ кæнунбæл ахур кæнунцæ. Гъонбæлгæнæг си домуй, цæмæй син сæ хæстæгдзийнади æнкъарæнтæ дæр бавдесонцæ.

Гь. Нур ба æркæсæн æма исбæрæг кæнæн, цума алцидæр раст исхузæ кодтайтæ? Неци уи феронх æй? Банимайæн, цалгай къæхтæ искодтайтæ? Къæдзилтæ ба? Гъостæ ба?

Сабийтæ, ци сирдти хузтæ искодтонцæ, уонæн нимайунцæ сæ къæхтæ, цæститæ, гъостæ. Кæд си ести феронх æй, уæд сæ исхузæ кæнунцæ.

Гь. Хъæбæр хуарз! Байзадæй ма æрдози алливарс бæлæсти хузтæ искæнун, уомæн æма сирдтæ цæрунцæ ...

С. Гъæди.

25-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Уалдзæг»

Темæ: «Дзæгæрæгкалаг рæзбун». Зæрдæбæлдæрд æма натурон феппайдтити бундормæ гæсгæ хузæ кæнун

Нисан: – Идарддæр сабийти зонгæ кæнун уалдзæги минеугути хæццæ. Сæ зонундзийнæдтæ син фулдæр кæнун аллихузон бæлæсти туххæй.

– Ирæзун кæнун феппайунадæ. Сæ бон куд уа æрдзон формитæрабарунæмасинализискæнун, сæ æнкъарæнтæ æма силуэтгæмæ гæсгæ син сæ хецæндзийнæдтæ иссерун. Ирæзун кæнун сорæтон гъудикæнунадæ.

– Ахур сæ кæнун æрдзи рæсугъдзийнадаæ лæдæрунбæл, гъонбæл сæмæ кæнун алфанбулай дуйней поэтикон æнкъарунадæ.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон æнгæсади мадзæлттæ базонун

Бæлæсти хузтæ кæнуни фæлтаруни арæхстдзийнадабæл косун: бæласи конд, æ силуэт, æрдзон хæнхити тасунадæ. Сабийти гъос æрдарун минкъий хузтæмæ (*деденгутæ æма биндзитæмæ*).

2. Хузаэзонунадæ

Хуарæни нæуæг æма имонау хузтæй уалдзæги зæрдиуагæ бавдесун.

3. Композици

Тъафæбæл искæнун цалдæр дзæгæрæгкалаг бæласей хузтæ. Исаразун уалдзæги еумайаг фæлгонц. Равдсеун уалдзæги æнкъарæнтæ – мæргътæ, биндзитæ, хор, нæуæг цъæх кæрдæг æма æнд. Равдесун берæвæрсугон уалдзигон æрди сорæт.

Косæндзаумауттæ: хузгин фломастертæ.

Хузæвдист: ханхон-графикон уæлхурстити хæццæ. Хузæвдисти характер – дзæгæрæгкалаг бæлæсти схематикон хузæ.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: бæласи хузиститæ. 3..4 аллихузон бæлæсти хузтæ: толдзæ, бæрзæ,назу, донæхсинцъæ. Дзæгæрæгкалаг уалдзигон бæласи хузист. Рæзæ бæласи дзæгæрæгæфтауæг къалеу. Рæзи будургътæ (*муляжтæ*): цилауи, кæрдту, бали, фæткъу æма æнд.

Иуарунмæ: гæгъæди А-4, 12 хузгин фломастери.

Рагагъонмæ куст:

Гъæунги уогæй лæмбунаг æркæсун дзæгæрæгæфтауæг рæзæ бæлæстæмæ. Дзæгæраги æхсицгон тæф базонун. Æрхæссун рæвдауæндонæмæ дзæгæрæгкалаг бæласи къалеу. Уалдзæг æрæгæмæ ку цæуа, уæд еу къалеу дони ниввæрун æнгъезуй, цæмай деденæг рафтауа.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, æндегæй ку адтан, уæд цийнæ кодтан дзæгæрæгкалаг бæласæбæл. Зонун æй, фæндуй уæ æ хузæ искæнун. Сумах бæлæсти хузтæ кæнун ахур кодтайтæ. Куд хузæ гæнгæ æнцæ? Бæласæн цитæ ес?

Гъонбæлгæнæг сабийтæмæ æвдсеуй бæласи хузæ. Сæ гъос син æрдаруй, бæласæ цуавæр хæйттæй арæст æй, уомæ.

Гъ. Бæласи зæнгæ æй ставд æма федар. Уомæй цæунцæ къалеутæ. Устур къалеутæй цæунцæ минкъийдæртæ, уонæй ба – бустæги листæг къалеутæ, кæцитæбæл зайуй сифтæ, гуркъотæ, фæткъутæ. *Кæсæ кæстæр къуари б-аг ахури усмæмæ.*

Гъ. Равдесайтæ, куд бæрзонд фæуунцæ бæлæстæ, уой. Сæ къалеутæй хори гъар тунтæмæ сæхе куд фæвазунцæ, дунгæ ба сæ куд фæууозуй.

Сабийтæ бæлæстау сæхе хæрдмæ ивазунцæ, ислæуунцæ сæ къахи фийтæбæл, се 'нгулдзитæ – «къалеутæ» ба базмæлун кæнунцæ.

Гъ. Циуавæр бæлæсти нæмттæ зонетæ?

С. Бæрзæ, толдзæ, назу, фæткъу бæласæ.

Гъ. Æз уæмæ равдессæн цалдæр бæласей хузтæ, сумах ба сæ базонетæ, циуавæртæ æнцæ, уой.

Гъонбæлгæнæг æвдсеуй цалдæр аллихузон бæласей хузтæ: фæдар толдзæ, листæг къалеу бæрзæ, хæмпос назу, донæхсинцъæ. Сабийтæ архайунцæ, сæ цæститæбæл рауайун кæнунцæ бæлæсти конд æма сæ силуэттæ, цæмæй æргъуди кæнонцæ бæлæсти нæмттæ. Гъонбæлгæнæг син анхос кæнуй раст дзуæппитæ дæдтунмæ.

Гъ. Хъæбæр хуарз. Уæ еугур дæр раст дзуæппитæ равардтайтæ. Æма уæд бæлæстæ цæмæй хецæн кæнунцæ кæрæдземæй? Кутемæй базонæн, кæци æй толдзæ, назу, фæткъу бæласæ æма бæрзæ? Алкæмæн дæр си ку ес зæнгæ, къалеутæ, сифтæ.

С. Бæлæстæ фæйнæ хузти æнцæ. Толдзæ – устур æма фæдар. Фæткъу бæласæбæл фæууй фæткъутæ. Бæрзæ фæууй бæрзонд, уорс æма листæг къалеугун. Донæхсинцъæн ба æ цъарæ фунукхуз фæууй. Бæлæстæн сæ сифтæ дæр аллихузæнттæ фæуунцæ. Назубæл ба сифти бæсти содзинтæ зайуй.

Гъ. Нуртæккæ уалдзæг æй. Бæлæстæ сæ зумæгон фунæййæй кæ æригъал æнцæ, цума е цæмæй бæрæг æй?

С. Бæлæсти къалеутæбæл къомбохтæ ниннæрстæнцæ, еуетæй ба си минкъий сифти кæрæнттæ дæр зиннуй. Махæн ба нæ хæдзари рази бали бæласæ дзæгæрæг ракалдта æма е уалдзæги фæууй.

Гъ. Бæлæстæ алли анзи афони дæр хъæбæр рæсугъд фæуунцæ. Мах фæззæги хузæ кодтан сугъæрийнæхуз дарæс бæлæстæ. Бæлæстæн æнæ сифтæй дæр кодтан сæ хузтæ. Æма бæлæстæ ба æнæ сифтæй кæд фæуунцæ?

С. Зумæги. Бæлæстæн сæ рæсугъд бор сифтæ æрæгъæлунцæ æма бафунæй унцæ.

Гъ. Ацибон мах кæндзинан уалдзигон дзæгæрæгæфтауæг рæзбуни

хузæ. Цæхæн бæлæстæ зайуй рæзбуни? Уоми дæр, гъæди цæхæнтгæ зайуй, уæхæнтгæ? Бæрзита, толдзита, назута?

С. Нæгъ. Рæзбуни ниссадзунцæ бæлæстæ, кæцитæбæл æрзайуй фæткьутæ, балитæ, цилаунитæ.

Гъ. Бæласæбæл ци рæзæ зайуй, æ ном уой хæццæ баст æй. Гъæйдæ, рæзæ бæлæсти нæмттæ ранимайæн.

Сабийтæ рæзæ бæлæсти нæмттæ нимайунцæ, гъонбæлгæнæг ба сæмæ рæзи муляжтæ æвдесуй.

С. Кæрдту бæласæ, бали бæласæ...

Гъ. Сумах бæлæсти туххæй хуарз радзурдтайтæ. Æцæгæйдæр, толдзæ æй сæ еугуремæй устурдæр, фæдардæр, раст, уæйуги хузæн. Карз думгæ æма тæрккъæвдайæй дæр нæ тæрсуй. Бæрзæ ба æй листæг, мæнгæфсон, уорс – уорсид, хуæрзконд. Æма е дæр уæйуги хузæн æй?

С. Нæгъ. Бæрзæ киндздзон кизги хузæн æй.

Гъ. Æма уæд фæлорс сурх дарæси, дзæгæрæгæй æмбæрзт ци бæласæ æй, е ба куд хуннуй?

Рæвдесун дзæгæрæгæфтауæг бæласи хузæ.

Гъ. Ке хæццæ æй рабарун æнгъезуй?

Кæсæ астæуккаг къуари 3-æг ахури усæмæ.

С. Киндзи. Æ уорс разгæмтти хæццæ, æ къохти ба – деденгути баст.

Сабийти исфæлдистадон гъудикæнунади бундор ирæзуй, ци фæййинонцæ, уомæн анализ кæнун ку зононцæ æма æй æндæр естæй хæццæ рабарун ку зононцæ, уæд.

Гъ. Хузæ кæнæн, берæ дзæгæрæгæфтауæг бæлæстæ кæми ес, уæхæн рæзбун. Бæлæсти нæмттæ ма еу хатт зæгъайтæ.

С. Фæткъу бæласæ, кæрдту бæласæ, бали бæласæ.

Гъ. Цæмæй райдайdziнайтæ бæласи хузæ кæнун?

С. Фиццаг ин хузæ кæнæн æ зæнгæ, уой фæсте – æ къалеутæ, уæдта еци къалеутæй ци листæг къалеутæ рацæуй, уони. Листæг къалеутæбæл ба – фæлорс – сурх деденгутæ.

Гъ. Хузæ кæнæн. Бæлæстæбæл рæсугд деденгути хузтæ кæнгæ æй. Бæлæстæ деденæг ку фæфтаунцæ, уæд сæмæ цитæ æрбатæхуй?

С. Гæбæлотæ, мудибиндзита, саскъитæ.

Гъ. Цæмæ?

С. Цæмæй деденæги адгин донæй баниуазонцæ. Мудибиндзита ба æй æмбурд фæккæнунцæ, цæмæй си муд искæнонцæ.

Кæсæ кæстæр къуари 14 теми 26, 27 ахури усмитæмæ.

Гъ. Еци адгин дон хуннуй «нектар». Гæбæлотæ æма мудибиндзитæ кутемæй базонунцæ, бæлæстæ деденæг ку ракалунцæ, уой.

Сабийти дзуæппитæ.

Гъ. Нæ цæститæ ку ницъцъундæ кæнæн, уæд цума мах дæр базон-дзинан, нæ уати деденæгæфтауæг къалеу ке ес, уой? Бавзарæн.

Сабийтæ сæ цæститæ ницъцъундæ кæнунцæ. Гъонбæлгæнæг сабийти рæзти деденæгæфтауæг къалеу рахæссуй. Сабийтæ ай базонунцæ. Гъонбæлгæнæг деденгутæ сабийтæмæ хæстæгдæр æрæвæруй, цæмæй сæмæ, хузæ гæнгæй, лæмбунæгдæр кæсонцæ æма син сæ тæф æнкъаронцæ. Деденгути тæф син се 'нкъарæнтæ тухгиндæр кæнуй.

С. Деденгутæн ес адгин æма имонау тæф.

Гъ. Уæ цæститæ байгон кæнтæ.

С. Сæ адгин тæфмæ деденгутæ фæдздзорунцæ се'мбæлттæмæ: гæбæлотæмæ, мудибиндзитæмæ, саскъитæмæ.

Гъ. Махмæ дæр дзорунцæ, цæмæй син сæ хузтæ искæнæн. Хузæ кæнæн, мудибиндзитæ æма рæсугъд гæбæлотæ бæлæсти деденгутæмæ куд æртахтæнцæ, уой.

Сабийтæ ахур кæнунцæ минкъий детальтæ хузæ кæнун: бецъотæ, листæг къæхтæ, базуртæбæл рæсугъд хузтæ, цæститæ.

Гъ. Хори хузæ искæнун уи ма феронх уæд, уадзæ æма еугурей дæр тава. Сабийтæ, æма бæлæсти ба хор цæмæн гъæуй?

С. Цæмæй фæззæгмæ нæ рæзæ бæлæстæбæл исрæгъæд уонцæ, берæ ке уарзæн еци адгин фæткъутæ, кæрдтутæ, цилауитæ...

26-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Æрдæ»

Темæ: «Кæсæлгитæ». Бафеппайдмæ гæсгæ хузæ кæнун

Нисан: – Сабийти хæстæгдæр базонгæ кæнун уодæгас æрдзи еу хайи – дони цæрæгойти хæццæ. Сабийтæн радзорун дони ахедундзийнади туххæй адæймаг, цæрæгойтæ æма зайæгойти царди.

– Ирæзун кæнун сабийти цæстдарунадæ, зонун анализ æма хатдзæгтæ кæнун фигурити конд, арæзти кæндтитæ æма рабарститæн.

– Сабийтæмæ игурун кæнун зонунадон цæмæдесдзийнада денгиз æма цæугæдæнтти цæргутæмæ.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Исбæрæг кæнун æма бавдесун кæсалги сæрмагонд арæзт. Сæ гъос син æрдарун бæлвурдгæнæг детальтæмæ (*къæдзела, сæр, накæгæнæнтæ (плавники)*).

2. Хузæзонунадæ

Объектæн сæ æрдзон хуарæнти хузæ феппайун (*кæсæл-гитæн, листæг дортæн*). Сабийти гъос æрдарун кæсæлгити аллихузон рæсугъд хуарæнти хузтæмæ.

3. Композици

Тъафæбæл равдесун асæй аллихузон цалдæр кæсалги (устур – сæйраг æма минкыйтæ – фони), дони хурфи ба – минкый дортæ, дони зайæгойтæ æма æнд.

Косæндзаумæуттæ: гуаш

Хузæвдист: хузæконд. Хузæвдисти характер – кæсæлгити схематикон хузтæ бæлвурдгæнæн элементти хæццæ.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: глобус. Минкый дортæ, ракушкитæ. Сор кæсалгæ. Аквариум (*кенæ банки хурфи кæсалгæ*). Анзи алли афæнтти æрдзи хузиститæ. Сутки алли афони ист денгизи хузиститæ. Терки хузиститæ хуæнхти æма горæти. Лæмбунаг æма рæсугъд конд хузтæ: цæрæгойи, маргъи, кæсалги. Рæсугъд кæсæлгити хузтæ.

Иуарунмæ: гæгъæди А-4, 12 хузгин гуаши, цъæпотæ (*рæстæмбес æма минкый*), палитра, дони къос æма къохтæсæрфæн.

Рагагъонмæ куст:

Сабийти гъос æрдарун аквариуми цæргути цардмæ. Бакæсун кæсæлгити туххæй аргъау.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, мах берæ хæттити кодтан æрдзи хузæ. Дзурд «æрдзæ» ку фæззæгъæн, уæд нæ зæрдæбæл цитæ æрбалæууи?

С. Парк, гъæдæ, хуæнхтæ, рæзбун, цæрæгойтæ, мæргътæ, биндзитæ.

Гъонбæлгæнæг æвдесуй анзи алли афонæй дæр æрдзи рæсугъд хузтæ.

Гъ. Адæймаг цæруй æрдзи гъæбеси, æрдзæ ба анзи алли афонæ

дæр æ хузæ æййевуй æма нин æ аллихузон рæсугъд хузтæй нæ зæрдитæ рохс кæнуй. Мах хузæ кодтан бæлæстæ, рæзæ, деденгутæ, кæцитæ зайунцæ...? Кæми?

С. Зæнхæбæл. Рæзбуни. Гъæди.

Гъ. Хузæ кодтан минкъий цæрæгойти, кæцитæ бурунцæ зæнхæбæл, тæхунцæ æма берæ уарзунцæ...? Мудибиндзитæ, хъæбузатæ æма гæбæлотæ ци уарзунцæ?

С. Деденгутæ, бæлæстæ.

Гъ. Хузæ кодтан цъеути, кæцитæ..?

С. Арвбæл тæхунцæ.

Гъ. Сæхецæн астъæнттæ искæнунцæ..

С. Бæлæстæбæл.

Гъ. Хуæргæ ба кæнунцæ..

С. Биндзитæ, гагарæзæ, нæмгутæ.

Гъ. Хузæ кодтан гъæддаг сирдти дæр, æма етæ ба кæми цæрунцæ?

С. Гъæди, хуæнхти.

Гъ. Уинетæ, æрдзи алцидæр кæрæдзей хæццæ куд баст æй. Æрдзи ма ес еу цидæр дессаг, æ хузæ ин нæма искодтан. Уæ зæрди æрæфтауайтæ, «космосмæ» куд «тахтан», уой æма уордигæй зæнхæмæ ку кастан, уæд си ци фæййидтан?

Кæссæ астæуккаг къуари 22 ахури усмæмæ.

С. Хуæнхтæ, денгизтæ, зæнхæ, цæугæдæнттæ.

Гъонбæлгæнæг æвдесуй глобус.

Гъ. Еу хатт ма æркæсæн глобусмæ. Æрвхуз хуарæнæй æвдист æй дон: денгизтæ, цæугæдæнттæ.

С. Глобус фулдæр рауæнти æй æрвхуз хуарæнтæй хурст. Æма уæд сор зæнхæй дон фулдæр æй.

Гъ. Раст загътайтæ, нæ планетæбæл дæнттæ æма денгизтæ хъæбæр берæ бунат ахæссунцæ. Зæнхæбæл цард дæр дони райдæдта. Æма дон ку нæ адтайдæ зæнхæбæл, уæд си цард дæр нæ уидæ. Цæмæн гъæуй зайæгойти дон? Цæрæгойти? Адæймаги?

Сабийти дзусæнттæ.

Гъ. Дон æй æнæнездзийнадæ. Сæрди адæн сæ фæллад уадзун æма уолæфунмæ фæццæунцæ дони билæмæ кенæ денгизмæ. Сумахæй дæр, æвæдзи, ескетæ адтæй денгизи билæбæл, радзорайтæ денгиз цæхæн æй?

Гъонбæлгæнæг æвдесуй денгизи рæсугъд хузтæ.

С. Денгиз æй хъæбæр устур, сауæнгæ арви уæнгæ. Хъæбæр арф ке æй, уомæ гæсгæ ба си наутæ дæр цаунцæ. Денгиз фæууй рæсугъд æма аллихузон. Уодагаси хузæн æзмæлуй, цъæппитæ кæнуй, æ цæхъæлттæй ба билæмæ ракушкитæ æма минкый дортæ ракалуй. Уони æрæмбурд кæнунцæ æма си гъазгæ дæр фæккæнунцæ. **Гъ.** Махмæ дæр ес минкый дортæ æма ракушкитæ. Æрбакæсайтæ сæмæ.

Гъонбæлгæнæг æвдсеуй сабийтæмæ денгизæй хаст дортæ æма ракушкитæ. Сабийтæ гъæуама сæ къохтæмæ райсонцæ ракушкитæ æма син сæ хурфæмæ «денгизи цæхъæлтти гъæрма» байгъосонцæ.

Гъ. Махмæ Аланий денгиз нæйис, фал нæмæ ес рæсугъд цаугæдон. Ци хуннуй?

С. Терк. Æ райдайæн бæрзонд хуæнхтæй æй.

Гъ. Хуæнхти Терк æй æнахъæл æма æзнæт цаугæдон. Æ бон æй устур дортæ толун дæр. Терк горæтмæ ку æрхæстæг уй, уæд æрсабур уй.

Гъонбæлгæнæг æвдесуй Терки 2 хузи: еу горæти астæу, иннæ – хуæнхти.

Гъ. Адæймаг дони цæхъалти фæййинуй хори тунти сугъзæрийнæхуз цæхæртæ. Æхцæуæн фæууй цæхъæлтти гъæрма игъосун дæр. Хуæнхаг цаугæдон æма лæхцорæни сур-сурмæ адæймагмæ исæвзуруй аллихузон бæлещцаг гъудитæ.

Гъонбæлгæнæг сабийтæмæ æвдесуй сутки алли афæнтти ист денгизи хузтæ.

Гъ. Фал сæ еугуремæй дессагдæр ба æй дони æма дони буни цæрæгойти цард.Сабийтæ, зонетæ дони буни ка цæруй, уони. Ранитайтæ сæ.

С. Кæсæлгитæ, хæпситæ, кæфхъундартæ, акулитæ.

Сабийтæ кезугай нитайунцæ, ке гъуди кæнунцæ, еци дони цæрæгойти.

Гъ. Мах денгизæй идард цæрæн, нæ бон арæх нæ фæууй цаугæдонмæ фæццæун æма кæсæлгити цард феппайун. Фал адæмæн куд цæмæдес æй, уотæ махмæ дæр дони цард дессаг кæсуй. Гъе, уомæ гæсгæ, адæн сæхецæн æргъуди кодтонцæ мин-

кый денгизи хай.

Базонайтæ æй, цума ци æй?

С. Аквариум. Уоми кæсæлгитæ цæруй, ес си аллихузон ракушкитæ æма дортæ. Мах аквариуми ба уорс хæпсæ цæруй. Мах аквариуми ба уæртгун хæпсæ цурдæй.

Аквариуммæ æркæсун. Кæд уæхæн фадуат нæ уа, уæд аквариум раздæр гъæуй фæййинун, ахурмæ ба банки дони кæсалгæ æрбахæсун гъæуй. Уодагас кæсалгæмæ кæсгæй сабийтæн сæ исфæлдистадон гъудикæнунадæ парахатдæр кæнуй.

Гъ. Мах абони ахур кæндзинан дони цæргути хузтæ кæнун. Райдайæн кæсæлгитæй. Лæмбунæгдæр сæмæ æркæсæн, цæхæнтгæ æнцæ? Мах берæ хæттити хузæ кодтан цæрæгойтæ æма мæргъти, цалгай къæхтæ, къæдзилтгæ æма син базуртæ ес, уони дæр ни-мадтан. Гъуди ма сæ кæнетæ? Кæсæлгитæн дæр ес къæхтæ, къæдзилтæ æма базуртæ. Гъæйдæ, цæрæгойти уæнтти хæцца син сæ рабарæн.

Гъонбæлгæнæг сæмæ æвдсеуй маргъ æма кæсалги хузтæ. Сабийтæ син лæмбунæг кæсунцæ, сæ конд, формæ æма цуæнгти хузтæмæ æма хатдзæгтæ кæнунцæ.

С. Кæсæлгитæн цæрæгойти хузæн къæхтæ нæййес. Нæййе син маргъи хузæн базуртæ дæр, фал син ес накагæнæнтæ (плавниктæ) æма уони фæрци накæ кæнунцæ.

Гъ. Равдесайтæ, кæсæлгитæ куд накæ кæнунцæ, уой.

Сабийтæ кæсалги æзмæлдтитæ фæнзунцæ.

Гъ. Ци дзæбæх зонетæ накæ кæнун!

Æцæг кæсæлгити хузæн. Кæдзелæ ба ибæл ес? Æркæсайтæ имæ.

С. Къæдзелæ ибæл ес, фал æ конд маргъ æма цæрæгойи къæдзели хузæн нæй.

Гъ. Кæсалги накæ гæнгæй разелун ку фæгъгъæуй, уæд æ къæдзелæй ницъиллинг кæнуй æма уотемæй разелуй. Кæсалгæн хъур ба ес?

С. Нæгъ. Кæсалгæн æ гурæ æма сæр еугонд æнцæ.

Гъ. Кæсалгæн æ сæр гурæй жабритæй хецæн конд æй. Жабритæ ба æй уолафунмæ гъæунцæ. Хузæ кæнæн устур рæсугъд кæсалгæ. Къæдзелæ, накагæнæнтæ æма устур цæститæ кæбæл уа, уæхæн.
Сабийтæ кæсалги схематикон хузæ æнæ гъонбæлгæнæги æнхусæй кæнунцæ, ке си цæхæн фæндуй, уæхæн.

Гъ. Сабийтæ, цъеути хузтæ ку кодтан, уæд син дес кодтан сæ рæсугъддзийнадабæл. Цума сæмæ циййес рæсугъдæй цъеутæмæ?

С. Цъеутæбæл ес хъæбæр рæсугъд пакъутæ.

Гъ. Æма фус, робас æма тæрхъоси хузтæ ку кодтан, уæд уонæмæ ба ци адтæй рæсугъдæй?

С. Уонæн ба сæ хæмпос æма фæлмæн гъун.

Гъ. Кæсæлгитæн ба пакъутæ кенæ гъун ес?

С. Нæгъ. Кæсæлгитæн ес æрттевагæ хæрвæ (*чешуя*).

Гъ. Раст загътайтæ. Кæсалги хæрвæ æй хузгин, хъæбæр æма æрттевагæ. Кæсалги æ хæрвæ гъæуай дæр кæнуй æма рæсугъд дæр.

Гъонбæлгæнæг æвдсеуй хъæбæр рæсугъд кæсæлгити хузтæ.

Сабийтæ син сæ хæрвитæ æма накгæнæнтæбæл цийнæ кæнунцæ.

Гъ. Аллихузон рæсугъд хуарæнтæй пайда гæнгæй, кæсалги хæрвæ рæсугъд искæнетæ. Цæхæн цъæпойæй гæнгæ æй хæрвæ?

С. Минкый, листæг цъæпойæй.

Гъ. Кæд ма уæ гъафи бунат байзадæй, уæд си æндæр кæсалги хузæ дæр искæнетæ уæдта дортæ, ракушкитæ æма донгæрдæг дæр.

Нæ хузи равдистан дони буни дуйней хай. Хузæ ниййауиндздзинан фарсбæл æма, кæсæлгитæмæ кæсгæй, нæ зæрди æфтуйдзæй денгиз.

27-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Хуарз æма фуд»

Темæ: «Хуарз æма фуд». Байаргъуд аргъаумæ гæсгæ кенæ царди æцæг хабармæ гæсгæ хузæ кæнун

Нисан: – Раздæр бакаст аргъæутти архайгути, дæнцæн æрхæсгæй, сабийти гъос æрдарун лæдæруйнæдтæ «хуарз» æма «фуд»-мæ.

– Ирæзун кæнун имисунадæ, фантази, сорæт гъуди кæнунади æма æнкъарунади бундор.

– Агъаз кæнун сабийти хебæрагон ирæзтæн, æ бон куд уа æ гъудитæ зæгъун, царди медæгæ ба «хуарз» æма «фуд» кæрæдземæй куд æртаса.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Хузæмæ ханхи уагæ æма хузисконди фæрци зæрди рахаст бахæссун.

Аййевадон фæлгонц æвдесгæй, уоди æнкъарæнти идарддæри ирæзт.

2. Хузæзонунадæ

Байархайун æма иссерун хуарæни хузтæй лæдæруйнадтæ «хуарз» æма «фуд» бавдесунмæ.

3. Композици

Лæвæрд темæмæ, хе фæндонмæ гæсгæ, сюжет равзарун.

Фиццаг хатт бавзарун хе æнкъарæнтæ æма фæййинд цард бавдесун.

Косæндзаумæуттæ: гуаш.

Хузæвдист: хузæгонд. Хузæвдисти характер – аргъауи кенæ царди æцæг цаути схематикон хузæ, нихмæвæрд архайгути хæццæ.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: хузгæнгутæ В. Васнецов æма М. Врубели хузти репродукцитæ аргъæутти темитæмæ гæсгæ уæдта 5–6 анздзуд сабийти хузтæ. Сабийти киунугутæ рæсугъд хузгин хузти хæццæ.

Иуарунмæ: гæгъæди А-4, 12 хузгин гуаши, цъæпотæ (*рæстæмбес æма минкый*), палитра, дони къос, къохтæсæрфæн.

Рагъонмæ куст: æ сæйраг архайæг берæгъ кæмæн æй, уæхæн аргъæуттæ бакæсун. Сабийти гъос æрдарун, берæгъи сорæт куд аллихузæн æй, уомæй.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, мах ци берæ аргъæуттæ бакастан! Сæ фулдæр син хуарз нигъгъуди кодтайтæ. Куд кæсун, уотемæй берæ уарзетæ аргъæуттæ. Фулдæр ке уарзетæ, уæхæн аргъæуттæ уин ес? Ранимаййтæ сæ.

Сабийтæ сæ уарзон аргъæуттæ нимайунцæ.

Гъ. Аргъæуттæ берæ цæмæ уарзетæ?

С. Уомæн, æма аргъæуттæн сæ байдауæн хуарз фæууи. Алкæддæр хуарз фæууæлахез уй фудбæл.

Гъ. Аргъæутти алкæд хæларзæрдæ архайгутæ нæ фæууи. Арæх исæмбæлæн лæгъуз, фудгæнæг архайгутæбæл дæр.

Ранимаййтæ сæ.

С. Къæсибадаг уосæ, берæгъ, Карабас-Барабас, æнæмæлæт Кашей.

Гъ. Цæхæнттæ æнцæ?

С. Мæстгун, цæлæмбуд, хийнæйдзаг,налат.

Гъ. Еуæй-еу хатт еци – еу архайæгæн æ бон æй еу хатт аргъауи хæларзæрдæ ун, дуггаг – мæстгунгæнагæ, æртиккаг ба – гъæла. Уæ зæрди æрæфтауайтæ берæгъи. Циуавæр фæууй аллихузон аргъæутти?

Сабийтæ сæ зæрди æрæфтауицæ, берæгъ ци аргъæутти ес, уони. Рабаруицæ ин æ фæлгонцитæ æма хатдзæгтæ кæнуицæ.

С. Аргъау «Сурх ходи»-й берæгъ фудзæрдæ æма хийнæйдзаг æй. Аргъау «Берæгъ æма авд дæркъи»-й дæр уæхæн æй. «Робас æма берæгъ»-и аргъауи ба æй æнæзунд – гъæла. Æ къæдзелæй ехи цъасæй кæсалгæ ахæста!

Гъ. Берæгъ зæрдæхæлар кæми æй, уæхæн аргъау дæр ес? Уæ зæрди æрæфтауайтæ аргъау «Паддзахи фурт Иван æма цъæх берæгъ».

С. Аци аргъауи берæгъ паддзахи фурт Иванæн банхус кодта бæх æма паддзахи кизги иссерунмæ, бæстирæсугъд Василиси уæдта ин æхе дæр мæлæтæй фæййервæзун кодта.

Гъ. Кутемæй базонæн аргъауи фудгæнæг архайгути.

С. Сæ минеугутæмæ гæсгæ, сæхе куд даруицæ æма цитæ фæдздорунцæ, ескæмæн фудмиутæ фæккæнунцæ æви нæ.

Гъ. Сабийтæ, хузгæнæг ба куд гъæуама бавдеса фудгæнæг æма зæрдæхæлар берæгъи. Хузи бæрæг нæ фæууй, ци дзоруй архайæг, е. Æрмæст дæр си фæууй аргъауæй еу фрагмент.

С. Хузгæнæг уой равдесуй хуарæнти фæрци. Зæрдæхæлар кенæ фудгæнæги хузæ искæнунмæ æнгъезуй гъæугæ хуарæнтæ равзарун.

Кæсæ кæстæр къуари 9 темæ, 17 ахури усмæмæ.

Гъ. Еу аргъау ма равзарæн.

Гъонбæлгæнæг æхуæдаг зæгъуй, циуавæр аргъау æвзардзæнцæ, уой. Хуæздæр уодзæй нæхе финсгути аргъæуттæ райсун, уонæми ирдæй бæрæг фæууй архайгути зæрдиуагæ. Æма уæд аргъау раздæр бакæсун фæгъгъæуи.

Гъ. Æз уин æрцæттæ кодтон аллихузон хузгин гæгъæдий гæбæзтæ.

Равзаретæ си уæхæнттæ, кæцитæ сæ хуарæни хузæмæ гæсгæ хæстæгдæр æнцæ фудгæнагмæ, уæдта уæхæнттæ, кæцитæ – хæстæгдæр æнцæ зæрдæхæлар архайæгмæ.

Гъонбæлгæнаг сабийти рази æрæвæруй сæ аса, сæ конд æма сæ хузæ аллихузон кæмæн æй, уæхæн гæгъæдий гæбæзтæ. Сабийтæ ба сæ архайгути зæрдиуагмæ гæсгæ, æвзарунцæ гъæугæ хузгин гæгъæдитæ.

Гъ. Хуарæнти туххæй мах радзурдтан. Хузæ гæнгæй, архайæг дæ зæрдæмæ цæуй æви нæ, уой хуарæнти хузтæй уæлдай ма цæмæй равдесун æнгъезуй?

С. Кæд дæ зæрдæмæ цæуа, ке хузæ кæнай е, уæд рæсугъд æма арæхстгай хузæ кæнун гъæуй, ку нæ цæуа, уæдта – гурумухъ хæнхитæй, тар æма сау хуарæнтæй хузæ гæнгæй.

Гъ. Райдайæн хузæ кæнун. Уæ бон æй аргъауи уарзондæр архайæги хузæ кæнун. Ке фæндуй, е ба æ цардæй ести цауи хузæ дæр искæнæд. Зæгъæн: еске уæ фæттæрсун кодта æма ибæл уæ зæрдæ фæххудтæй, кенæ ба уин хуарздзийнадæ искодта æма уæ зæрдæмæ фæццудæй.

Фиццаг хатт сабийтæ сæхуæдтæ æвзарунцæ темæ. Хузæгæнгæй æвдесунцæ сæ цардæй цаутæ, се'нкъарæнтæ æма син нæ гъæуй æнхус кæнун, кенæ темæ æййевун. Сабий гъæуама сæхуæдæг равзара хуарæни хузтæ «хуарз» æма «фуд» хузи бавдесунмæ æма уотемæй, аййевадон фæрæзнитæй пайда гæнгæй, сорæт исараза.

28-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Тергади кæнæ»

Темæ: «Тикиси хæдзарæ иссугъдæй». Аргъæуттæ бакæсуни бундорбæл хузæ кæнун

Нисан: – Сабийтæн зинги минеугутæ æма знаггади туххæй радзорун.

– Ирæзун кæнун сорæт уинунади гъуди, имисунадæ æма исфæлдистадон арæхстдзийнæдтæ.

– Ахур сæ кæнун, зинги хæццæ архайун ке гъæуй, уобæл.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Бакаст аргъæуттæн иллюстрацитæ кæнуни фæлтæрд æма арæхсунадæбæл косун, зонгæ мадзæлттæй пайда кæнгæй.

2. Хузæзонунадæ

Æркæсун æма банкъарун зинги эстетикон минеугутæ: хуарæнти тæмæнтæ калд æма сæ тæбар-тубур. Хуарæнти хузтæй тæссаг уавæри æнкъарунадæ бавдесун. Уæлдай æнгæс æрдарун сурх хуарæнмæ.

3. Композици

Тъафæбæл бавдесун, сюжетон бастæй еугонд ка æй, уæхæн цалдæр хузи. Бавдесун хе рахаст хузискондмæ.

Косæндзаумауттæ: гуаш

Хузæвдист: хузæгонд. Хузæвдисти характер – аргъауи архайгути тæссаг уавæрмæ бахауди схематикон хузæ.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: аргъау «Тикиси хæдзарæ» æма К. Чуковскийи аргъау «Хæлæмултæ»-мæ конд хузгин иллюстрацитæ. Гæгъæдийæй лухгонд гæбæло, сойнин цирагъ.

Иуарунмæ: гæгъæди А-4, 12 хузгин гуаши, цъæпотæ (рæстæмбес æма минкъий), палитрæ, дони къос, къохсæрфæн.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, мах ацибон бакастан дууæ аргъауи. Ци сæмæ ес еумæйагæй?

С. Фиццаг аргъауи тикиси хæдзарæ басугъдæй. Дугаги ба фудуаг робаси бæдæлтæ денгизбæл бандзарстонцæ æма е дæр басугъдæй.

Гъ. Мадта æрцудæй...

С. Сугъдæ, кæци басугъта тикиси хæдзарæ æма денгизи цæргути фæттæрсун кодта.

Гъ. Сугъдæ хуарз æй æви лæгъуз?

С. Сугъдæ хъæбæр лæгъуз æй! Адæмæн дæр, цæрæгойтæ æма æрдзæн дæр зиан æма фидбилиз хæссуй.

Гъ. Сугъдæ кутемæй æрцæуй?

С. Зинги хæццаæ арæхсгай ку нæ архайай, уæд.

Гъ. Артмæ адæн алкæддæр æмхиц адтæнцæ. Арти рази алкæддæр гъар фæууй, æхсæвæ ба ма рохс дæр фæккæнууй. Артбæл хуæруйнаг æма фезонæг кæнун дæр æнгъезуй. Артæй гъæддаг

сирдтæ тæрсгæ кæнунцæ, уомæ гæсгæ хонхи фиййæуттæ æхсæвæ æрттæ никкæнунцæ. Уати талингæ ку уа, уæд си сойнин цирагъ ку исасодзай, уæд си дзæвгарæ фæррохсдæр уй. Бæрæгбæнтти дæр фæппайда кæнæн зингæй. Кутемæй æма кæд?

С. Ескæмæн æ игураен бон ку фæууй, уæд фингæбæл тьорт сой-ин цирагъти хæццæ æрæвæрунцæ. Нæуæг анзи ба сæ бæласæбæл иссодзунцæ.

Гъ. Артæн æ бакаст адæймагæн дæдтуй æхсицгондзийнадæ. Е 'взæгтæ аллихузон рæсугъд хузтæй тæбар-тубур кæнунцæ. Бакæсæн сæмæ, цума ци хузæнттæ æнцæ.

Гъонбæлгæнæг иссодзуй сойнин цирагъ. Сабийтæ лæмбунæг кæсунцæ, цирагъ куд содзуй, уомæ.

С. Арти æвзæгутæ аллихузæнттæ æнцæ: сурхитæ, бортæ, фæлорс-æрвхузтæ.

Гъ. Зинги хæццæ тергадигай архайун гъæуй кенæ ба содзгæ дæр бакæндзæнæ. Сабийтæ ба гъæуама зингæй макæд гъазонцæ, уæлдайдæр ба хестæртæй сæ рази ку неке уа, уæд. Спичкитæмæ дæр гъæуама ма æвналонцæ æма сæ ма содзонцæ. Зинг рæсугъд æма пайда æй, фал коммæгæс нæй. Еуæй-еу хатт ку иссодзуй уæд хестæртæн дæр нæбал фæккомуй хуссун кæнун. Арт кæронмæ ку нæ ниххусса, уæд æ цæхæртæй арæх æнæгъæнæ гъæдæ дæр басодзуй. Арт тагъд фæххæлеу уй. Цалдæр минуттемæ фæххæлеу уй, æма уайтагъддæр æнæгъæнæ хæдзарæ басодзуй. Сабийтæ, ка уи зонуй, арт куд хуссун гæнгæ æй, уой?

С. Зинг тæрсуй донæй. Артбæл дон ку бакалай, уæд нихуссуй, еу аргъауи карк дæр уотæ кодта. Минкый артбæл ба ниффу кæнæ æма ниххуссæй, гæбæло дæр аргъауи уотæ бакодта.

Гъ. Æма уæд устур сугъдæ ба?

С. Устур сугъдæ зингхуссунгæнæн машинитæй хуссун гæнгæ æй. Нæ гъæунги устур сугъдæ адтæй, хъæбæр хъуæцæ кодта. Æрбаимæ цудæй æртæ зингхуссунгæнæн машини æма берæ зингхуссунгæнгутæ. Дон ибæл шлангтæй калдтонцæ æма æй уотемæй ниххусун кодтонцæ.

Гъ. Сабийтæ, зонетæ зинг ку иссодза, уæд циуавæр номермæ дзорун гъæуй хæтæлæй (*телефонæй*).

С. Радзорун фæгъгъæуй 01-мæ.

Гь. Сумах зундгин ама коммæгæс суваеллаентæ айтæ ама, аенæ хестæрти бафæрсгæй, зинг ама спичкитæмæ некад бавналдзинайтæ. Нур ба, ци аргъæуттæ бакастан, уонамæ гæсгæ хузтæ искæнæн. Тикиси хæдзарæ куд басугъдæй ама ин еугур дæр куд æнхус кодтонцæ арт ниххуссун кæнунмæ. Ка ин æнхус кодта?

С. Карк æ кьбилай хæццæ æрбацудæй арт хуссун кæнунмæ, тæрхъос ба – сифи хæццæ.

Сабийтæ дзорунцæ, зинг ка хуссун кодта, уони.

Гь. Ке уи фæндуй, е ба исхузæ кæнæд, денгиз ке фудæй иссугъдæй, еци æгоммæгæс робаси бæдæлтти. Гьуди кæнтæ, идарддæр ци адтæй, уой?

С. Денгизæй рахистæй гайа (*кит*).

Гь. Гайай хузæ дæр æнгъезуй искæнун. Гайа (*кит*) цæхæн æй?

С. Гайа хъæбæр устур æй.

Гь. Ка ниххуссун кодта денгизи арт.

С. Гæбæло æрбатахтæй, æ базуртæ батилдта ама ниххуссун кодта денгизи арт. Арт ке ниххустæй уобæл еугур сирдтæ дæр цийнæ кодтонцæ.

Гь. Гæбæло æ базурти тилдæй мах сойгин цирагъ дæр ниххуссун кодта.

Гьонбæлгæнæг исесуй гæгъæдийсæй лухгонд гæбæло ама ин æ базурти тилдæй сойнин цирагъи арт ниххуссун кæнуй.

Атæ айдагъдæр аргъæутти фæууй. Ауæхæн минкый гæбæлойæн æ бон нæ бауидæ æгæрон денгизи арт ниххуссун кæнун.

Гь. Хузæ кæнæн!

С. Æз устур гæбæлой хузæ искодтон, æ базуртæй арт куд хуссун кодта, уотемæй.

Æз ба китти хузæ искодтон. Кит денгизæй рагæпп кодта, уомæн ама денгиз сурх зинг фестадæй. Киттæн æ рагъбæл донпурфгæнæн ес ама уой дæр фæндуй арт хуссун кæнун.

Гь. Ами ба ке рæсугъд хузæ искодтай?

С. Е карк æй, æ дони кьбилай хæццæ ледзуй тикиси хæдзарæ хуссун кæнунмæ. Тикис ба аенæ хæдзарæй байзадæй ама хъурмæ кæнуй. Бæстæ зинг ама хъуæцæй байдзаг æй.

Гь. Хъæбæр хуарз! Мæнмæ гæсгæ, сумах дзæбæх базудтайтæ, зинги хæццæ куд архайун гъæуй, уой. Цæмæй иннæ сабийтæ дæр

баладæронцæ æма си ма иронх кæна, зинги хæццæ куд архайун гъауй, е, уомæ гæсгæ нæ хузтæн искæндзинан равдист æма сæ равдауæндони сувæллæнттæ сæ еугур дæр фæййиндзæнцæ!

29-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Сæрдæ»

Темæ: «Сæрдæ хуæнхбæсти». Зæрдæбæл бадардмæ гæсгæ хузæ кæнун

Нисан: – Сæрди сæйрагдæр минеугутæ рафæлхатун. Сæрдæ æй æрдзи гъæбеси уолæфуни рæстæг.

– Ирæзун кæнун цæстдарунадæ æма фæууинд зæрдæбæл бадарунадæ.

– Гъонбæл кæнун райгурæн бæсти æрдзæ уарзунбæл æма ин æ федауцæ рæсугъддзийнадæн аргъ кæнун.

Аййевадон-ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мæдзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Бæрзонд æма сæрустур Кавкази хуæнхтæ æма хуæнхбæсти адæни цард хуæздæр бавдесунмæ пайда кæнун нихмæвæрд мæдзалай.

2. Хузæзонунадæ

Хуаранти фæрци равдесун сæрдигон æрдзи ирд, райдзаст æма рæсугъд хузтæ. Бавдесун хори рохс тунтæй æфсæст сæрдигон тæвдæ бон.

3. Композици

Гъафæбæл бавдесун хуæнхбæсти пейзаж æма хуæнхаг царди хецæндзийнæдтæ бæстонæй – над, финкæкалгæ цæугæдон, деденæгæй идзаг игуæрдæн, фиййау æ дзоги хæццæ æма æнд.

Косæн мæдзæлттæ: гуаш.

Хузæвдист: хузæгонд. Хузæвдисти характер – хуæнхбæсти рæсугъд пейзаж æма хуæнхаг царди схематикон хузæ.

Æнхуси æрмæг.

Æвдесунмæ: хузиститæ – сæрдигон хуæнхтæ, цæугæдæнттæ, гъæдæ, лæхцорæн, игуæрдæнтæ. Хуæнхбæсти цардæй хузиститæ – хуæнхаг гъау, хуæнхаг къахнад, хуасгæрцæ. 5-6 андзуд сабийти конд хузтæ æма хузгæнгути уадзимисти хузтæ хуæнхти темæбæл.

Иуарунмæ: гæгъæди А-4, 12 хузгин гуаши, цъæпотæ (*рæстæмбес æма минкый*), палитра, дони къос, къохсæрфæн.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, тагъд ралæудзæй сæрдæ. Мах имæ хъæбæр æнгъæлмæ кæсæн! Сæрдæ уолæфт æма фæлладуадзæн рæстæг æй. Æма бауолæфунмæ сæйрагдæр ци æй?

С. Кæдзос уæлдæфæй уолæфæ æма хормæ дæхе тавæ, кенæ ба цæугæдони, кенæ денгизи дæхе æртайæ.

Гъ. Адæми ци гъæуй, цæмай дзæбæх бауолæфонцæ, се 'нæнездзийнадæ хуæздæр уа, сæ хъаурæ ба – фулдæр?

С. Хор, дон æма уæлдæф.

Гъ. Сæрди бæстæ хорæй бафсæдуй. Хор некаемæн бавгъау кæнуй æ гъар тунти рæвдуд. Дони хабар ба куд æй. Æнгъезуй денгизмæ фæццаун, фал денгиз хъæбæр идард æй, æма еугурей бон нæ фæууй денгизмæ фæццаун. Цума ма хуарз бауолæфун кæми æнгъезуй?

С. Хуарз бауолæфун ма æнгъезуй æрдзи гъæбеси – хонхи, дони билæбæл, гъæди. Мах æгас бийнонтæй алкаæддæр уолæфунмæ хонхмæ фæццауæн.

Гъонбæлгæнаг æвдесуй хуæнтæ, гъæдæ æма цæугæдæнтти хузтæ.

Гъ. Раст айтæ, уæлдæф тæккæ кæдзосдæр æй хонхи æма гъæди. Нæйес си заводтæ æма машинтæ, сæ хъуæцæй уæлдæф цъумур гæнгутæ. Уомæ гæсгæ си уæлдæф кæдзос æй, адæймаги æнæнездзийнадæн ба – пайда. Адæймаг си æнцондæрæй уолæфуй уæдта си æхсицгон тæфтæ дæр фулдæр ес. Циуавæр тæфтæ ес хуæнхти уæдта гъæди?

С. Гъæди фæууй нæзи бæлæсти, гуделти, гагарæзи тæфтæ. Хуæнхбæсти ба – кæрдæг æма деденгути тæф.

Гъ. Дони туххæй ба ци зæгъдзинайтæ? Мах загътан – дони билæбæл дæр бауолæфун æнгъезуй, зæгъгæ. Æма, цума хонхи ба дон ес?

С. Хуæнхти дæр ес сауæдæнттæ æма цæугæдæнттæ. Сауæдони дон æй рæсог, узал æма хуæрзадæ.

Гъонбæлгæнаг æвдесуй хуæнхаг цæугæдон æма лæхцорæни хузтæ.

Гъ. Сауæдонæй ци дон цæуй, е æй рæсугъд, рæсог, адæймагæн ба –

пайда. Хонхи бэрзондэй финкаекалгæ æмпурсуй нарæг къæдзæхти æхсæн, æ дессаги рæсугъд зар заргæй.

С. Æз маæ фиди хæцца хонхи ку адтæн, уæд си раластон хуæрзадæ сауæдони дон.

Гъ. Уæхæн дессаги дзубандитæ кæнæн, æма мæн дæр æрфæндæадтæй хонхмæ уолæфунмæ фæццаун. Сумах ба?

Сабийти дзуæппитæ.

Гъ. Нуртæккæ нæ бон хонхмæ фæццаун нæй, фал ин æ дессаги хузтæ ба искæндзинан. Гъæйдæ, хуæнхти хузæ искæнæн. Хуæнхтæ идардæй минкъийтæ фæззиннунцæ, фал сæмæ хæстæг ку бацауай, уæдта æцагæйдæр æнцæ ...

С. Устур, агъазиау.

Гъ. Хузæ кæнæн бэрзонд рæсугъд хуæнхтæ, узал хуæнхаг цаугæдон, хори рохс тунтæй рæвдуд хуæнхти рæсугъд фæхстæ. Циуавæр хуарæн бафтаун гъæуй, цæмæй нæ хузтæ рауайонцæ хори тунтæй æфсæст?

С. Бор, фæлорс-сурх.

Гъонбæлгæнæг сабийтæн æвдесуй, хорхуз фæлгъузтæ куд гæнгæ æнцæ, уой, уæдта сабийтæн зæгъуй, цæмæй сæ сæхуæдтæ кæнонцæ.

Гъ. Сабийтæ, игуæрдæни ци берæ деденгутæ е, уони хузтæ ба куд кæндзинан? Уотæ берæ æнцæ æма сæ хецæнтæй нæ бон искæнун нæ бауодзæй, уæдта нин уойбæрцæ рæстæг дæр нæййес.

С. Кæд игуæрдæни деденгутæ æрвхузтæ æнцæ, уæд еци игуæрдæн æнæгъæнæй дæр арвхуз хуарæнæй ниххуарæн. Кæд бор хъаппæхъуппитæ æнцæ, уæдта игуæрдæн борæй ниххуарæн. Æма уæд бæрæг уодзæй, еугур игуæрдæн дæр деденгути буннæ æй, е.

Гъ. Мадта деденгутæ ци хузæн æнцæ, игуæрдæн æнæгъæнæй дæр, еци хузи ниххуаретæ.

Сабийтæ ихæславæрд æнхæст кæнунцæ.

Гъ. Ци дессаги рæсугъд хузтæ кæнетæ! Хуæнхтæ дæр æма игуæрдæнтæ дæр ци ирд æма рæсугъд хузгин рауадæнцæ. Ци рæсугъд æнцæ хуæнхтæ сæрди. Хори рохс æма гъар тунтæмæ æгас хуæнхбæстæ деденгути буннæ ниццай! Алцидæр хуарз æй, фал феронх ан, ардæмæ ци транспортбæл иссудан, уой хузæ искæнун. Цæбæл иссудан?

С. Мах хонхмæ алкаæддæр рæуæг машинни фæццауæн. Махæн ба,

нæ нана æма баба хонхи цæрунцæ, æма сæмæ автобусбæл фæццæуæн.

Гъ. Зонун, биццеутæ алихузон машинтти хузтæ кæнун берæ ке уарзунцæ. Æма уомæ гæсгæ, ке фæндуй, е машини хузæ искæнæд, ке фæндуй, е ба – автобуси. Хонхмæ над даргъ æй æма имæ берæ цæун гъæуй. Къæрази рази бадетæ æма æндæмæ кæсетæ. Ка уи уарзуй къæрази цори бадун? Уæ къохтæ исдарайтæ. Къæразæй цитæ фæййинун æнгъезуй?

Сабийтæн цæмæй сæ феппайд, зæрдæбæл бадарунадæ ирæза æма активондæр кæна, уомæ гæсгæ сæмæ гъонбæлгæнæг хуæнхбæсти цардæй ести хузтæ æвдесуй.

С. Къæразæй фæййиндзинан, хæдзæртгæ æма бæлæстæ нæ нихмæ куд ледзунцæ, гъонгæс кенæ фиййау æ фонс куд хезуй, зæронд лæг хæрæгбæл, дони билæбæл хъæзтæ.

Гъ. Ке уи ци фæндуй, уой хузæ кæнæд. Ка уи ци фæййидта надбæл, кенæ хуæнхбæсти, уони хузтæ кæнетæ. Нур сумах райгурæн бести æрдзи хузæ кæнетæ. Æрдзи хузæ кæми уа, е куд хуннуй? Гъуди ма æй кæнтæ?

С. Пейзаж. Хуæнхтæ ке хузæ кодтан, уомæ гæсгæ нæ хузæ хуннуй хуæнхаг пейзаж.

Гъ. Мах нæ дессаг рæсугъд хуæнхти хузтæ искодтан, цæмæй сæ ка фæййина, уой дæр æрфæндæ уа хонхмæ фæццæуæн æма еци дессаг рауæн бауолæфа.

30-аг ахури усмæ

Еумæйаг темæ: «Сæрдæ. Экологи»

Темæ: «Аци дуйне мæ циуавæрæй уинун фæндуй». Æрдзи хæццæ фембæлди æнкъарæнтæмæ гæсгæ хузæ кæнун

Нисан: – Адæймаг сæрди æрдзæмæ хæстæгдæр ке фæууй, уой туххæй радзорун. Сабийти гъос æрдарун экологи æма æрдзæ гъæуайкæнуни гъуддæгтæмæ.

– Ирæзун кæнун базонунадон архайд, феппайунадон æнкъарунадæ.

– Сабийтæмæ гъонбæл кæнун æрдзæмæ уарзон цæстæнгас дарун. Райгурæн бæстихай куд гъæуай кæнонцæ æма ибæл куд ауодонцæ. Æрдзи хе даруни уагæвæрдтитæ базонун.

Аййевадон – ахурадон ихæстæ:

1. Аййевадон мадзæлтти фæрци фæлгонц бавдесун

Ирæзун кæнун пейзаж æма æрдзи цæмæдессаг объекти хузæ кæнун арæхстдзийнади фæлтарунадæ (сирдтæ, мæргътæ, хъæбузатæ æма æнд.)

2. Хузæзонунадæ

Ирд, игъæлдзæг æма хорæнгас хуарæнтæ равзарун рæсугъд æрдзæ бавдесунмæ.

3. Композици

Сабийи фæндонмæ гæсгæ хузæ кæнун. Тъафæбæл исхузæ кæнун сæрдигон пейзаж æма уодагас æрдзи объект. Детальтæ хузæ гæнгæй, равдесун, æгас хузæмæ ци цæстæнгас дард цæуй, уой.

Косæндзаумауттæ: хузгин фломастертæ.

Хузæвдист: хузгин графика уæлхурстити хæццæ. Хузæвдисти характер – æрдзи схематикон рæсугъд хузæ, сæрди сæрмагонд бæрæггæнæнти хæццæ.

Æнхуси æрмæг

Æвдесунмæ: хузититæ – гъæдæ, деденæггун фæзтæ, мæргътæ, цæрæгойтæ, зæнхæ æма дони цæрæгойтæ. Гагарæзæ, æнгозтæ, æхсæртæ æма гуделти хузтæ кенæ сæ муляжтæ.

Иуарунмæ: гæгъæди А-4, 12 хузгин фломастери.

Рагагъонмæ куст: гъæунги уогæй, сабийти гъос æрдарун æрдзæмæ лæмбунагдæр æркæсунмæ. Бафеппайун: мулдзуг кумæ буруй, мудибиндзæ деденгутæй муд куд æмбурд кæнуй æма у.и.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, амæй размæ ахури рæстæги мах дзурдтан, адæн æрдзи куд бауолæфунцæ, уой туххæй. Нæ зæрди сæ æрæфтауæн.

С. Адæн сæрди сæ фæллад уадзун æма уолæфунмæ фæццæуонцæ æрдзæмæ – гъæдæмæ, хонхмæ кенæ дони билæмæ.

Гъ. Гъæди уогæй цитæ æрæмбурд кæнун æнгъезуй?

Гъонбæлгæнæг æвдесуй æнгозтæ, гуделтæ, гагарæзæ æма æхсæрти хузтæ.

С. Гагарæзæ, гуделтæ, æхсæртæ.

Гъ. Етæ сæ еугур дæр хуæрзадæ æма пайда æнцæ. Æрдзæ æй гъæз-

дуг æма радау æ рæсугъддзийнадæй ба алкæддæр адæймаги деси бафтауй.

Гъонбалгæнаг æвдесуй æрдзи рæсугъд хузтæ.

Гъ. Адæми рæдуд æма æнæргъуди архæйдтити фæсте берæ зайæгойтæ æма цæрæгойтæ исæфтмæ æрцудæнцæ кенæ ба – фесавдæнцæ. Гъæдæ бундзагъд кæнунцæ берæ рауæнти, цæугæдæнттæ æма денгизтæ ба цъумур кæнунцæ. Æма цæмæй нæ æрдзæ рæсугъд æма кæдзос уа, уой туххæй æй гъæуай кæнун гъæуй. Сабийтæ, сумах бон ба ци æй æрдзæ багъæуай кæнунмæ?

С. Сабийтæ гъæуама зайæгойтæбæл ауодонцæ, бæлæстæ æма къотæрти къалеутæ ма сæттонцæ. Цæрæгойтæ æма мæргъти дæр ма æфхуæронцæ, фал син æнхус кæнонцæ.

Гъ. Раст загътайтæ. Гагарæзæ æма æхсæртæ тонгæй сæмæ ку нæ хъæргтай, уæд сæ сæттун нæ гъæуй, уой бæсти сæ мæргътæ æма æхсæрсæтгутæн ниууадзæ.

С. Уæдта ма нæ гъæуй деденгутæ тонун æма сæ зæнхæмæ калун.

Гъ. Раст загътайтæ, деденгутæй устур баст тонун нæ гъæуй, уæддæр тагъд ралæгъуз унцæ. Маддæлти зæрдитæ балхæнунмæ ба еунаг деденæг дæр фагæ æй. Ци ма уæ зæгъун фæндуй?

С. Алфанбулай æрдзæ бугътæй нæ гъæуй цъумур кæнун.

Гъ. Е раст æй, адæн уолæфунмæ арæх фæцæуонцæ æрдзи рæсугъд бунæттæмæ. Искæнунцæ артбæл фезонгутæ æма фæмминасæ кæнунцæ. Хуæрди фæсте гъæуама сæ ревæд æвгитæ, хуæруйнаги уæлдæйттæ æма гæгъæдитæ бафснайонцæ. Уонаен нæййес уадзæн нæдæр гъæди, нæдæр æрдози, дони калун дæр сæ не'нгезуй.

Сæрдигон ци берæ адæн фæцæууй æрдзи гъæбесмæ уолæфунмæ, етæ сæ бухтæ уоми ку уадзонцæ, уæд си устур дæлбунтæ (*свалкæ*) рауайдзæй. Сумах ба æфснайунмæ гъæуама хестæртæн æнхус кæнайтæ, уомæн æма æрдзæ æй нæ адæни, цæрæгойти, зайæгойти æма мæргъти устур хæдзарæ, æма æй æфснайд дарун гъæуй.

Арти туххæй ба мин ци зæгъдзинайтæ? Мах æрæги, зинги хæццæ архайун ка нæ зудта, еци æгоммæгæс робаси бæдæлтти хузтæ кодтан. Дзурдтан, зинги хæццæ тергадигай архайун ке гъæуй, уой.

С. Хæдзарæмæ цæуни размæ гъæуама арт хуссунгонд æрцæуа, цæмæй нæуæгæй ма иссодза æма гъæдæ ма басодза. Мæ фидæ арт ку ниххуссун кæнуй, уæд ма ибæл дон дæр æркалуй.

Гъ. Хъæбæр хуарз, алцидæр раст радзурдтайтæ. Цитæ дзурдтан, уони гъæуама хестæртæ кæнонцæ, сувæллæнттæ ба син гъæуама анхос кæнонцæ. Уæд нæ æрдзæ уодзæй кæдзос æма нин æ рæсугъддзийнадæ нæ зæрдитæ рохс кæндзæй. Æма хе дарун ба куд гъæуы æрдзи гъæбеси? Гъæди гъæр ку кæнай, дæхе æнæуагæ лæгъуз ку дарай, уæд ци уодзæй?

С. Уæд гъæди цæрæгойти фæттæрсун кæндзинан æма мæргътæ нæ разæй фæттæхдзæнцæ, сирдтæ ба – фæлледздзæнцæ.

Гъ. Раст загътайтæ. Гъæди цæргутæ сæхе сумахæй баримæхссæнцæ æма уæд, еци дессаг – уодагас æрдзи дуйней нæ фæййиндзинайтæ æма нæ базондзинайтæ. Фал сабургай ку дзорайтæ æма æстуф ку нæ кæнæн, уæд...

Гъонбæлгæнæг нидæн гъæлæсæй дзорун райдайуй, цæмæй æнкъарунадæ тухгиндæр кæна.

Гъ. Нæ алливарс ку ракæсæн, уæд фæййиндзинан, листæг къалеубæл хъæбуза куд лæсуй, кенæ кæрдæги астæу зингæ дæр ка нæ фæккæнуй, еци цъæрæхснæги. Фæййиндзинан кустуарзагæ мулдзугутæ, кæрæдзей фæсте цæугæй, сæ гобатмæ хуаллаг куд хæссунцæ. Ци зæгъдзинайтæ сумах ба?

С. Æз рæсугъд гæбæло фæййидтон. Æз ба – æрттевагæ, кæрдæгхуз базур цъæрæхснæг. Æз ба минкъий сугъæринхуз хъæбуза ниййæхæстон. Къаробки æй дардтон, хуæруйнаг æма ин дон дæр лæвардтон, фал мин уæддæр фæттахтæй.

Гъ. Уонамæ зелун æма кæсун уæмæ дессаг кастæй.

С. Гъо! Хъæбæр дессаг.

Гъ. Нæ алливарс æрдзæмæ ку ракæсæн, уæд ма си цитæ фæййинун æнгъезуй.

С. Парки фæййинун æнгъезуй æхсæрсæттæги, е фæббадуй бæласи къалеубæл æма æхсæртæ фехсинуй. Дони билæй ба, дони фæййинун æнгъезуй минкъий кæсæлгитæ. Æз ба фæййидтон хъопбæгъцæститæ хæпсæ, æ ростæ ниддумсидæ æма уотемæй уаста.

Сабийтæй алкедæр дзоруй, æрдзи уогæй, ци фæййидта, уони. Уони имисгæй, активондæр кæнуй сæ зæрдæбæлбадард, сæ хузтæ ба цæмæдесдæр уодзæнæнцæ.

Гъ. Адæймаг еци берæ дессæгтæ фæййиндзæй æрдзи медагæ, æхе раст ку дара, уæд.

Уæд уин байгон уодзæй æнакæрон дессаги рæсугъд дуйне æма уæ æрфæндæ уодзæй еци дуйней багъæуай кæнун. Еци дуйней хузæ гъæуама ацибон искæнæн. Уæ бон хузæ кæнун æй, дессагдæр уæмæ ци фæккастæй, уой. Рæсугъд æрдзæ – гъæдæ, деденæггун фæзæ, игуæрдæни сæрмæ гæбæлоти, хъæбуза кенæ цъæрахснаги, цъæх арвбæл цæхæртæкалгæ хор. Уæхе дæр исхузæ кæнетæ: зæлдæбæл бæгъæнбадæй куд ледзетæ, уæ фиддæлти хæццаæ кæсæлгитæ куд ахæссетæ. Исхузæ кæнетæ æрдзæ, ци хузæнæй уæ фæндуй æ уинун, уæдта ци хузæнæй гъæуама байзайа æносмæ, уæхæн.

Хузаакөнүни арахстдзийнади ираэзи бәрце бөлүрдкөнүн ськолаагьонмае кари (4–5 анздуд)
астаугкаг кьуари сабийган

Сабийи М. Н. Ф.	Фломастерге, мелге ама прьапойайи косуни фьелтард	Цьтге гешпиге (фор- митге) ама имге сьма- тикон хуэге ес	Фнгтес дарун ама предметге аьварунмае арехсун (се конд, хуэе, асемае тесге).	Хуарени хуэтеи пайда көнүн. Палитрабел ко- сун.	Композици. Тьяфи фьэуатеи рист пайда көнүн. Зонун сьйрат хуэе хепен көнүн	Фрдузи еумайга фьелтони хуэьвдист – пейзажи ригтест	Арахсун паллар хузи еу сюжети баьтун (бау көнүн) – сюжестон ком- позиций ригтест													

Учебно-методическое издание

ОСОКИНА НАТАЛИЯ ГРИГОРЬЕВНА

РАЗВИТИЕ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ СПОСОБНОСТЕЙ

Средняя группа ДОУ
(4-5 лет)

Переводчик *Т. А. Тамаев*
Редактор *Э. Б. Скودтаев*
Корректор *А. Я. Кибиров*
Компьютерная верстка *З. Т. Добаевой*

Сдано в набор 28.06.2011. Подписано в печать 20.07.2011.

Формат бумаги 60×84 $\frac{1}{16}$.

Гарнитура шрифта «Times ». Печать цифровая.

Тираж 30 экз.